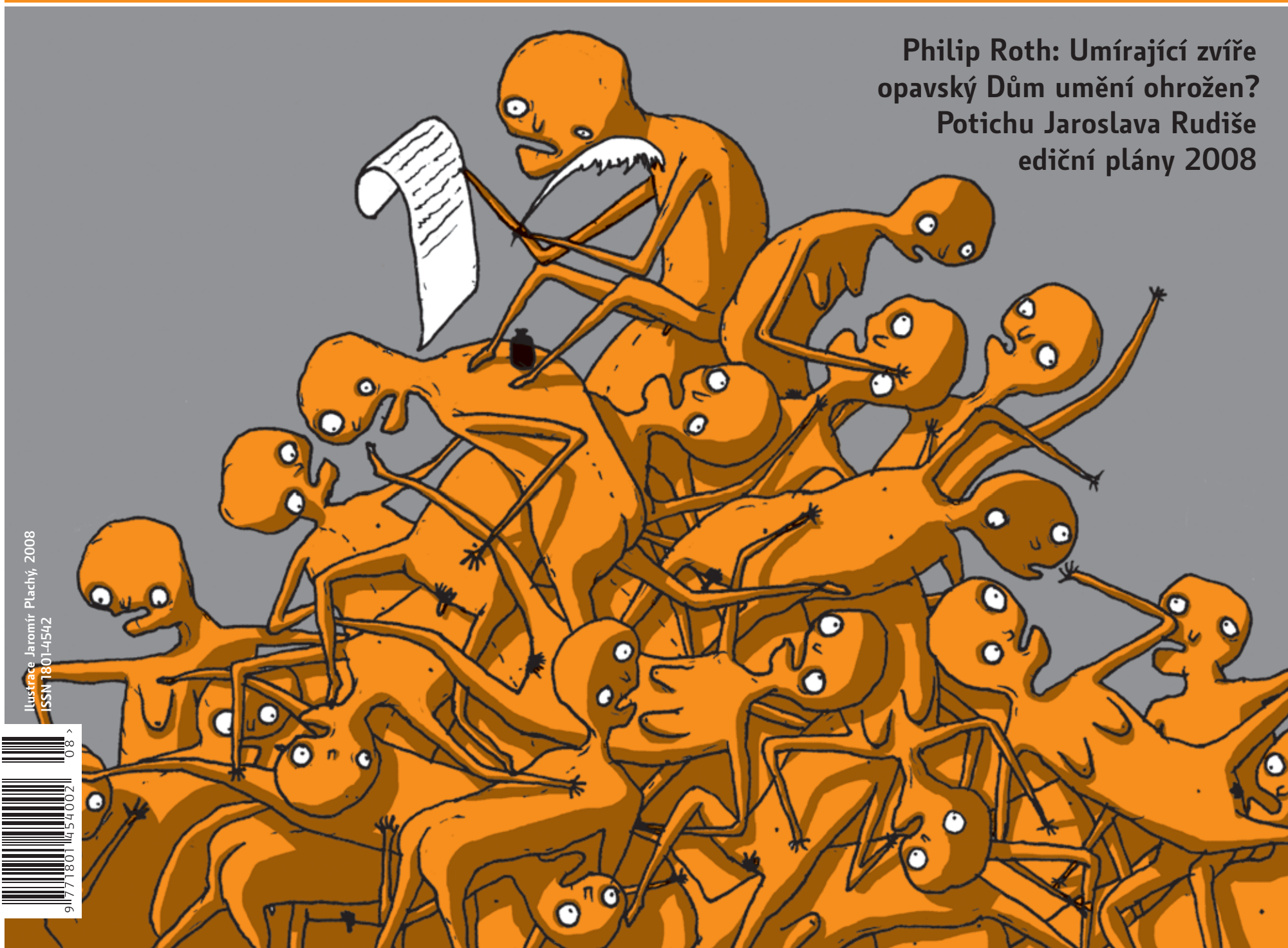

dědictví markýze de Sade

Philip Roth: Umírající zvíře
opavský Dům umění ohrožen?
Potichu Jaroslava Rudiše
ediční plány 2008

Ilustrace Jaromír Plachý, 2008
ISSN 1801-4542

Jsem vyloučen z čistoty

Markýz de Sade ve volném pásmu Anny Kareninové

V přítomném čísle A2 představujeme vlivy myšlení francouzského filosofa, umělce a klasifikátora sexuálních anomálií na současnou literaturu a hudbu. Úvodní komentovaná montáž ze Sadových písemností obsahuje i zmínku o prvním ateistickém divadle, které v útulku pro choromyslné v Charentonu vedl autor „hanebného románu Justina“.

ANNA KARENINOVÁ

Jsem vyloučen z čistoty, neboť se chci zmocnit osoby, která je čistá. Příroda mne stvořila s velice vnitřními smysly a velmi silnými vášněmi, na svět mne přivedla jen proto, abych se jim oddával a uspokojoval je.

Z Rozhovoru kněze a umírajícího, 1782

Osmnácté století bylo pro dílo markýze de Sade dobou smutně vhodnou. Jeho způsob myšlení, jeho kritika vědeckých i náboženských pověr a jeho filosofická víra i názory na přírodu a státní správu ho přivedly do žalářů a blázců. Stín děsivé legendy zakryl jeho výjimečného ducha současníkům a neušetřil ani jeho památku.

Můj způsob myšlení je spjat s mým uspořádáním. Není v mé moci to změnit. A i kdyby to v mé moci bylo, neučinil bych to. Je mou jedinou útěchou v životě; ulehčuje mi vězeňské strážné, skýtá mi mé veškeré život-

ní potěšení a lpím na něm víc než na životě. Moje neštěstí vůbec nepřivodilo mé smýšlení, nýbrž smýšlení druhých lidí.

Alphonse-Donatien-François markýz de Sade se narodil 2. června 1740 v Paříži v paláci de Condé. Jeho rodina patřila k nejstarším provensálským rodům, ovšem už jeho předkové měli potíže s mravností. Jako desetiletý byl zapsán do jezuitské koleje v ulici Svatého Jakuba. Kolej byla tehdy jedním z nejrenomovanějších a nejdůležitějších ústavů ve Francii.

...rád bych ovšem podotkl, že kromě latiny a různých nesmyslů bylo pramálo toho, čemu jsem se tu naučil...

Žákem koleje byli například i Voltaire nebo Robespierre, o jehož spřízněnosti se Sadem později poznamenal spisovatel a kritik Jules Janin (1804–1874):

Oba se vynořili z trosek společnosti a byli její hanbou; zatímco však markýz byl hanbou tak nízkou, že ho společnost ústy Bonaparta prohlásila za šílence, Robespierre byl hanbou tak strašlivou, že mu táž společnost prokázala čest usmrčením na popravišti. A tak se oběma dostalo spravedlnosti: Robespierre zemřel počestně jako všichni ti, jež povraždil, a markýz de Sade zemřel mezi všemi těmi blázný, které nadělal.

V koleji údajně Alphonse-Donatien poznal homosexuální praktiky. Ale především: znenáviděl si tu katolická dogmata, božskou i lidskou autoritu, falešný soucit a křesťanskou morálku. Jeho vrcholnou vášní se stává vzpoura. Na dětství a mládí si pak vzpomněl v knize *Alina a Valcour* (1795), kde vystupuje jako Valcour.

Pokračování na s. 16

obsah téma čísla: dědictví markýze de Sade

- 1 **Jsem vyloučen z čistoty. Markýz de Sade ve volném pásmu Anny Kareninové**
- 6 **Sade čili deviace noremnosti. Úvaha nad Juliettou a podněty sadovského textu / Richard Müller**
- 7 **Pohled z temné strany. Život Sadova komorníka / Ondřej Kavalír**
- 12 **Výkřiky pro markýze. Divadlo a filosofie krutosti v abstraktním zvuku / Thomas Bey William Bailey**
- komentář**
- 5 **Démon změny. Vítězství i porážka Václava Klause / Jiří Vančura**
- báseň**
- 5 + + + / Joyce Mansourová
- literatura**
- 7 Ta žhavá, lesklá současnost. Konvenčnost Jaroslava Rudiše / Kryštof Špidla
- architektura**
- 8 Chameleon funkcí? Skrytý potenciál industriální architektury v ČR / Michal Janata
- výtvarné umění**
- 8 Tichý versus Cameronová / depeše Kláry Vomáčkové
- 9 Opavský Dům umění ohrožen? Nový kulturní mastodont na obzoru / Martin Mikolášek
- divadlo**
- 10 Hra o nedefinovatelné cosi. Pocta rakouskému dramatikovi Werneru Schwabovi / Zuzana Augustová
- 10 Karlovarský divadelní underground / depeše Petry Kosové
- film**
- 11 Politika je prostě absurdní aneb Jak požívačný senátor ukončil studenou válku / Petr Hamšík
- 11 Sezona braku a obscenit / depeše Antonína Tesaře
- hudba**
- 13 Autistici: Opomíjené motivy. Fascinace detailem z dílny Davida Newmana / Pash*
- 13 Kdo bude kritizovat kritiky? / hudební zápisník Karla Veselého

- rozhovor**
- 14 Kritika je dobrá pro debutanty. Se spisovateli Andrzejem Stasiukem a Jáchymem Topolem / Bára Gregorová
- média**
- 18 Udělám cokoliv! Občanská výchova podle České televize / Petr Šafařík
- společnost**
- 19 Útočná zbraň v imaginárním boji. Válka obrazů a zvuků / Jaroslav Fiala
- 20 Hledání ztraceného. Kniha Ivana Margolia Praha za zrcadlem / Matěj Kotalík
- 21 Co číst v roce 2008? Výběr z letošních edičních plánů / Jiří G. Růžička
- 23 Nejradikálnější umělecká avantgarda. Kniha a filmy Guye Deborda / Pavel Bartošek
- 24 Když ruka ruku přestane mýt. Filipínský politický koktejl se zamíchá / Pavel Vondra
- 25 Chladné dějiny a horké vzpomínky. Rozhovor s Janem Assmannem / Blahoslav Hruška
- 25 Úvahy „státníka bez státu“. Kniha George Sorose / Robin Ujfalusi
- beletrie**
- 26 S/M / František Dryje
- galerie**
- 27 Přemysl Martinec / připravil František Dryje
- nové knihy**
- 30 DVD a CD
- recenze týdne**
- 31 Promyšlení věcí do konce. Umírající zvíře Philipa Rotha / Josef Jařab
- rubriky**
- 3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout
- 4 oranžový výlep – průběžná výstava komiksů všedního dne
- 5 zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí
- 18 přešlap – Hnusná demokracie / Václav Burian
- 24 par avion – z arabského tisku vybral Zdeněk Beránek
- 29 odjinud – výběr z literárních časopisů / František Knopp (ČR), Magda de Bruin-Hüblová (Nizozemí)
- 29 soutěž
- 29 knihy v redakci
- 32 ovšem – glosy

editorial

Dámy a pánové, někteří lidé by mohli označit zvolení staronového českého prezidenta za akt čistého sadismu našich poslanců a senátorů. Jak se však můžete přesvědčit při procházce tímto číslem, byl by to fatální omyl. Nejnázorněji to dokládá citát vybraný Annou Kareninovou (s. 16). Markýz de Sade po propuštění z vězení napsal: „Vy všichni občané poslanci jste toho názoru, a dobří republikáni smýšlí stejně, že jedna z nejdůležitějších věcí je povzbuzovat ducha společnosti dobrými příklady a dobrou literaturou.“ Uznejte sami, že v tomto bodě jsou de Sadovy názory zcela ignorovány. Pro elektronickou hudbu (12), román Nikolaje Frobenia (7) i hledače pravé slasti však podle Richarda Müllera (6) zůstává starý markýz inspirací. Polský spisovatel Andrzej Stasiuk a Jáchym Topol si v dvojrozhovoru (14–15) dávají navzájem až podezřele často za pravdu. Kromě politiky. O té radši moc nemluví. I když Stasiukův náhled na politiku není úplně k zahoeení: „Když se však na ni začnete dívat jako na divadlo, na velké národní psychologické drama, začíná to být velmi zajímavé. Je to něco mezi tragédií a bufoniádou, herci jsou samozřejmě bezchybní a dokonale se sžívají se svými rolemi.“ Zdá se, že éra Debordovy společnosti spektaklu (23) ještě úplně neskončila, jen trochu mutuje. Neřestné čtení! Filip Pospíšil

došlo

Ad Vady na kráse (A2 č. 6/2008)

K reakci Jana Koláře, kterou poslal do redakce A2 (č. 6/2008), jenom dvě připomínky: jistěže nelze než souhlasit s věcnými poznámkami k chybám mého textu Vady na kráse (A2 č. 5/2008). Ten se naopak redakčními chybami nalezennými v textech Divadelních novin (např. ve jménech umělců nebo chybami gramatickými) nezabývá. Spíše jsem se snažila vystopovat pokusy této nekomerční tiskoviny o vlastní grafické a jiné zatraktivnění v chaotické době nadvlády bulváru. Že jsem si pak jako odpověď Jana Koláře přečetla i urážku, mě zaujalo a musím se vůči ní ohradit. Urážení od jakéhokoli kulturně smýšlejícího člověka, natož od šéfredaktora kulturního periodika, totiž vnímám jako nevkusné.

Olga Vlčková

Ad Konce jsou různé, mistře (A2 č. 4/2008)

Autoři literárního díla, v mém případě překlada Penzisty od Friedricha Dürrenmatta, jsou samozřejmě rádi, když má publikované dílo ohlas – čtenářský, ten je nejdůležitější, ovšem i ohlas v publikovaných recenzích, který ten čtenářský může ovlivnit. V pří-

padě recenze publikované v A2 kulturním týdeníku bych si ovšem přála, aby raději nevyšla. Dürrenmattův fragment detektivky Penzista není „výjev z jednotitého světa pohádek“, jak píše recenzentka, ale brizantní společenskopolitická próza, byť v hávu detektivky, jejíž materií je všudypřítomná korupce, která se týká všech pater politiky, ale přímo i stínání spisovatelů, kteří se k tomu kriticky vyjadřují svým dílem. Možný konec, který dopsal Urs Widmer, Dürrenmattův přítel, pět let po jeho smrti, je politicky ještě třeskutější a konkrétnější. Ona řeč, již v novele pronáší literární postava autora – Dürrenmattovo alter ego –, Dürrenmatt skutečně pronesl při udílení ceny V. Havlovi 23. listopadu 1990, jmenovala se Švýcarsko jako vězení. U přítomných politiků švýcarských vzbudila takovou nevoli, že mu ani ruku nepodali. Za tři týdny nato Dürrenmatt zemřel. To je tedy dle recenze ten „jednotitý svět pohádek“. Nikdy bych si nepomyslela, že Friedrich Dürrenmatt, jeden z nejvýznamnějších světových autorů 20. století, který je u nás překládán a inscenován půl století, bude v roce 2008 v kulturním týdeníku takto recenzován. Ve světle toho se dva chybné údaje v této nikterak rozsáhlé recenzi – úmrtí F. D. je uvedeno o deset let dříve a jméno hlavního literárního protagonisty Penzisty je chybně napsané – můžou jevit jako méně podstatné. Je tak neslýchané chtít, aby recenzent knihu skutečně přečetl, než se pustí do hodnotících mouder? Dürrenmattovým čtenářům přejí nerušený zážitek ze čtení.

Jana Zoubková, germanistka a překladatelka

Otevřený dopis primátoru Prahy Pavlu Bémovi

Praha 14. 2. 2008

Vážený pane primátore Béme, dovolujeme si obrátit se na Vás se zásadní výhradou proti záměru vést automobilovou dopravu Letenskými sady během výstavby tamní části Městského okruhu, tzv. tunelu Blanka.

Letenský park je již dnes poznamenán výstavbou tunelu Blanka a bude výrazně poznamenán i jeho provozem. Současný záměr řešit sníženou průjezdnost ulice Milady Horákové výstavbou objízdné komunikace přímo prostorem parku však považujeme za naprosto nepřipustný. O takto devastujícím způsobu řešení dopravy v průběhu stavby na Letné ještě donedávna nikdo nevěděl. Hlavní město Praha prezentovalo Městský okruh jako „čistě podzemní stavbu“, která se nijak negativně nedotkne povrchových prostranství.

Veřejnost se o tomto záměru dozvěděla z médií jen několik týdnů před jeho zamýšlenou realizací. Veřejně se o něm nijak nediskutovalo, a to ani v souvislosti s výstavbou Městského okruhu, ani v souvislosti se zadáním urbanistické studie na řešení Letenské pláň. Opět se ukazuje, jak velkou chybou bylo to, že jste se Vy a Vaši předchůdci rozhodli nevyhodnocovat vliv stavby Městského okruhu na životní prostředí (proces EIA). Tím jste znemožnili, aby se stavba posuzovala komplexně, tedy včetně dočasných řešení v průběhu stavby, a aby byla do hledání nejvhodnějšího řešení zapojena veřejnost.

Vážený pane primátore, vyzýváme Vás, abyste popsanému problému bezodkladně věno-

val náležitou pozornost a osobně se zasedl o takové řešení automobilové dopravy během výstavby tunelu Blanka, které negativně neovlivní Letenské sady. Zároveň Vás žádáme o Vaši písemnou odpověď na tento náš dopis.

(Redakčně kráceno)

Arnika – Centrum pro podporu občanů, Martin Skalský; Ateliér pro životní prostředí, Petr Kužvart; Auto*Mat

– iniciativa pro lepší život ve městě, Tereza Vohryzková; Hnutí DUHA Praha, Pavel Příbyl; Oživení, Štěpán Rattay Pražské matky, Jarmila Johnová; Zelený kruh – Asociace nevládních organizací, Kateřina Ptáčková; Společnost pro trvale udržitelný život, Jiří Dlouhý; Ústav pro ekopolitiku, o. p. s., Tomáš Gremlica

Soutěž

Správná odpověď na otázku z čísla 4 – Která povídka z knihy Smutek poručíka Borůvky je nejstarší a kdy vyšla poprvé? – zní: Ten. Sax. Solo. Vyšla v roce 1963 v ročence Taneční hudba a jazz. Knihu Josefa Škvoreckého Smutek poručíka Borůvky posíláme Mileně Kopiczkové do Přestíc.

Odpověď na otázku z čísla 5 – Kdy poprvé vyšla Modrá a hnědá kniha Ludwiga Wittgensteina? – je: V roce 1958. Knihu posíláme Silvii Šopfově do Jiřic u Miroslavi.

Odpověď na otázku z čísla 6 – Čím otrávil markýz de Sade spolu se svým komorníkem v roce 1772 dvě ženy? – zní: Kantaridinem, neboli španělskými muškami. Knihu Nikolaje Frobenia Latourův katalog aneb Komorník markýze de Sade posíláme Janě Vítovcové do Plzně.

–mam–

literatura

Jáchym Topol čte ze své knihy

Novinář a jeden z nejpřekládanějších českých spisovatelů Jáchym Topol vydává některá svá díla dokonce pouze cizojazyčně. Z šesti kratších beletristických textů obsažených v jeho nejnovější knize to dokládá třeba divadelní hra *Cesta do Bugulmy*, která byla původně napsána na objednávku düsseldorfského Schauspielhausu. **Supermarket sovět-ských hrdinů**, jehož název inspiroval titul souborného vydání, se nachází ve městě Svidník poblíž Dukly. Leitmotivem úvodní prózy je delirantní putování za polským básníkem Andrzejem Stasiukem; s oběma autory si můžete přečíst rozhovor v tomto čísle A2.

Kavárna Musea Karlova mostu (Křižovnické náměstí 3, **Praha 1**), ve čtvrtek **21. 2.** ve 20.00.

Literatura a migrace

O tématu migrace v literatuře a o významu autorů prezentovaných na knižní výstavě **Jiný pohled** pro současnou německy psanou literaturu bude diskutovat německá spisovatelka Eleonora Hummelová s germanistkou Lucíí Koutkovou a překladatelem Tomášem Dimterem. **Goethe-Institut** (Masarykovo nábřeží 32, **Praha 1**), v pondělí **25. 2.** v 19.00.

Marie Ndiaye v Česku

Tato osobitá spisovatelka a dramatička senegalského původu působí na francouzské literární scéně již dvě desetiletí. V jejích knihách realistického ražení lze nalézt témata ovlivněná Kafkou, Faulknerem či Durasovou a díky dramatizaci knihy *Táta musí jít* se stala první žijící autorkou, jejíž dílo je na repertoáru Comédie Française. V češtině vyšel román *Čarodějnice* (viz A2 č. 43/2007) a divadelní hra *Hilda*. Spisovatelka se setká s českým publikem a bude hovořit o svém díle.

Kavárna Francouzského institutu (Štěpánská 35, **Praha 1**), v pondělí **25. 2.** od **18.30**. Umělecké centrum Univerzity Palackého (Divadelní sál, 3. patro, Křížkovského 8, **Olomouc**), ve středu **27. 2.** od 11.00.

Čtení rumunských básníků

Dva zástupci současné rumunské poezie **Ioana Ieronimová** (1947) a **Claudiu Komartin** (1983) se poprvé představí v Praze. Ioana Ieronimová je básnička, překladatelka z angličtiny a dramatička; v letech 1992–1994 pracovala jako kulturní atašé v USA. Patří k nejocetovanějším autorkám současné rumunské literatury, je překládána do mnoha jazyků. Claudiu Komartin je básník a literární redaktor. Úvodní slovo budou mít ředitel Rumunského kulturního institutu Dan Mircea Duta a Alexandra Büchlerová, překladatelka a editorka českého původu žijící v Manchesteru, která se dlouhodobě zasazuje o překlady české literatury do cizích jazyků.

Café Fra (Šafaříkova 15, **Praha 2**), v úterý **26. 2.** ve 20.00.

Kavárna Musea Karlova mostu (Křižovnické náměstí 3, **Praha 1**), ve čtvrtek **28. 2.** v 19.30.

–pa–

divadlo

Slovenské divadlo v Praze

Divadlo Bez zábradlí zve do Prahy slovenské divadelníky pod hlavičkou festivalu Slovenské divadlo v Praze. V únoru tu hostují dvě bratislavské scény: **Slovenské národní divadlo (SND)** a **Divadlo Astorka** – Korzo '90. Výběr padl na inscenace českých her. SND přiveze Manon Lescaut Vítězslava Nezvala v režii Juraje Nvoty, Astorka Čudné popoludnie Dr. Zvonka Burkeho. Za pozornost stojí především Nezvalova klasika, kterou nově přebásnil Lubomír Feldek. Nvota spolu s Tomášem Rusínem, autorem scény, a Zuzanou Štefunkovou-Rusínovou, autorkou kostýmů, nabízí současnou vizi hry ze 40. let 20. století. Vizualně se jedná o neobvyklý modrobíločerný divadelní tvar. Hudebně na inscenaci spolupracoval skladatel Michal Novinski, známý i z českých scén. V Česku má aktuálně Manon Lescaut na repertoáru třeba Národní divadlo v Brně, kde ji režíroval Zbyněk Srba v dramaturgii Martina Porubjaka – v tom se inscenace shoduje s bratislavskou. Manon Lescaut a Čudné popoludnie hostují v **Divadle Bez zábradlí** (Jungmannova 31, **Praha 1**) v sobotu **23. 2.** a v neděli **24. 2.**, vždy od 19.00.

Pocit nočního vlaku

Dvě olomoucké scény, **Divadlo Tramtarie** a **Moravské divadlo**, připravily další díl cyklu „čteného divadla“. Pro únorové scénické čtení vybraly hru *Pocit nočního vlaku* od Radka Malého (viz A2 č. 18/2007). Malý dostal za text zvláštní cenu Českého rozhlasu 3 – Vltava v rámci Cen Alfréda Radoka za rok 2006. Rozhlasovou premiéru má už hra za sebou. Dramaturgie olomouckých scénických čtení se zaměřuje na českou dramaturgii. Malého tak předcházely třeba texty Milana Uhdeho *Jitřenka naší slávy* a Jak Božena Němcová předčítala v Brně, Hříště od Magdaleny Frydrychové, Změna je život Petra Tlustého nebo Trochu lásky od Miloše Urbana. Prezentace formou scénických čtení se stává poměrně častým divadelním osudem současné české dramaturgie. *Pocit nočního vlaku* je Malého dramatický debut. Jinak se autor věnuje hlavně poezii, je básník i překladatel. *Pocit nočního vlaku* uvádí **Divadlo Tramtarie** (Hynaisova 11, **Olomouc**) v pondělí **25. 2.** a ve čtvrtek **28. 2.**, vždy v 19.30.

Ost-ra-var

Festival ostravských činoherních divadel Ost-ra-var nabízí každoročně ostravské divadelní „best of“. Protože na programu je zhruba necelá dvacítká inscenací, pokusme se místo prostého výčtu načrtnout hlavní tendence dramaturgie ostravských divadel tak, jak jsou z programu patrné. 1. Sázka na jistotu. **Česká a světová klasika** (Goldoni, Tyl, Hrubín, Puškin), svým způsobem také režisérské duo Skutr, muzikál Cabaret, Taboriho Goldbergovské variace, McDonagh. 2. **Divadelní adaptace filmů** jako pokus o ozvláštnění. Prolomit vlny, Přelet nad kukaččím hnízdem, Fantom Morrisvillu. 3. Drama s relativně malou nebo

žádnou domácí inscenační tradicí. Pitínského Matka inscenačního týmu Radovan Lipus a Marek Pivovar, Nejstarší řemeslo Pauly Vogel nebo Pohřbené dítě Sama Sheparda. Cesta na sever se však vyplatí, přestože letos mírně převažují divadelní jistoty. Festival se bude konat v **Ostravě** od středy **27. 2.** do neděle **2. 3.**

–jb–

film

Než ďábel zjistí, že seš mrtvej

Režisérský matador **Sidney Lumet** (Serpico, Vražda v Orient expresu, Psi odpoledne) oslavil v roce 2007 padesát let od natočení svého prvního výrazného díla (Dvanáct rozhněvaných mužů). Toto málo vídané jubileum oslavil nyní třiaosmdesátiletý Lumet novým filmem, který se může směle řadit mezi nejlepší díla jeho kariéry. Krkolomný název *Než ďábel zjistí, že seš mrtvej* odkazuje ke starému irskému přísloví, které praví: „Možná ses dostal do nebe jen půl hodiny předtím, než ďábel zjistil, že seš mrtvej.“ Snímek vypráví černohumorný příběh dvou bratrů, kteří se ocitnou ve finanční tísní, a rozhodnou se proto vyloupit klenotnictví svých rodičů. Loupež však končí krachem a následně se rozjíždí série dějových zvratů, žánrově oscilujících mezi černou komedií, thrillerem a bizarním rodinným dramatem. Příběh bratrů Andyho (**Philip Seymour Hoffman**) a Hanka (**Ethan Hawke**) a jejich rozvrácené rodiny, vedené autoritativním otcem Charlesem (**Albert Finney**), je nemožná variací na americkou normu rodiny fungující a veskrze spokojené, a v rámci současné i minulé hollywoodské produkce tak působí sympaticky podvrtně. Film je vystavěn na principu zpěhýžazené chronologie a je natočen vysoce kvalitní digitální kamerou, čímž pokračuje v Lumetových experimentech s technikou snímání, s nimiž režisér započal při práci na televizním seriálu 100 Centre Street. Herekým výkonům dominuje Philip Seymour Hoffman, který se po začátcích v nezávislém filmu (Štěstí) stal všeobecně žádaným zbožím (Capote, Soukromá válka pana Wilsona). **Premiéra v ČR 21. 2.** –jj–

Vláčil na Pražském hradě

Císařská konírna Pražského hradu se na více než čtvrt roku stane místem, kde se návštěvníci budou moci setkat s osobou a dílem významného českého filmového režiséra Františka Vlácil. Výstava nazvaná **František Vlácil: Zápsy** představuje tvůrce od jeho inspiračních zdrojů přes rodinné zázemí a díla až po neslavný a trpký konec. Hlavní výpovědní hodnotou jsou pak fotografie z filmů, natáčení a rodinného kruhu, jež jsou doplněny multimediální projekcí dvou historických dramat – **Markéty Lazarové** (1967) a **Údolím včel** (1967). Nedílnou součástí expozice však tvoří i předměty z pozůstalosti, které mají navodit setkání návštěvníka nejen s umělcem, ale i se zranitelným člověkem. Výstava František Vlácil: Zápsy má být první v řadě expozic, jež by měly představit významné české filmové režiséry. Následovat by měly osobnosti, jako je Miloš Forman, Karel Kachyňa či Gustav Machatý.

Císařská konírna Pražského hradu (Druhé nádvoří, **Praha 1**), do **31. 5.**

Výstava komiksů inspirovaných filmem Persepolis

V rámci uvedení animovaného filmu **Persepolis** (2007) do českých kin vyhlásila distribuční společnost Artcam společně s nadačním fondem Heleny Houdové Slunečnice **soutěž v kreslení komiksů** „Nakreslete si svůj příběh“. Došlé práce můžete zhlédnout v pražském kině Oko, kde probíhá i jejich dražba. Získané prostředky půjdou na projekt Integrovaného tábora Otevřené dveře. Kromě soutěžních příspěvků lze vydražit i originální obrázky karikaturisty **Štěpána Mareše** či kreslířky a komiksové scenáristky **Lucie Lomové**.

Kino Oko (Františka Křížka 15, **Praha 7**), do **29. 2.**, více na kinooko.cz.

–ph–

hudba

Křest masa

Richard Schneider, polovina amerického dua **Schloss Tegal**, již několik let působí v Praze a se svým kapelovým souputníkem M. W. Birchem tvoří korespondenčně. Schloss Tegal se v USA účastnili počátků hnutí industriální a noise hudby a dodnes předestírají své vize temného divoství v aglomeracích – svět plný manipulace, mediálního teroru a ritualizovaného násilí se naposlady zhmotnil na albu The Myth of Meat, využívajícím zvukových a obrazových materiálů pořízených na plzeňských jatkách. Toto album bude pokřtěno za spoluúčasti tuzemského projektu **S/M** kolem hudebníka a performera Alexe Švamberka. Personálně proměnliví S/M opouštějí tradiční industriální tematiku a ikonografii ve prospěch nežánrové improvizace pro kovy, elektroniku, terénní nahrávky, hlasy a smyčce.

Prostor Skutečnosti (Francouzská 76, **Praha 2**), ve středu **20. 2.** ve 20.00.

Na druhém programu snu

Ustavující osobnost slovenského bigbítu **Pavol Hammel** se představí v komorní atmosféře, doprovázený jen kytarou **Radima Hladíka**. Hammel byl zpěvákem a jedním z autorů první slovenské rockové desky Zvoňte zvonky skupiny Prúdy, kterou spoluzakládal například s Mariánem Vargou a po jeho odchodu ještě několik let vedl. Se stálými souputníky Vargou a Hladíkem se setkával na Vargových albech Collegium musicum či na Kamilem Peterajem otextovaných deskách Na druhom programe sna a Stretnutie s tichom. Folkovou neokázalostí prostoupená hudba prvotřídních instrumentalistů vytvářela jednu ze dvou slovenských buněk kvalitního popu (druhá z nich se soustředila kolem dvojice Dežo Ursiny a Jaroslav Filip). Koleje položené koncem šedesátých let Hammel sympaticky neopouští a s lety ubíhajícími za okny jeho autorského vagonu se projevuje čím dál nenápadněji, a tudíž bez ztráty hvězdičky důstojnosti.

Balbínova poetická hospůdka (Balbínova 6, **Praha 2**), v neděli **24. 2.** ve **20.00**.

Zlá děva dospěla

Sanfranciská zpěvačka **Jenny Hoyston** je vůdkyní skupiny Erase Errata, vedle Bikini Kill jedné z klíčových skupin hnutí Riot Grrrlz. Nedávno ovšem vydala sólové **album Isle Of**, které je ve svém výrazu dospělejší než našťvaná agresivita a zkeslené kytary příslušející žánru

našťvaných děvčat. Na co se těšit? Kdo ví, před zmíněným albem připravila EP coververzi starých countryových vykopávek. Ale třeba fouká úplně odjinud... **Klub 007 Strahov** (koleje ČVUT, blok 7, Chaloupeckého 7, **Praha 6**), v úterý **26. 2.** ve 20.00.

–pf–

Melancholičtí písničkáři

Do Čech již podruhé zavítá Američan Nathan Amundson se svým uhrančivým projektem **Rivulets**, v němž mu průběžně hostují jména z takových kapel, jako jsou Low, Shellac, Swans či Codeine. Osobní a citlivou melancholií Rivulets, koupající se v akustické kytáře a posmutnělém vokálu, doplní dva české projekty podobného ražení, doplněné zpomaleným folkem s emo patinou, a to pražský **Lopsided** a pardubický **Mon Insomnie** s hostující Ladou Gažiovou na bicí. Večer s celistvou atmosférou akustického písničkářství, anglických textů a upřímných výpovědí v poklidném přítmí. **Nzdm Klídek** (Čajkovského 1861, **Hradec Králové**), v neděli **24. 2.** v 19.30.

Pash*

výtvarné umění

Štenclová a Karlík

Lounská Galerie XXL prezentuje v těchto dnech dvojevýstavu autorů střední generace. **Kateřina Štenclová** (1959), která se dlouhodobě zabývá barvou v její konkrétní, materiální podobě, přichází tentokrát s méně koncentrovanou polohou barevné obrazové reprezentace. Z abstraktního výrazu, většinou vázaného na plošnou geometrii a čistou plochu, přesouvá pozornost na gestické chromatické stopy, které se překrývají a dostávají se do vzájemných konstelací v podstatě náhodně. Důležité je vrstvení barev přes sebe stejně jako expresivita vstupující do obrazu prostřednictvím kaligrafické kresby. Autorka zkoumá nové možnosti: na jedné straně rekonstrukce náhodných barevných stop vznikajících na krycím izolačním materiálu (igelit), na straně druhé vystavení samotných ochranných igelitů (Obraz-Obrazu-Obrazem). **Viktor Karlík** (1962), sochař a grafik, představitel tzv. druhé generace českého undergroundu, spoluzakladatel a do dnešní doby činný výtvarný redaktor časopisu Revolver Revue, vystavuje bronzy, tisky a obrazy. Erbovní znaky periferie, s kterými Karlík kontinuálně pracuje, jako jsou komíny, pouliční lampy, semaforey nebo kanály; vytvářejí nový vizuální jazyk. Karlíkova svébytná stylizace, rozlévající se napříč výrazovými médii, reflektuje v expresivní zkratce a podle modernistického střihu sociální kontext pražského předměstí, především oblastí Smíchova a Košíř, a je v ní přítomná jakási nevtravá postindustriální nostalgie.

Galerie XXL (Říční 756, **Louny**), do **5. 3.**

Aukce a nový vizuál DUMB

Dům umění města Brna (DUMB) prochází rekonstrukcí a organizačními změnami. S tím souvisí také dvě výstavní akce, které instituce v současnosti pořádá. První je projekt „ve prospěch rekonstrukce DUMB“, jehož se účastní umělci vystavující v minulosti v těchto prostorech. Na závěr prezentace (trvá do **2. 3.**) se bude v **Domě pánů z Kunštátu**, Dominikánská 9, konat dne 3. 3. aukce z věnovaných

děl a výtěžek půjde na opravu objektů, v nichž Dům umění sídlí. Druhý projekt představí **do 2. 3. v Galerii G 99** na stejné adrese výsledky soutěže na nový vizuální styl DUMB, kterou v polovině minulého roku vypsál Dům umění pro studenty vysokých uměleckých škol. Autoři vítězného návrhu jsou Petr Bosák a Robert Jansa.

–pev–

televize

Ocelový oř

Filmy, které se řadí ještě před nástup zvuku, lze posuzovat z mnoha hledisek. Na jedné straně můžeme být zděšeni naivitou předkládaného příběhu, nedostatečnými filmovými prostředky a výkony herců. Druhý, přesnější pohled však uvažuje o historickém zakotvení daného snímku, kdy si uvědomujeme, že určité nám dnes známé filmové postupy tehdy ještě nebyly vynalezeny a estetika filmu odpovídala dobové realitě. Pokud na takový pohled přistoupíme, může být sledování staříčkého němého snímku velmi osvěžující. Ocelový oř (1924) byl první velkou filmovou příležitostí pro režiséra **Johna Forda**, klasika žánru amerického westernu (**Přepadení**, 1939; **Fort Apache**, 1948; **Rio Grande**,1950). Příběh o výstavbě transkontinentální železnice protnul s melodramatickým motivem milostné romance, v jejímž rámci se objevuje řada prvků typických pro další westerny tohoto tvůrce, zejména využití krajiny jako dramatického prvku. Ocelový oř představuje typ hollywoodské produkce, jejíž natáčení neprobíhalo v ateliéru, ale v pustých exteriérech; jejich autentičnost dovedl Ford náležitě využít.

ČT2, ve středu **20. 2.** od 0.10.

Tristram Shandy

Postmoderní román vzniklý v době, kdy tento dnes módní směr ještě neexistoval, **Život a názory blahorodého pana Tristrama Shandyho** (1759–1767) spisovatele a pastora Laurence Sternea, byl dlouhou dobu považován za nezfilmovatelný, a to zejména kvůli své unikavosti, přecházení z jednoho plánu vyprávění do druhého a naprosto nejistému vyprávěči, který neudrží ani náznak kontinuity času, místa či děje. **Michael Winterbottom** (Code 46, 2003, Devět písní, 2004, Cesta do Guantánama, 2006) se přesto o adaptaci pokusil a byl kupodivu mimořádně úspěšný. Zdařilá adaptace vznikla zejména díky tomu, že z původní knihy převzal její unikavou strukturu, již se nechal inspirovat k vytvoření ryze filmového díla. Sledujeme peripetie a situace týkající se postavy z 18. století – Tristrama Shandyho, záhy se však přesouváme do další (a další a další) roviny vyprávění, ukazující filmový štáb zoufale se snažící zfilmovat nezadaptovatelnou Sternovu knihu Život a názory blahorodého pana Tristrama Shandyho. Velice rychlý film vrství jednu absurdní (a vtipnou) rovinu příběhu za druhou a dokazuje tak, že přepis klasiky nespočívá v mechanickém převodu na filmové plátno, ale zejména v jejím pochopení.

HBO, ve čtvrtek **21. 2.** od 21.00.

Osači

Ve chvílích, kdy píšu tyto řádky, se zdá, že stávka amerických scenáristů je u konce. Jubilejní osmdesátý ceremoniál předávání

zlatých sošek Americké filmové akademie by se tedy měl odehrát bez větších problémů a bez nepříjemností, jež potkaly jinou předávací událost roku – Zlatý glóbus (ze které zbyla jen tisková konference). V rámci nominací je zjevné, že akademici letos oceňují spíše filmovou invenci než jasnou sázku na jistotu, čemuž odpovídá i souboj dvou ikon americké nezávislé scény – **Paula Thomase Andersona** s nafaťáckým dramatem **Až na krev a bratru Coenů** s jejich vražedným thrillerem **Tahle země není pro starý** (oba po 8 nominacích). V kategorii Nejlepší snímek jim dělá společnost adaptace románu **Pokání**, drama **Michael Clayton** (oba po 7 nominacích) a nezávislá komedie Jasona Reitmana **Juno** (4 nominace).

HBO, v neděli **24. 2.** od 0.00.

–ph–

rozhlas

Brad Mehldau

„Mehldau se za posledních deset let stal ikonou, která suverénně přesáhla jazzový svět k mnoha dalším posluchačům. Nástup na sólovou dráhu zdržel heroinový návyk, o to zjizvenější a antiiluzivní byl jeho přístup od prvních alb. Mehldau hraje především v triu, čím dál víc i sólově. Za svou popularitu vděčí také tomu, že se při hře odráží od melodických témat z písní Radiohead, Beatles, Paula Simona, Nicka Drakea či Burta Bacharach. Katapultuje se ovšem k vlastní improvizaci: nezřídka má blízko k polyfonickému proplétání několika melodií, Mehldau hodně ‚zpívá‘ i levičkou. Pro sopranistku Renée Flemingovou zhudebnil poezii R. M. Rilka, vydal album duetů s Patem Methenym,“ napsal k překladu Mehldauova eseje Zažívá hudba utrpení (A2 č. 44/2006) Pavel Klusák.

Sólový recitál amerického klavíristy Brada Mehldaua (1968) uvedl festival Struny podzimu v pražském Rudolfinu v listopadu 2006. Stanice Vltava uvede v pravidelné Jazzové ochutnávce ukázky z koncertního alba Live in Tokyo.

ČRo 3 – Vltava, ve čtvrtek **23. 2.** v 9.30.

Strindberg

Hru **Tanec smrti** napsal esejista, malíř, fotograf, historik, etnograf, chemik, alchymista, okultista, spisovatel a jeden z otců moderní dramatiky **August Strindberg** v roce 1901. Pod tímto názvem vyšla na podzim toho roku jednom svazku dvě dramata. Pro rozhlasovou inscenaci autoři vybrali první z nich: příběh stárnoucích manželů, kteří nedokážou žít ani spolu, ani bez sebe. Hru napsal Strindberg na konci svého naturalistického období, a tak se tu vedle psychologické drobnokresby objevují prvky expresionistické zběsilosti a groteskní komiky. Na základě právě této hry ostatně napsal Friedrich Dürrenmatt svou neméně slavnou hru Play Strindberg. Inscenaci natočil režisér Michal Pavlík s Viktorem Preissem, Nelou Boudovou, Lukášem Hlavicou a Jiřím Ornestem.

ČRo 3 – Vltava, v sobotu **23. 2.** ve 14.00.

Traťoliště

Únorový příspěvek z cyklu **Hry nové generace** tvoří rozhlasová hra Traťoliště. Drama se odehrává v okamžicích posledních příprav trati pro závod světového poháru slalomu žen. Ve stylizovaném dialogu, přerývaném hukotem sněhových děl a vstupy poněkud dezorientovaného rozhlasového komentátora, se odvíjí tragikomédie o lidech, jejichž osudy se protnou s napjatě očekávaným zahájením významné sportovní události. Autor textu **Petr**

Maška studuje dramaturgii na Divadelní fakultě JAMU, jeho divadelní hra Blbouni se v loňském roce dostala do finálového výběru soutěže o Cenu Evalda Schorma. V hlavních rolích Traťoliště, které je autorem rozhlasovým debutem, se v režii Hany Mikoláškové představí Luboš Veselý a Petr Jeništa. Hra byla natočena v brněnském studiu Českého rozhlasu.

ČRo 3 – Vltava, v pátek **24. 2.** v 19.00.

Příběhy 20. století

Šedesáté výročí února 1948 si Rádio Česko připomene i dokumentem Příběhy těch, kteří slyšeli výzvu. **Únor 1948**, komunisty označovaný za vítězný, znamenal pro mnohé fatální bod zlomu. Pořad bude vyprávět několik příběhů lidí, kteří se rozhodli postavit komunistické totalitě. Například František Suchý: „Při vyšetřování mi estébáci řekli: ‚Je vám jasné, že lidé se tady věší pro menší zločiny!‘ Na stole rukama naznačil dvě linie. Ukázal na jednu a povídá: ‚Toto je vaše cesta na šibenici. Tato druhá, to je vaše okamžitá cesta domů, pokud s námi budete spolupracovat.‘ Kdo by mi vyčítal, že ve dvaceti jsem chtěl žít, ale řekl jsem jim, že si vybírám raději ten provaz...“ Dokument bude zkoumat, co přesně 25. února 1948 dělali lidé, kteří později vzdorovali režimu. Přinese též podrobnosti o jediném protikomunistickém vojenském spiknutí v květnu 1949, do kterého bylo zapojeno téměř tisíc lidí.

ČRo 6 – Rádio Česko, v neděli **24. 2.** v 10.05., repríza **ČRo 1 – Radiožurnál**, v pondělí **25. 2.** ve 20.05.

–aj–

aj – Adam Jursa / **jb** – Jana Bohutínská / **jj** – Jan Jílek / **pa** – Petr Andreas / **pash*** / **pev** – Petr Vaňous / **pf** – Petr Ferenc / **ph** – Petr Hamšík

bublina týdne

Archy s různě objemnými prázdnými bublinami vyšly jako příloha vánočního dvojčísla A2 (51–52/2007), další lze vyzvednout v redakci našeho týdeníku či objednat na její mailové či poštovní adrese (zdarma zašleme). Své přímé zásahy do stereotypních obrazů fotografujte a posílejte na adresu **bublina@tydenikA2.cz**.

Nejlepší přetiskneme v A2 či uveřejníme na webu **www.tydenikA2.cz/bublina**.

Bublina týdne:
Tereza Zubatá, Praha

Návod k využití:

1. odloupněte bublinu,
 2. doplňte text a nalepte,
 3. vyfotografujte a pošlete do redakce na **bublina@tydenikA2.cz**.
- Kam bublinu nalepíte, záleží jen na vás. A2 kulturní týdeník nenese žádnou odpovědnost za škodu, která by případným nezákonným jednáním mohla vzniknout.

Démon změny

Vítězství i porážka Václava Klause

Už to máme zaplatpánbůh za sebou. Od Masarykovy abdikace v pětatřicátém roce nebyla u nás tak dramatická prezidentská volba. Tehdy podobně, ve skutečnosti mnohem víc než dnes, šlo zejména o další směřování republiky v Evropě. Třebaže výsledek současné volby už nemohl být osudový, mínění jedné naší čtenářky, že by na Hradě mohl koneckonců sedět i Berouskův medvěd, nelze akceptovat.

JIŘÍ VANČURA

Volbu prezidenta zdramatizovala živelná touha části občanů po změně. Jan Švejnar se rozhodně, řečeno úslovím z volby amerického prezidenta Trumana v roce 1948, nevytáhl do popředí za vlastní kšandy. Tomuto ještě před dvěma měsíci málo známému kandidátovi, bagatelizovanému a uraženému, pomohla dosáhnout reálné naděje na zvolení tužba lidí po jiné politice, než jakou předvádějí občanští demokraté od minulých parlamentních voleb. Vládnoucí strany a podobně uvažující volitele nemotivovala touha po změně, ale snaha o zachování statu quo včetně vlastních mandátů. Spojila se u nich koncepce „nejlepšího období v našich dějinách“ a nesouhlas s občany, pro které je zvýšení cen, zavedení poplatků a řada dalších nemilých překvapení záležitostí nepřehlédnutelnou.

Jestliže prezidentská volba do značné míry kopírovala mínění společnosti, nelze popřít, že i její průběh, to, co bylo nazýváno až nedůstojným cirkusem, odpovídal společenským poměrům. Handlování přesahující obvyklý lobbying, přetahování volitelů pod různými výhrůžkami a sliby jsou jen jistou politickou obdobou tvrdých metod v suterénu hospodářských aktivit. Cílem tu je především sociální demokracie, trpící na následky svého překotného rozrůstání v devadesátých letech. Otázku, kterou tak či onak musí zodpovědět sama, je také vliv či neškodnost jedné ublížené ješitnosti v ústraní Vysočiny.

Nenechme se vydírat

Modelovým se v těchto dnech stal případ sociálnědemokratického poslance Evžena Snítileho. Je málo pravděpodobné, že bude napříště zjevným společníkem firmy Melčák a Pohanka, pochybnosti se vznášejí i nad jeho odhodláním vzdát se poslaneckého mandátu. Po tomto hrdém prohlášení říká, že se poradí s manželkou, „co to bude znamenat pro děti a tak dále“. Je zřejmé, že z ústavního slibu o „vědomí a svědomí“ v hodině pravdy zůstává jen to vědomí. Výhodnější byly patrně noty, podle nichž zazpíval ve sněmovně svou avizovanou labutí píseň.

Motivem, obdobou branky, jíž do obležené Konstantinopole pronikli turečtí dobyvatelé,

byl patrně dosud neznámý akt Snítileho spolupráce s někdejší Vojenskou kontrarozvědkou. Jisté je, že spisy této rozvědky teprve zcela nedávno převzal novopečený Ústav pro studium totalitních režimů. Dá se za nalezení údajů o Snítilem mezi tisíci jiných děkovat záračně šťastné ruce ředitele Pavla Žáčka, nebo šlo o cílené hledání a nalezení? Co by tomu asi řekl jeden z nejpoctivějších členů rady tohoto ústavu, nebožtík Ivan Dejmal, který ještě před týdnem o politickém zneužívání pochyboval?

Ať tak či onak, z modelu vydírání vyplývá obecné poučení, procházející minulostí včetně nedávných časů disentu. Poté, co byly údaje o kontaktech poslance s Vojenskou kontrarozvědkou zveřejněny, je možné Snítileho soudit či ostouzet, nikoli však vydírat. Recept proti vydírání je pouze jeden, platný ve všech dobách a situacích. Jakkoli je přiznání bolestné, trapné, přinášející újmu, je lépe promluvit než se stát rukojmím vyděračů. Alternativou jsou pouze stále obavy a doživotní příkrčenost.

Vraťme se však na Pražský hrad do hodin vyjednávání a do druhé volby. To bylo řečí kolem způsobu volení – o návratu před Listopadem, o jediné správné volbě tajné! Stala se z toho otázka až kruciální, zdálo se, že ve sněmovně nebude rozřešena a poslanci ji předloží Ústavnímu soudu. Nakonec moudřejší ustoupil. Proč také ne – výsledek už měl v kapse, navíc hlasování aklamací umožnilo i bez mobilních aparátů uhlídat, aby si někdo z nerozborné fronty neodskočil. Umravní se i senátor Kalbáč. Ještě počátkem týdne prohlašoval, že „nebude-li tajná volba, tak se toho nezúčastní, nebude dělat šaška v tomhle divadle“, nakonec se však zařadil mezi „hovada“, za něž předtím stoupence veřejného hlasování označil.

Komu ku prospěchu?

Volba skončila, proklausevská koalice odešla slavit do Slovanského domu, odpůrci si lízali utržené rány individuálně. Šlo však o vítězství či porážku, úměrné předchozím sporům a debatám?

Za jediného, kdo utrpěl vážný nezdar, se asi dá považovat KSČM. Ta svou kandidátku sku-

tečně, jak zněl jeden z novinových titulků, vytáhla z klobouku, když ostatní uvažovali její nabídku odmítní. Paní Bobošíkové návrat před televizní kamery určitě lichotil, zda by však byla posilou levicové politiky, v jejímž jménu komunisté vlastního kandidáta hledali, vědí asi jen Filip s Grebeníčkem. Těžko říci, jaký účet jim za tento exkurs budoucnost vystaví.

Může se za vítěze považovat Václav Klaus? Osobně je o tom asi přesvědčen, i když masová podpora Jana Švejnara ve veřejnosti musela pro něj být nemilým překvapením. Tak jako se před pěti lety odmítl považovat za prezidenta zvoleného za pomoci komunistů, ani dnes mu nepůsobí rozpaky určující podpora přeběhlých či předkoupených. Podobně jako kdysi obhajoval Maradonův problematický gól, i dnes je pro něj podstatný výrok rozhodčích.

Je výsledek volby přínosem pro republiku? Snad jí alespoň neuškodí. Nejedna prezident v našem středoevropském prostoru byl nikoli chloubou, ale mezinárodní zátěží své země. Mínění velké většiny evropských politiků o zjevném euroskeptikovi sotva zmizí, doufejme alespoň, že nebude, zejména v době českého předsednictví EU, přizíváno.

Názor veřejnosti na proklausevskou koalici, zejména na její vedoucí stranu, utrpěl za prezidentské volby četné šrámy, ať to její účastníci přiznávají nebo popírají. Dá se očekávat, že rovnovážná podpora daná vládní koalici v červnu loňského roku dozná citelný úbytek v letošních volbách podzimních. Je přirozené, že každá vláda, je-li věrná svému programu, a činí tedy i nepopulární kroky, ztrácí na svých příznivcích, avšak v závěru svého funkčního období – pokud se opatření ukážou jako rozumná a nezbytná - je zase znovu získává. Může však vládnoucí strana a ti, kdo její politiku aktivně podporují, spoléhat na toto sociologické schéma? Není postojů a rozhodnutí, v nichž se vláda rozchází s obecným míněním včetně poněkud arogantního prosazování svých koncepcí, příliš mnoho? Proklausevská koalice, semknutá kolem svého úspěšného kandidáta, nakonec může proti své vůli a ke své škodě latentní touhu po změnách vydatně posílit.

Autor je historik.

zkrátka

Petr Kratochvíl stáhl svoji žalobu, kterou podal k mezinárodnímu arbitrážnímu soudu kvůli kulturním dotacím. / Za pět měsíců od vydání se knihy Petra Cimpoeşa Simion Výtažník prodalo 96 výtisků, po vyhlášení knihou roku v soutěži Magnesía Litera dalších 1100. Prodej románu Radky Denemarkové Peníze od Hitlera narostl po zisku Litery za prózu o 780 kusů a knihy Petry Dvořákové Proměněné sny o 820 kusů. / Spisovatel Paulo Coelho začal sám pirátsky distribuovat své knihy. Některé romány nyní nabízí zdarma na webu také nakladatelství Harper Collins. / Poslední díl Harryho Pottera dodal do obchodního řetězce Tesco internetový obchod Vltava. / Nejvíce nominací na České lvy mají Tajnosti Alice Nellis a Vratné lahve Jana Svěráka. / Hollywoodští scenáristé se oficiálně rozhodli ukončit svou stávku. / V roce 2007 vyšlo ve Švýcarsku 11 410 nových titulů, což je pokles o 4 % oproti předchozímu roku. / Spi-sovatelka Arundhatí Royová se postavila za svou kolegyni Taslimu Nasrinovou, jíž kvůli „urážce islámu“ hrozí vyhoštění z Bangladéše. / Britská vláda slibuje pro studen-

ty pět hodin týdně kulturních aktivit, aby v nich podpořila umělecké ambice. / Autor thrillerů James Petterson sesadil z trůnu nejpůjčovanější autorku v britských knihovnách – spisovatelku Jacqueline Wilsonovou, která se zabývá tvorbou pro děti. / Bratři Coenové se chystají na další filmovou adaptaci románu, tentokrát Židovského policejního klubu Michaela Chabona. / Zemřel architekt Miroslav Baše (1933–2008) a herec Roy Scheider (1932–2008), který hrál ve filmech Čelisti, Nahý oběd nebo All That Jazz. / Hipopový producent Timbaland připravuje album distribuované jen na mobilní telefony. / Skupina Portishead vystoupí se svým novým albem 3. dubna v Berlíně. / Byly zveřejněny užší nominace na Cenu lipského knižního veletrhu. Vítězové budou vyhlášeni 13. března. / Zámek Dunster ve Velké Británii bude jako jedna z prvních památek vybaven solárními panely, aby se stal energeticky soběstačným. / Thajské režisérské duo bratří Pangových dotočilo americký remake svého filmu Sniper z Bangkoku. / Zemřela překladatelka Malého prince a Muže, který sázel stromy, Zdeňka Stavínohová (1914–2008). –jgr–

Joyce Mansourová

+ + +

Mušle, která se vleče po pusté pláži,
pohlazená nepozorným prstem moře,
která za sebou nechává slizkou stopu,
která sobě navzdory přitahuje nepřítele.
Přibližuje se slídivou rukou ji znehybní
vyrvе jí duši z měkkého lůžka
a nasává její smrtelnou úzkost.

Přeložil Erik Lukavský

Sade čili deviace noremnosti

Úvaha nad Juliettou a podněty sadovského textu

Dvě sestry Justina a Julietta jsou naprostými opaky – ctnostná Justina prožívá život v utrpení, kdežto při hříšné Juliettě, řídící se libertinskou morálkou, stojí štěstí, moc i bohatství. Text se na základě nově vydaného fragmentu Julietty zamýšlí nad možnostmi výkladu filosofova díla.

RICHARD MÜLLER

Zatím poslední Sadův spis – *Juliettu čili slasti neřesti* – vydalo ve svůdně průsvitné obálce své erotické řady nakladatelství Dybbuk. Julietta se stala součástí třetí verze (*Nové Justiny*) v roce 1797 a doplnila příběh dívky, která je „odměňována“ za svou ctnost nepřetržitým týráním a hanobením, o příběh její sestry, která čile pěstuje hřích – a prospívá v libertinství i shromažďování majetku. Vynikající anonymní překlad z roku 1930 je však bohužel pouhým torzem druhého románu; chybějí všechny epizody po Juliettině úteku z Francie (návštěva u Rusa Minského, černá mše papeže Pia VI. v chrámu sv. Petra, svržení Olympie Borghe-se do kráteru Vesuvu), ztratilo se zarámování příběhu, kdy se v závěru obě sestry znovu setkávají, i „mravoličné“ finále, v němž Justinu usmrtí blesk a ctnost je definitivně potrestána. Následující řádky tak nejsou recenzí kastrované Julietty, ale spíše vybidnutím k úvaze, proč je de Sade dodnes zřejmě přístupnější jako erotický titul než něco opravdu ke čtení.

Utopie zla

Slabostí erotické, potažmo pornografické literatury bývá monotónnost; postavy jsou štvány z jedné sexuální avantýry do druhé a/nebo (ne)únavně střídají polohy a koitující získávají strašidelnou podobu dobře naolejovaného soustrojí. U Sada nacházíme cosi podobného jen zdánlivě. V jeho soustavné inscenaci perverzít je především možné vidět jakýsi soupis úchylek; takto, jako předchůdce sexuální psychiatrie, byl poprvé vydán autor *120 dnů Sodomy* roku 1904 berlínským psychiatrem Iwanem Blochem. Podstatnější je však moment černé didaktiky libertinského projektu, soustavná výchova k neřesti: hřích dává sadovskému univerzu řád, zatímco ctnost naopak zaplavuje svět náboženským zmátnutím. Harém je „něco jako malá školní třída“ (Barthes) a provozování orgií je co chvíli (zcela antieroticky) přerušováno organizátorkou, která je uspořádává tak, aby všechny otvory byly zaplněny a každý ze zúčastněných byl zapojen. Vytváří se dokonalost systému, která spočívá nejen v absolutním odchýlení do všech myslitelných norem, ale i v zavádění čistě formálních, metodologických pravidel deviace. Prvky systému se vyznačují kombinovatelností i simultaneitou. Kombinováním neřestí například dospívá Saint-Fond šťastně k souběžnému provedení otcovraždy, krvesmilství, sodomie a cizoložství; podobně zmnoženou slast poskytuje sadovskému zhyralci i ejakulace současně se smrtí oběti. S touto ekonomikou slasti se pojí ekonomie stylu: „Vypustila ducha s vystříknutím semene tří lumpů za stálého jejich rouhání.“ Předložkové vazby (s, za) maximálně koncentrují větu, znázorněnou rozkoš – a paradoxně i rozkoš z čtení, z koncizní stylizace.

Ve světě absolutního libertinství nutně dochází k eskalaci hrůz a zločinů, aby bylo možné vzpružit imoralistovy otupělé smysly a „svědomí“ novými blasfemiemi. Jejich antiklimax představuje až konec svítku, závěr románu, konec (Sadova) věznění. Na Sadově utopii zla je přitom důležité to, že uvádí své figury v existujících řádech (sociálním, religiálním, stylistickým) a tím tyto řady otevírá subverzi. Sadovu subverzivnost nelze chápat na rovině reprezentace (ve zpodobení zakázaného), ale v tom, že, řečeno sémioticky, rozvíjí slast z nepatřičné kombinatoriky znaků. De Sade nevyzývá k požitku ze zobrazených perverzít (psychologicky i fyziologicky jsou nevěrohodné) jako spíše k požitku z uspořádávání reprezentovaných entit podle vynalézaného kódu. Součástí této rozkoše je ovšem využívání právě takových entit (vztah pán – otrok) a právě takového jazyka (jazyka ctnosti). V podobném smyslu říká francouzský badatel Pierre Klossowski: „(K) uskutečnění všeobecné monstrozity nemůže dojít nikde jinde než právě v rámci podmínek, které činí sadismus možným, v prostoru tvořeném překážkami, tj. v logicky strukturované řeči norem a institucí.“

Přirozenost (řeči, noremnosti) je u Sada nejen něco, čemu je třeba nedůvěřovat, ale co je nutno činně zneuctívat: „a tak jsme znásilňovali přírodu, nutíce ji, aby nám poskytovala nejsladší rozkoš“. Proto je v Sadově systému (zvláště paralelnímu i protichůdnému filosofii otců Revoluce) vyhrazeno centrální místo „sodomii“ (análnímu sexu). Sodomie je samotným srdcem zvráceného aktu: je založena (u ženy) na výběru zakázaného, nečistého místa, je neužitečnou rozkoší, jíž se popírá podřízenost životních funkcí

druhým normám. Proto křičí Durandová: „Proč na mně chcete takové nechutnosti? Nechci jej do pochvy, nemohu!“ a rozčileně nastaví zadnici.

Sadovská ironie

Je jistě legitimní pokusit se, jako to udělal Pierre Klossowski v knize *Sade můj bližní* (Sade mon prochain, 1947; česky Herrmann & synové 2004), domýšlet markýzův systém filosoficky. Z hlediska literárnosti je však relevantnější poukázat na to, jak se přesazováním prvků řeči nejen destabilizuje jazyk ctnosti, ale – protože literární promluva nemá k dispozici nic jiného než řeč samu – i znejišťuje „vážnost“ prezentovaného kodexu deviací. Tato sadovská ironie se neobjevuje v pásmu vypravěčky (tam je Sade ironický jen zřídka – „řekl mi jakousi *nežnost*, jaké nalézáme v slovníku pasáků“), ale přichází z pásma autorského subjektu, nebo lépe řečeno jako jakýsi čtenářský efekt („znásilnil všechny tři zpředu i zezadu a Noirceuilovi nechal již jen *spadalé růžičky*“, „je brouček hoden svého ptáka?“), a zhusta se spojuje se samotným vyslovením („Ach, ta kurva, potvora – oh, jak se štítím žen – proč je nemohu zničit ranami biče – ah, konečně krvácí“).

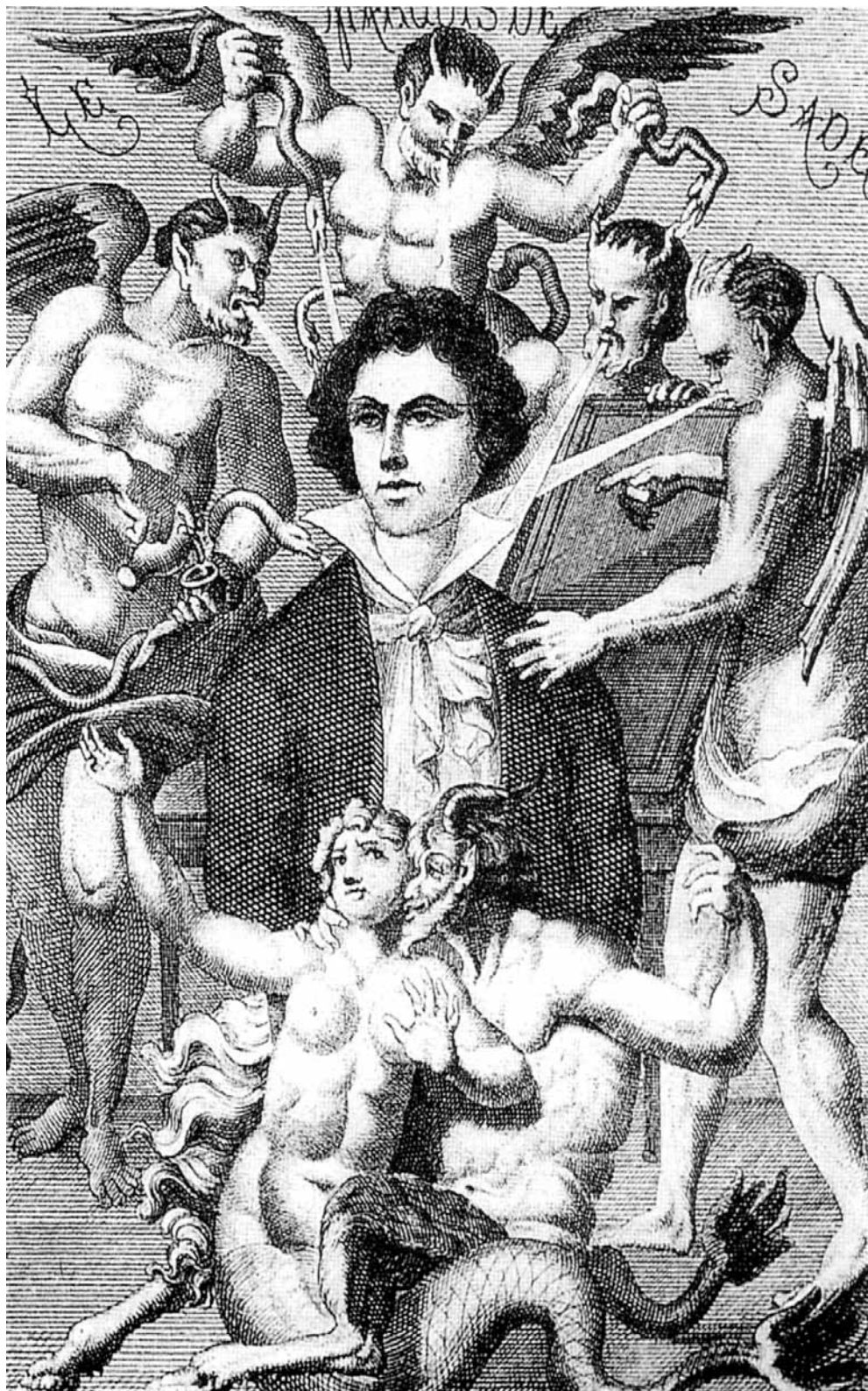
Tato ironie je součástí širšího vypravěčského plánu – rámce, v němž se poučuje o neštěstí ctnosti a slastech neřesti (ctnost i neřest již ponechávají svá jména) – a navrací sadovskému textu čitelnost ohroženou obsedantní re-prezentací úchylek. Scény pusté tělesnosti se v našem čtení neoživují filosofii zločinu, ale komičnem, které je produkováno nesourodostí řeči (kurtoazního stylu atd.) a re-prezentovaného: „Nakonec se mne ptal, zda nemá famosní semeno. ‚Jako krém,‘ odvětila jsem, ‚neznám většího požitku než je srkat.‘ ‚Budou-li velmi spokojeni, dostane se vám i mého lejna.‘“ Nebo: „Byl však již ochablý, a když se nepodařilo vzchopit síly, aby se vyprázdnil, neboť jak mi řekl, utrpěl při dnešních orgiích dvakrát ztrátu semene, usnul s nosem v mé řiti.“ V naposled uváděných příkladech se zároveň obrací tradiční patriarchální obraz mužské, aktivní racionality a ženské, pasivní smyslnosti. Vláda mužských libertinů je zde iluzorní; paní situace je Julietta, která ukradne peněženku, diamant a hodinky. V těchto scénách plátí Klossowského tvrzení, že Julietta je androgynem, ženou-mužem, která je simulakrem toho, co označuje akt sodomie. U ní je zrušení norem důležitější než v obrazu mužského zvrhlíka, neboť by měla být (ale není) těmto normám podřízena přinejmenším organicky, a to svou principiální oplodnitelností.

V popisovaném pohybu destabilizace řeči a noremnosti se utváří specificky sadovské pojetí psaní. V něm sex není sublimován prací, ale naopak systém (perverzích) sexuálních praktik se stává něčím, co je potřeba do společnosti zavést sámostavou praxí výchovy (a tedy naopak sociální je sublimováno sexuálním); psaní je vlastním místem slasti. Sadovská slast nespočívá v představování si neuskutečnitelného, ale v uskutečňování fantazmat zapisováním a jazykovou transgresí. De Sade pak rozhodně nelze vyložit beze zbytku „freudovsky“, jako předmět psychoanalýzy, a tím méně si jej představovat jako pouhou pornografickou kuriozitu.

Autor je bohemista a překladatel.

Marquis de Sade: Julietta čili slasti neřesti.

Dybbuk, Praha 2007, 160 stran.

H. Biherstein: Portrét Donatiena Alfonse Françoise markýze de Sade, 1850

Hans Bellmer: Sade, 1961

Pohled z temné strany

Život Sadova komorníka

Ondřej Kavalír

První, co se při četbě románu *Latourův katalog* (Latours katalog, 1996) norského scenáristy, spisovatele a dramatika Nikolaje Frobenia (1965) nabízí, je srovnání se Süskindovým *Parfémem*, o jedenáct let starším. Jejich podivínští hrdinové, oba neobvykle nevzhlední, spíše podobní skřetům než lidem, jsou nadáni výrazně abnormálním rysem – ať je to absolutní čich v případě parfumérského učně Grenouilla, nebo neschopnost cítit fyzickou bolest u Frobeniova Latoura. Oba příběhy mají téměř detektivní půdorys, proložený několika vraždami a nepostrádající napětí. A oba se odehrávají ve Francii 18. století, s jejímž dobovým osvícenským hnutím vedou polemický dialog. Ovšem tím veškerá podobnost končí.

Okouzlení krajností

Zatímco Süskind svým vytríbeně lehkým rukopisem prozrazuje vliv Thomase Manna i klasických francouzských stylů a jeho kniha je poctou tradičnímu příběhu, nadanému ironickým nadhledem i černým humorem, Frobeniův román je příkladně otevřeným postmodernistickým textem. Je to kniha mnohem naléhavější, bolestnější než *Parfém*, také méně elegantní, protože bolest není nikdy lehká a elegance se s bolestí

nesnese. Její styl je minimalistický, občas možná příliš chvatný, asociativní, spíše než přísně logický, v lecčems připomínající Frobeniova krajana Jona Fosseho. Důležité akce v příběhu zásadně přeskakuje, nezapře seversky meditativní, místy halucinační atmosféru, během níž se stírají jemné kontury mezi preludem a skutečností. (Tento motiv Frobenius úspěšně použil o rok později ve scénáři k filmu *Insomnia*.) Jako by se nám celý příběh před očima soustavně rozpadal.

To se promítá i do znásobené perspektivy vyprávění a s tím spojené neurčité identity hlavní postavy, její nezřetelné, kolísavé motivace, myšlenkové nedůslednosti, která tolik připomíná skutečný život, a přitom stojí v naprostém kontrastu k romantické posedlosti Süskindova hrdiny. To, co čteme v *Latourově katalogu*, má daleko do klasické uměřenosti, naopak jeho záměrem je provokovat, zneklidňovat, šokovat. Je to próza rozrušování, sadovská lekce temnoty.

Věčná přitažlivost božského markýze

Markýz de Sade ostatně v románu přímo vystupuje, celý text je pastišem citací a parafrází jeho díla, nabízí k němu komentář, výklad a obhajobu zároveň, a to spolu s jakýmsi paralelním literárním Sadovým životopisem. Ovšem hlavní postavou románu zůstává amatérský anatom, posléze markýzův komorník, Latour a jeho samota. Protože pokud bolest sblíží, přesněji pokud představa bolesti druhého sblíží, je ten, kdo není schopen bolest pociťovat, odsouzen k nezvratné samotě. A když zmizí bolest,

ztratí se také strach, strach z trestu a ze smrti, zůstane zvědavost a zhnusení. A latentní touha po trestu, Latourův masochismus.

Zhnusení Latour zažívá při pohledu pod povrch – ať již společenské přetvářky a konvence, nebo pod povrch lidské kůže. Jeho znechucení z primárně fyzické podstaty života je spojeno s touhou po poznání, po poznání místa, kde se v lidském mozku rodí bolest. Latour záhy, a jakoby zcela bezděčně, překračuje hranice zákona. Tato transgrese je motivována jak touhou po trestu, tak momentem oblundného, a přece čistě vědeckého experimentu a bádání. A v neposlední řadě se tím Latour mstí za svou odlišnost, oplácí světu jeho nenávisť a lhostejnost.

Ovšem pod tím vším je ukryt základní motiv knihy: hledání ztracené nevinnosti, očišťující síly prvotního pohledu, protože vše pošlapané a znetvořené nás vrací k okamžiku původního překvapení. Tak lze Latourův příběh číst jako vyzvání této přirozenosti, podobně jako když podle Klossowského Sade svými blasfemickými perverzemi vyzývá nepřítomného Boha a tímto negativním způsobem projevu je nezměrnou touhu po jeho přítomnosti ve světě bezvěrectví a materialismu, podobně jako o sto let později někteří hrdinové Dostojevského románů.

Ale v tomto případě nejde tolik o Boha jako o krásu: „Krásná krajina ale člověka začne brzo nudit (...). Po určité době začne člověk stromy a louku pozorovat se smutkem v očích a vzpomíná na to, že kdysi ho dokázaly inspirovat. A když potká cizince, který s neskrývaným potěšením krajinu opěvuje, udiveně na něj pohlédne, pokrčí rameny, zadrmolí nějaké to jo a hmm a otráveně odejde domů. Teprve když blesk uhoří do stromu a zanechá v krajině černou stopu, někdejší nadšení zase procitne a člověka popadne vztek. Co mi to tu hyzdí hnus, pomyslí si. Ve skutečnosti ho ale hnus a zkáza tajně fascinují, protože ho naučily znovu si vážit krajiny, která ho jinak už omrzela.“ Frobeniova kniha je reakcí na dobu, v níž je obtížné mluvit o kráse přímo, aniž by mezi řádky nepromlouval také kýč nebo sentiment. Celý román je tak snahou o přiblížení se z opačné strany, o zachycení krásy a přirozenosti prostřednictvím její zdánlivé negace. Ostatně světlo je vždy nejjasnější při pohledu z temnoty. A že je to možné, dokládá melancholicky zklidněné finále knihy, které uzavírá povzdech zestárlého Latoura: „Ve své moci mám jen ticho.“

Autor je kritik, dramaturg a redaktor nakladatelství Labyrint.

Nikolaj Frobenius: Latourův katalog aneb Komorník markýze de Sade. Přeložil Ondřej Vimr. Argo, Praha 2008, 207 stran.

Ta žhavá, lesklá současnost

Konvenčnost Jaroslava Rudiše

Kryštof Špidla

V každém literárním textu je zároveň obsaženo něco z doby jeho vzniku, jakási esence epochy skládající se z dobových jazykových obrátů, tematických i myšlenkových stereotypů, kompozičních postupů, charakteristických hrdinů, zvláštních toposů apod. Nejinak je tomu i v nejnovější Rudišově próze *Potichu*. Je v ní totiž přímo okatě přítomno vše, co je současné.

Román, nebo klip?

V první řadě postavy. Mladá punkerka s počínající drogovou závislostí, její zazobaný otec, různí muži a ženy řešící krize středního věku, jako například neurotický, navenek úspěšný americký právník žijící v Praze, euroúřednice létající mezi evropskými metropolemi, free tramvaják i postarší psychicky vyšínutý hudeb-

ník, vynálezce stroje na ticho. Ti všichni stojí před důležitým rozhodnutím či právě vykonali něco, co se vymyká zažitému stereotypu a zdá se, že je pohání touha dát svému životu nějaký smysl, ospravedlnit svůj těkavý pobyt ve světě. A ačkoli se všichni jeví být různí, jsou si vzájemně navlas podobní. Řeší podobné problémy, vztahy (ty především), nevěry, ale i práci, globalizaci nebo své místo ve společnosti.

Všechny postavy (pokud zrovna necestují po světě) žijí v pražských čtvrtích, ve velkoměstě, smradlavém, hluchém, nudném a zároveň svým způsobem krásném, a jejich osudy se jakoby náhodně prolínají během jediného dne. Tak může řidič tramvaje Petr pozorovat přistávající dopravní letadlo, které z konference v Lisabonu přiváží úředníci Hanu, jindy zase Američan Wayne zahlédne u Muzea staršího chlapíka v hnědém kabátě, tedy jednu z klíčových postav, aby se pak v dlouho dopředu připravovaném finále všichni mohli potkat v klubu Akropolis na koncertě, ať jako účinkující či náhodní diváci.

Zatímco jejich prvorepublikoví předchůdci četli v kavárnách noviny a pokuřovali, tito hrdinové poslouchají iPod, sledují internet, klábosí v barech a... míjejí se. Jejich krátké a úsečné hovory, připomínající SMS zprávy, po sobě sklouzávají a zřetelně se podobají dialogům filmových hrdinů, jak je známe například z Ondříčkových Samotářů: „Dívala se na něj. Docela dlouho. ‚Co je?‘ ‚Přemýšlím.‘ ‚O čem?‘ ‚Přemýšlím, jaký by to bylo, kdybysme se spolu vyspali.‘ ‚Trochu hustý, ne?‘ ‚Upřímný... Tak mi vem ještě jedno.“

Mezitím, co utrácení čas, se v televizi střídají záběry války v Iráku s reklamami a ve středoevropské metropoli je tak přítomen celý svět. Je vlastně jedno, zda jsme v Berlíně, Delaware či v Praze, všude najdeme podobné obchody, fast foody i oblečení.

Celý text složený z krátkých úsečných výpovědí je mnohdy spíše parcelován do jednoduchých sloganů – „Za chvíli ve sluchátkách uslyší jen ticho. Bude svobodná. Donucená ke svobodě. Donucená na chvíli se zastavit a přemýšlet. Být sama sebou.“ – a nápadně tak evokuje jazyk reklamy či elektronických médií, jazyk, který pouze předstírá, že mluví.

Svět knihy *Potichu* je vlastně podobný videoklipu. Je barevný, pestrý, kapitoly jsou rozděleny ostrými stříhy, princip střídavé fokalizace upomíná k filmovému rozzáběrování. Jako by mělo jít spíše o scénář k současnému filmu, o tu tak dlouhou očekávanou generační výpověď (jak o ní alespoň rádi píší někteří čeští filmoví kritici), zkrátka se nelze ubránit dojmu, že si autor zároveň pojišťoval budoucí možnost zfilmování.

Hra na efekt

A to je podle mého názoru hlavní potíž tohoto textu. Nelze mu upřít důmyslnou provázanost motivů, dynamičnost zápletek, určité napětí, avšak celek vzbuzuje dojem, že byl dělán hlavně na efekt. Je v něm od všeho něco, vše krásně namíchané, poskládané a dovedené k co nejpůsobivějšímu, avšak otevřenému konci. S literárními prostředky je v textu pracováno sice zručně, ale rutině, autor sází na osvědčené postupy a to, co bylo možná v předchozích Rudišových dílech osvěžující, je nyní obyčejné.

Text se sice místy snaží dotknout hlubších témat, ale nezasahuje je, naznačí otázku, ale nevytkne ji, natož aby hledal odpověď. Ač jako spodní proud cítíme mezi řádky kritický postoj ke konzumní a globalizované současnosti, k uniformitě Evropské unie, k jistému odosobnění vztahů, k sobectví, celek sám vypadá jako lesklé konzumní zboží – za zdánlivou neotřelostí se skrývá nový druh konvence.

Potichu patří mezi knihy, jež rozhodně snadno přečteme a možná spolu s postavami prožijeme i nějakou tu dávku emocí, což je však asi tak všechno. A – přiznejme si – to není mnoho.

Autor je bohemista.

Jaroslav Rudiš: Potichu. Labyrint, Praha 2007, 200 stran.

Chameleon funkcí?

Skrytý potenciál industriální architektury v ČR

Kniha industriál_paměť_východiska je jen úzkým výřezem z pozoruhodně rozsáhlých výsledků bádání Výzkumného centra průmyslového dědictví při ČVUT v Praze. Obsah je rozvržen do trochu nesoudržného systému, kniha je výběrem budov i areálů jak reprezentativní, tak také instruktivní. Věcné, kvalitní a poučené texty doplňují neméně dobré fotografie Pavla Friče.

MICHAL JANATA

Dvoulodní hala energetické ústředny v Moravské Ostravě. Foto Pavel Frič

S každým dědictvím se především musí nakládat tak, aby minulé zisky byly prostředkem k budoucím profitům, jinak je tomu s dědictvím průmyslovým. Řada průmyslových staveb i celých areálů se mění na obytné budovy nebo dokonce celé čtvrti. Konverze původně výrobní funkce (případně s ní souvisejících obslužných funkcí) na rezidenční, administrativní a celou řadu dalších činí z původně monofunkční typologie svého druhu funkčního chameleona. To, zda se promění industriální architektura v administrativní budovu či dům s lofts, nezáleží jen na původní typologii stavby, ale podstatnou roli hraje i její umístění, dopravní dostupnost, finanční výtežnost a podobně. Investor či developer může rovněž přihlédnout k výsledkům pasportizace, stavebně historického průzkumu, tedy toho, čeho výsledky předkládá publikace *industriál_paměť_východiska*. Protože se dosud u nás neujalo, že zastavované území může získat atraktivitu, jestliže zachová alespoň ty nejvýraznější znaky své historické identity, může tato kniha posloužit také jako průvodce úspěchy a neúspěchy resuscitace průmyslového dědictví. Jenže samotný pojem industriální architektury v sobě obsahuje celou řadu otázek.

Jak definovat „industrializaci“?

Ač je úvodní stať knihy Benjaminu Fagnera, předního znalce industriální architektury u nás, dobrým vzhledem do tématu, pochyb-

nosti budí samozřejmost, s níž se hovoří o tomto druhu staveb bez bližší definice. Vždyť sám pojem industrializace je stále předmětem dohadů. Je například definována jako „dlouhodobý, spíše kontinuální a dodnes neukončený proces velké civilizační transformace agrární společnosti s převahou obyvatelstva, žijícího na venkově a živícího se zemědělstvím, v moderní průmyslovou a konzumní společnost, žijící z velké části ve městech a vytvářející větší díl národního důchodu v průmyslu a službách“ (Ivan Jakubec – Zdeněk Jindra: *Dějiny hospodářství českých zemí*, Praha 2006). Periodizace je sice záležitostí individuálního přístupu historiků, avšak zkoumáme-li průmyslové dědictví nejen pro jeho stavebně historické hodnoty, ale hlavně kvůli otázce jeho dnešního využití, nemůžeme se vyhnout obtížím spojeným s definicí toho, co je industriální architektura a zda je vůbec vydělitelná z architektury obecně.

V širším smyslu lze o industriální architektuře hovořit s odmítnutím Toynbeem rozšířeného pojmu *révolution industrielle* i Rostova pojmu *take off* přinejmenším od osmnáctého, ne-li sedmnáctého století, což je samo o sobě dost velký časový rozptýl na to, abychom tápali, pokud jde o výběr příkladů industriální architektury. Je totiž otázka, nakolik patří železářna v Kovářské do průmyslové architektury, jestliže její počátky můžeme datovat hluboko do předindustriální doby. Navíc je obtížné z typologického hlediska odlišit průmyslové stavby od jiných, zejména v případech, kdy si budova vypůjčuje historizující tvarosloví. Mimoto je třeba od industriální architektury odlišovat technické památky, ale ani tady není snadné vést hranici. A pak je tu otázka celých areálů – brownfields. Právě u větších celků je důležitý městotvorný potenciál. Pomineme-li zde možnost muzealizace objektu či areálu, může mít průmyslová architektura městotvorný charakter, jestliže se dokáže vpojit do organismu města. V mém protikladu k ní jsou dopravní stavby považovány řadou autorů za neměstotvorné. Jako odstrašující příklad se uvádí Los Angeles, kde dopravní stavby zabírají zhruba 60 % plochy města. Jenže i tato polarita je zpochybnitelná mnoha příklady. Zůstaneme-li na domácí půdě, pak bychom na díle Patrika Kotase

mohli doložit, že ani dopravní stavby neužívají krajíc z městské půdy jen proto, aby zamořily městskou tkáň emise a akustická znečištění. Právě dopravní stavby nás stavějí před nutnost uvažovat o průmyslovém dědictví v širokém prostorově sídelním a společenském prostoru.

Navíc jsme na půdě oboru, který se u nás zrodil teprve nedávno a nazývá se industriální archeologie. Ve světě rozšířila tento obor rozsáhlá změna v chápání toho, co dříve bylo průmyslem, změna způsobená krizí roku 1973. Celá průmyslová odvětví zanikla, respektive vcházeli jsme do postindustriální doby ohlášené dílem Daniela Bella. Změněné paradigma způsobilo nebyvalý zájem o průmyslové dědictví v širokém slova smyslu, ale zejména o industriální architekturu. Zatímco vyspělý svět dávno dospěl do své postindustriální fáze, u nás až do roku 1990 se průmysl držel jako páteř zcela paralyzované ekonomiky.

Zpoždění téměř dvacetileté

Pro úspěšné včlenění industriální architektury do organismu města najdeme v publikaci minimálně jeden příklad – továrnu Walter v Praze-Jinonicích. Zatímco v knize se lamentuje nad tím, že „v současné době je areál přes své nesporné architektonické i užité kvality ohrožen“, realita našťastí byla jiná už v roce jejího vydání. Průmyslový areál se v průběhu nejbližších let promění v novou městskou čtvrť podle projektů architekta Václava Červenky z ateliéru PH5 a Ian Bryan Architects. Naopak jindy se nepodaří najít využití pro rozsáhlý průmyslový areál. Zlíchovský lihovar Fischl-Rosenbaum chátrá od roku 2000, kdy byla ukončena výroba lihu a octa. Podtrhuje sociální a urbanistickou degradaci širšího smíchovského areálu zejména v oblasti nádraží. Je to temný rub zářivé elegance Nouvelova Zlatého anděla. V rychlosti a rozsahu přeměny brownfieldů na celé čtvrti zatím Česká republika pokulhává za ostatní Evropou, protože se jí ještě nepodařilo dohnat zpoždění téměř dvaceti let. Jisté je, že právě ve velkých průmyslových areálech či jednotlivých budovách spočívá velký sídelní potenciál.

Přítomnost: limity a sebeklamy

Vraťme se však obloukem ke knize samé. Textu Benjaminu Fagnera je nutno vytknout jedno velmi zavádějící klíše. Tvrzení, že Československo „patřilo k hospodářsky nejúspěšnějším zemím v Evropě“, přece zpochybnila či přinejmenším zrelativizovala kniha *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*, navíc citovaná autorem textu (sic!). Bylo to, jak říkají autoři *Mýtu*, „v mnohém prozaičtější, složitější“. Záleží totiž na tom, kým tuto vyspělost poměrujeme. Pakliže tehdejší Polskem či tehdejšími agrárními zeměmi jihovýchodní Evropy, pak teze o hospodářské vyspělosti někdejšího Československa platí, ve srovnání se Spojenými státy, Velkou Británií, Německem, Belgií, Nizozemím či Švýcarskem však vůbec ne. Nutno dodat, že podobné limity a sebeklamy doprovázejí i naši přítomnost, a to i ve vztahu v nalézání nových rolí pro průmyslové vysloužilce. Proto je nutné poměřovat se i v oblasti průmyslových konverzí skutečně postindustriálními společnostmi.

Autor je výtvarný publicista.

Eva Dvořáková, Benjamin Fagner, Tomáš Šenberger: *industriál_paměť_východiska*. Fotografie Pavel Frič. Titanic/Grada 2007, 243 stran.

INZERCE

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

UMBERTO ECO

Poznámky na krabičkách od sirek

Přeložila Zora Obstová, 398 Kč

Do výběru *Poznámky na krabičkách od sirek* (*La bustina di Minerva*) zařadil Umberto Eco ty nejzajímavější ze sloupků, které v posledních deseti letech vycházely pod stejným názvem v magazínu *Espresso*. Ve vtipných a čtivých článcích se Eco zamýšlí nad problémy současného světa, italské a západní společnosti, tisku nebo budoucnosti knih v době internetu, nechybí však ani několik opatrných předpovědí pro třetí tisíciletí a Ecovy typické „hříčky“.

depeše

Tichý versus Cameronová

O zvláštní umělecký střet se postarala kurátorka švédské galerie Magasin 3 (Stockholm Konsthall Frihamnen) Tessa Braunová, když nedávno objeveného českého fotografa Miroslava Tichého konfrontovala s dílem fotografky viktoriánské Anglie, Julie Margaret Cameronové. Kontrast Tichého nedokonalé, zrnité fotografie, pořízené vlastnoručně vyrobeným aparátem, a Cameronové distingovaných, alegorických portrétů přátel z nejvyšší vrstvy vytváří první čitelný plán výstavy. Podstatou neobvyklého setkání v čase (Tichý se narodil v roce 1926, zatímco Cameronová zemřela v roce 1879) a prostoru (Čech a Angličanka ve Švédsku) je ale zejména experiment, který oba autory spojuje. Tichého anonymní portréty moravské každodennosti šedesátých let, specifický koníček, který se proměnil v obdivuhodný dokument a podobně klasifikovatelné „hobby“ Cameronové, uznávané pro experiment s kompozicí a světlem, hovoří podobnou řečí. Cit pro okolní svět a zapálená inovace jinak nesrovnatelných umělců jsou východisky stockholmské výstavy *Zvláštní pár*, otevřené do 23. března 2008.

Klára Vomáčková, Stockholm

Opavský Dům umění ohrožen?

Nový kulturní mastodont na obzoru

Co bude s jedním z nejlépe fungujících domů umění v ČR? Zatímco si nedaleká Ostrava svou „kunsthalle“ neustále přeje a nedaří se jí tento projekt nastartovat, Opava o svou prověřenou instituci možná v brzké době díky místní samosprávě přijde. Bude tu nový lukrativní hotel s restaurací? Inu, patrně veřejný zájem.

MARTIN MIKOLÁŠEK

Když na sklonku loňského roku prosákly na veřejnost informace o tom, že si opavský magistrát nechal zpracovat architektonickou studii na přestavbu a využití bývalého dominikánského kláštera na hotel a restauraci, zdálo se to tak neuvěřitelné, že mnozí měli tendenci vidět v této informaci spíš novinářskou kachnu než cokoli jiného. Jak ale dokládá odpověď magistrátních úředníků reagující na dotaz občanského sdružení Za Opavu, zveřejněná na webové stránce tohoto hnutí, nejde o žádný omyl, ale o holou skutečnost. Pro člověka neznalého opavských poměrů by na výše uvedené informaci určitě nebylo nic mimořádného. Hledání nového využití pro nejruznější historické budovy, počínaje bývalými církevními objekty a konče například továrními halami, probíhalo a probíhá neustále. Tak co je na tom neuvěřitelného? Ano, pro mnohé stavby, které pozbyly svého původního určení, jsou podobné aktivity mnohdy otázkou existence nebo neexistence. Jak ale zdůvodnit záměr „nového využití“ v případě opavského Domu umění (dále DU), bez nadsázky nejvýraznějšího moravskoslezského

hráče na poli současného českého a mezinárodního umění, sídlícího v prostorách bývalého kláštera? Na to neumí odpovědět nikdo, snad jen s výjimkou zainteresovaných úředníků a politiků, kteří jsou ale namnoze ochotni používat tak neuvěřitelný slovník, že bronzová *Běžící dívka* (autorem je Kurt Gebauer) umístěná před budovou DU, kolem které se rozehrává tato ne zrovna libá hra, už asi určitě ví, proč utíká.

Pohled zpět

Dům umění v Opavě byl založen v roce 1974. Institucí hodnou výraznější pozornosti se ale stal až na počátku devadesátých let, kdy se o jeho výstavní dramaturgii starala Karolina Bayerová-Hřivnáčová. Tehdy se v Opavě uskutečnila řada velmi kvalitních výstav přesahujících hranice regionu a částečně tak vyplňujících mezeru v prezentování současného umění v tomto městě. Ještě před odchodem Bayerové-Hřivnáčové však DU začal kvůli výrazně se snižujícím dotacím ze strany města upadat. Zlom k lepšímu nastal opět až na konci devadesátých let, kdy se o fungování DU a jeho kulturní program začalo starat občanské sdružení Bludný kámen. Záměrem lidí kolem Martina Klimeše, ředitele DU, bylo učinit z instituce spějící k úpadku prostor pro prezentaci současného umění.

Vedle samotných výstav, v jejichž dramaturgii se ustálil model pořádání několika souběžných prezentací někdy i velmi generačně vzdálených autorů pracujících s rozličnými médii, ale často se zabývajících obdobnou tematikou, se Dům umění stal místem, v němž zní pravidelně, nejen v rámci už osmého ročníku festivalu Pohyb – Zvuk – Prostor, soudobá experimentální, alternativní a vážná hudba (festival Dva dny soudobé hudby). K jazzovým festivalům pořádaným Bludným kamenem patří například Etnojazz, Jazz and Hot Dance, World jazz in Opava. Bludnému kameni se velmi záhy podařilo učinit z „kláštera“ v Pekařské ulici jedno z neopomínutelných center současné vizuální a hudební kultury. Program byl a je výrazně orientován na kvalitu a na prezentování aktuálních uměleckých tendencí. Pravidelně se dařilo (a stále daří) přivážet do Opavy výrazné umělce starší a střední generace, zaměřující se na nejruznější formy současného výtvarného umění od konceptualismu přes minimalismus až k soudobé malbě (Marian Palla, Jiří Valoch, Jan Steklík, Karel Malich, Jiří Šopko ad.). Pravidelně a soustavně je ovšem sledována také kvalitní regionální tvorba (Eduard Ovčáček, Jiří Surůvka, Pavel Lysáček, Zbyněk Janáček, Karel Adamus, Jan Wojnar, Jiří Šigut) a stále silněji je rovněž zastoupeno to nejaktuálnější a nejmladší umění (skupina VY3, Ivana Štenclová, Jakub Špaňhel, skupiny Record a I love 69 Pop gejš). Soustavně byli rovněž prezentováni umělci ze Slovenska, Polska, Německa, Velké Británie, Malty a dalších evropských zemí. Ve výstavním plánu na letošní rok je pak možné mezi jinými číst taková jména jako Kurt Gebauer, Josef Mžyk, Jan Steklík, Jonáš Czesaný, Jan Šerých, Josef Bolf nebo Jakub Hošek. Rozvíjí se tu také prezentace fotografické tvorby, o níž se povětšinou kurátorsky stará Vladimír Birgus. Vedle významných českých jmen (např. Václav Chochola) jsou představováni autoři střední a mladší generace (Dita Pepe, Jaroslav Malík). Na provoz Domu umění až dosud poměrně pravidelně přispíval opavský magistrát. Částky, které na provoz poskytoval, nebyly sice

nijak vysoké, ale spolu se získávanými krajskými a ministerskými granty v podstatě stačily k tomu, aby DU mohl alespoň skromně fungovat.

Jiný metr

I přes velmi kvalitní program a úspěchy, o nichž v rámci České republiky (snad jen s výjimkou opavské primátorské kanceláře) nikdo nepochybuje ani nediskutuje, stojí v těchto dnech současný ředitel DU před podpisem v podstatě nadiktované smlouvy, na jejímž základě chce městem nově zřízená Opavská kulturní organizace (dál OKO) výrazně promlouvat do doposud kvalitně a promyšleně koncipované dramaturgie. Ačkoli je zřetelné, že všechny aktivity nově zřízené OKO, pod níž má fakticky DU v budoucnu spadat, vedou k tomu, aby zaměření výstavního programu bylo nasměrováno zásadně jiným směrem a tak, aby se ke slovu mohli dostat ti, kterým (naštěstí) brány výstavních sálů DU pro prezentaci jejich díla doposud zůstávaly uzavřeny. Současná ředitelka OKO například v rámci smlouvy zavazuje provozovatele DU k tomu, aby minimálně jednou do roka pořádal výstavu pro děti do 15 let (jako by současné umění bylo určeno pouze starším a zasloužilým) a také aby připravoval výstavy umělců – a teď je třeba citovat: „etablovaných, disponujících pozitivní kritikou“. Koho si pod tímto sloganem, ze kterého skutečně mrazí, představuje, ale není schopna uvést. Soudě podle výčtu autorů, kteří své dílo v DU již představili, by v tom problém být neměl, ale jak je vidět, v Opavě fungují jiná kvalitativní měřítka než ve zbytku republiky, a navíc má DU dostat od magistrátu příspěvek až o pětinu nižší než v posledních několika letech. Vzhledem k tomu, že valná většina poskytovaných prostředků šla na zajištění provozu, a v situaci, kdy DU má vlastně jediného stálého zaměstnance na plný úvazek (ředitele), který s několika málo spolupracovníky zajišťuje vše od přípravy programu přes instalaci až po propagaci, to znamená paralyzaci téměř všech aktivit a nevyhnutelně to povede k rušení již dohodnutých výstav. Dost těžko se někdo může divit, že se ředitel Klimeš na takto likvidační podmínky zdráhá přistoupit.

Zrodí se tedy v Opavě nový kulturní mastodont, neorientující se v současném umění a lpící na umělcích, jejichž význam často jen o málo přesahuje hranice města? Anebo bude fungovat v centru Opavy nový lukrativní hotel?

Namísto věcné a veřejné diskuse na dané téma jsou praktikovány zákulisní politické nebo jiné dohody a obchody, v nichž současnému umění zůstává prostor snad jen k tomu, aby vzcházející se podivné praktiky kritizovalo, aniž by si jich ovšem dotyční aktéři nějak výrazněji všímali. Vždyť ruka ruku myje. Ať se podivíni vybouří. Pošlejší pár petic, pošlou pár dopisů a nakonec to bude stejně tak, jak se dohodlo někde bokem.

Jak tedy dopadne situace kolem DU v Opavě? Uvážíme-li, že studie na přestavbu DU bude stát něco kolem tří čtvrtě milionu korun, dá se očekávat, že tyto peníze nejsou vydávány pouze proto, že by si někdo z magistrátních úředníků chtěl ověřit, co by se dělo, kdyby čistě náhodou přestal DU fungovat. Daleko spíš se dá tušit, že první krok k likvidaci opavského Domu umění je učiněn. Opaváci, plačte, a ty, Gebauerova Dívko, utíkej, co ti síly stačí.

Autor je kurátor výstav.

Martin Šmíd – Dýhy. Z výstavy PlomaArt – studenti FaVU VUT Brno, ateliér J. Ambrúze. Dům umění v Opavě, 2004

Hra o nedefinovatelné cosi

Pocta rakouskému dramatikovi

Werneru Schwabovi by bylo letos padesát. Díky sebedestruktivnímu způsobu života zůstane věčně mladý. Zadusil se v opilosti ve spánku o silvestrovské noci v necelých šestatřiceti. Divadlo Komédie mu k nedožitým narozeninám uspořádalo přehlídku s krutě perziflážním názvem Bestie je mrtvá II: Zmrtvýchvstání.

ZUZANA AUGUSTOVÁ

Kromě čtyř schwabovských inscenací režiséra Dušana D. Pařízka uvedla Komédie cenný dokument: televizní interview se Schwabovou matkou, bývalou ženou, kolegou a přáteli, proložené záběry a fotografiemi autora samotného. Žena vypráví o obdobi, kdy odešli na venkov, kde žili v nesmírně nuzných podmínkách a kde se jim narodil syn. Nešlo z jejich strany o žádnou uměleckou koketerii, oba pocházeli z chudých poměrů. Byl to vážně míněný návrat k vesnickému způsobu života. Pozitivní plán – to je u Wernera Schwaba dost překvapivé. Ale možná jen pro nás, jeho čtenáře a diváky, kteří jsme uvěřili image, již si pečlivě pěstoval. Image drsňáka v černé kůži à la punková hvězda. Image modrookého blondáka (ve skutečnosti byl do zrzava) a jeho mysti-

fikacím, například že se jeho otec za války účastnil projektu Lebensborn jako árijský „plemenný býk“.

Směrem od grotesky

Na programu bylo scénické čtení *Prezidentek*, které už na repertoáru nejsou. Byla to první inscenace Schwaba v režii D. D. Pařízka, tehdy studenta režie na DAMU, se kterou Pražské komorní divadlo hostovalo v Divadle Na zábradlí. Někdejší představitelka Marjánky Anna Hlavicová-Bendová byla nemocná, a tak její part četl režisér Pařízek. To byl spíš mile komický efekt, ale teprve v závěru, kdy jsme mohli vidět část záznamu původní inscenace, byl na první pohled znát posun, kterou Pařízkova inscenační poetika za víc než deset let prošla. Party „ireálných ochechulí“, kterými tři penzistky alias prezidentky jsou, četly Adéla Kačerová a Marika Procházková dnes více méně psychologicky věrohodně, zatímco na začátku projektu byla barvitá groteskní nadsázka ve výtvarné podobě i v hereckém výrazu, pohybu a přednesu. Mladé představitelky *Prezidentek* s takřka klaunským barevným líčením, v obludných parukách a hadrovitých kostýmech byly všechno jiné, jen ne realistické a „civilní“.

Také *Lidumoru*, inscenaci z roku 1999, která měla v rámci přehlídky derniéru, groteskní stylizace – v kostýmech, pojetí scény i herectví – svědčila. Amatéřského malíře Heřmana ztělesnil Karel Roden v trikotu, jakých-

Werner Schwab. Foto Joseph Gallus Rittenberg, 1982

si dupačkách špinavých od barev, s plenkou a na vodítku trvalé pupeční šňůry jako obětí despotické bigotní matky. Domovnice Paní Červová uvěznila kulhavého syna, kterého považuje za svůj kříž a boží trest v jednom, ve sklepním bytě a výkresy ho nutí házet do odpadků, zatímco on sní o tom, že matku zavraždí a proslaví se jako představitel „štyrskohradeckumštu“. Jejich vztah, stejně jako incestní rodinku Kovačičů, lze jistě vykládat freudovsky i společenskokriticky jako odmítnutí rakouského katolictví a fašistoidní xenofobie. Tak také inscenace vyznívala po premiéře před devíti lety. Martin Finger, který převzal roli po Martinu Zahálkovi, ale naštěstí nehrál Kovačiče naturalisticky, taťkovsky (tady se uměřenost hereckého stylu Komédie vyplátila). Jana Krausová jako jeho žena je typicky ztýraná, roztřesená manželka machistického despoty, která násilí i zneužívání dcer překrývá „zástěrou“ domácí pohody. Oba ale posouvají své postavy směrem k absurditě a ireálnosti. Také Marie Málková a Daniela Kolářová teď působily mnohem přesvědčivěji. Ta první jako Paní Červová, sama sebe stylizující do podoby sedmibolestné Matky takřka už z jiného světa; pokud zrovna netrestá syna sama jako ztělesnění božího hněvu, stojí mezi věčnými světylky: učiněná Panenka Maria. I démonická Vdova Vočistcová je z jiného světa. Kolářová herecky vyžrála i díky dalším příležitostem v Komedii a při decentní důstojnosti projevu (celá v černém a s hůlkou) se jí daří důrazně a naléhavě zpřítomnit spolu s Rode novým Heřmanem pro hru rozhodující sílu: tíhnutí k nicotě a smrti jako výraz zoufalství ze života.

Stylizace jako základ

Cosí podobně nedefinovatelného vyzařuje i z novějších inscenací *Antiklimax* a *Nadváha*, *nedůležité: neforemnost*, přestože se nesou v duchu úspornosti, redukce jakékoli exprese, ba minimalismu, tak typického pro poetiku Komédie posledních let. Scénografie *Antiklimaxu* si vystačí s holou bílou šikmou, umístěnou nad rudými sedadly hlediště, se symbolikou barev, která se sarkastickým způsobem vztahuje k barvám církevním a k oltářům; *Nadváha* zase s realistickým hospodským interiérem s dlouhým stolem, upomínajícím na Poslední večeři. I tady se osvědčili herci,

kterí s cynickou věcností (Martin Finger jako kněz s mikrofonem v ruce v *Antiklimaxu*) či rozjívěně (Daniela Kolářová), snaživě (Jana Krausová), pseudolidově bodře (Jiří Štrébl) a v podstatě realisticky ztělesňují ireálné hrůzné figury a jejich zločinný svět. Za jeden z nejlepších a nejkomičtějších symbolů inscenace *Antiklimax* považují to, jak Matka Jany Krausové pomazává všechno včetně zneužívané Marjánky sádlem, jehož domácí vrstva má zhladit spáchané zločiny.

Jindy bych uvítala, kdyby tvůrci mysleli více na diváky a vycizelovaný minimalistický tvar otevřeli směrem do hlediště. Autentičnost herců a potlačení jakýchkoli vášní ve výrazu nemusí být vždy ku prospěchu věci. U Schwabovy dramatické výpovědi, jejíž drastičnost a sebezničující destrukce časem narůstají, se ale vyplátilo nahradit groteskní nadsázku nenápadnější stylizací a zrušit vnější expresi: například kanibalskou scénu ve hře *Nadváha* herci jen čtou, včetně scénických poznámek. O to působivější je následné zdvojení obětní scény, kdy pokládají Hertu (Gabriela Míčová) na stůl a drobnými komickými gagy se připravují na její rituální čtvrcení.

U obou inscenací jako by však pouhý riskantní milimetr, pouhý záchvěv rozhodoval o tom, zda konkrétní představení bude skutečně vyzařovat ono nedefinovatelné cosi, co je však vlastním nositelem Schwabovy apokalyptické výpovědi o světě. Musím říct, že v obou představeních, která jsem viděla, ono cosi přítomno bylo, a to silně.

Autorka je teatroložka a překladatelka.

Prezidentky.

Překlad Josef Balvín, režie Dušan D. Pařízek, hudba Jiří Pavlica. Premiéra 20. 11. 1997 v Divadle Na zábradlí.

Lidumor aneb Má játra beze smyslu.

Překlad Tomáš Kafka, režie Dušan D. Pařízek, scéna Jan Štěpánek, kostýmy Lenka Rašková, hudba Vladimír Franz. Premiéra 4. 12. 1999.

Antiklimax.

Překlad Vlasta Wallatová, režie Dušan D. Pařízek, hudba Roman Zach, výprava Erlend Hella Matre. Premiéra 8. 9. 2003.

Nadváha, nedůležité: neforemnost.

Překlad Tomáš Kafka, scéna a režie Dušan D. Pařízek, kostýmy Kamila Polívková. Premiéra 18. 1. 2008.

depeše

Karlovarský divadelní underground

Přestože stálý soubor Městského divadla v Karlových Varech rozpustilo vedení města v roce 2004, tamní divadelníci se práva na původní tvorbu nevzdali. Důkazem je trojlístek různorodých komorních scén, které vytrvale obhajují své právo na život. V Karlových Varech to není snadné: nároky na divadelní produkci významně ovlivňuje lázeňské publikum, morálku města pak ruský kapitál a všudypřítomná „pinglovská“ atmosféra. Trojice není bez dotací v řádu statisíců korun (případ od případu) od města i kraje; vedle stagiony, která se stala z Městského divadla a je subvencována miliony korun, jsou ovšem jejich rozpočty nesrovnatelně skrovnější. Začneme Divadlem BezDirky. Na malá scéně v klubu ELKO – vzhůru nohama hraje soubor současné dramatiky i své autorské kusy a adaptace, promítá filmy a pořádá happeniny (i v terénu). Členové souboru zateplovali kamzíka na Jelením skoku, na kopec Tři kříže nesli čtvrtý kříž za karlovarskou kulturu a jednou v měsíci pravidelně nehrají na protest proti některé z kulturních zhůvěřilostí pěstovaných vedením města. Ale i jinak Divadlo BezDirky otevřeně protestuje proti ústrkům vůči karlovarské kultuře obecně, s důrazem na divadelní scénu, tedy i s ohledem na své kolegy. Jedním z nich je Divadlo Dagmar a jeho studio. Působí na scéně U v prostorách Střední pedagogické školy. Jeho dramaturgie je náročná a pečlivě promyšlená: například ženské téma sledovala Dagmar vloni v inscenaci z prostředí koncentračního tábora Kdyby bylo nebe..., letos se obrací k ženám v Čechách. Pravidelně pořádá večery s názvem Antické děti, v nichž dává prostor tvorbě mladých. A tak dále. V bezprostředním ohrožení je v tuto chvíli třetí scéna, divadlo V patře, součást klubu Paderewski. To je klub zaměřený na menšinové kulturní žánry, ovšem sídlí v domě v Lázeňské ulici a ten město prodalo, takže klub i divadlo mají před sebou poslední rok v současném působišti. Divadlo V patře je jakýmsi pohrobkem někdejšího stálého souboru Městského divadla a jeho vůdčím duchem je herečka Lucie Domesová, od roku 1977 členka karlovarského profesionálního souboru. Kapesní divadlo s kapacitou 60 míst rovněž pečlivě volí repertoár a nedávno se mu podařilo proniknout do celostátních médií díky spolupráci s režisérem Andrejem Krobem při nastudování Havlovy Audience. Ostatně pokud přežijí, chtějí společně s Divadlem BezDirky a pražským Divadlem Na tahu spolupracovat na projektu inscenování méně známých Havlových her. Budou mít kde?

Patová situace má řešení: jmenuje se Divadlo Husovka. Vzniklo v dobách ředitelování Čestmíra Kopeckého v Městském divadle a dnes tam hraje jiná karlovarská legenda, ochotnická D3. Husovka má hospůdku i sál a program sporý. Pakliže by se klub Paderewski s D3 spojil, jistě by bylo možné vytvořit hustší nabídku a dramaturgicky různorodější a výraznější formovanou tvář Husovky. Jenže dovolí to město, když vlastní dům, v němž Husovka sídlí? Město rádo vypisuje výběrová řízení na domy, které může prodat. Na místě je proto skeptický předpoklad, že sen o Husovce nebude mít dlouhé trvání. Musíme věřit, že divadlo V patře boj o svoji existenci nevzdá.

Petra Kosová, Karlovy Vary

Politika je prostě absurdní

aneb Jak požívačný senátor ukončil studenou válku

Komedie podle skutečné události o tom, jak americký kongresman pomohl porazit Sovětský svaz. Jaké další významy má tento příběh v době po 11. září?

PETR HAMŠÍK

V roce 2003 vyšla non-fiction kniha George Crilea s názvem *Charlie Wilson's War*, jejímž tématem byly aktivity kongresmana Charlieho Wilsona, který za pomoci svých spolupracovníků pomohl v osmdesátých letech minulého století vyzbrojit afghánské povstalce a porazit tak expandující Sovětský svaz, což mělo v budoucnu dalekosáhlé důsledky. Režie stejnojmenného snímku se ujal zkušený Mike Nichols (*Kdo se bojí Virginie Woolfové*, 1966; *Absolvent*, 1967; *Podnikavá dívka*, 1988; či *Na dotek*, 2004), který předlohu společně se scenáristou Aaronem Sorkinem přetavil ve vtipný konverzačně-politický snímek s někdy až absurdními momenty. Tvůrci využívají oblíbenou narativní figuru „natočeno podle skutečných událostí“, která celý film objektivizuje a vlastně tím ospravedlňuje i ty nejneuvěřitelnější momenty, o nichž bychom v čisté fikci dost možná pochybovali. To posouvá snímek z hypotetického politického dramatu místy až ke komedii. Ostatně i celý osud kongresmana Wilsona se zdá být vymodelovaný přesně podle amerického snu, být v důsledcích nakonec deformovaného.

Good Time Charlie

Liberální demokratický kongresman za druhý texaský volební okrsek Charlie Wilson (Tom Hanks) rozhodně není prostáček, jenž se dostane v pravou chvíli na správné místo.

Tom Hanks a Julia Robertsová v *Soukromé válce pana Wilsona*. Foto Bontonfilm

Naopak je velmi protřelým politikem, uvědomujícím si své postavení a ovládajícím i jednu z nejdůležitějších schopností – jak se udržet na vrcholu. Protislužbičky a hlasování v pravý čas dokážou divy. Charlie si života užívá naplno, ať už se jedná o ženy, kvalitní alkohol či drogy, díky čemuž si vyslouží přezdívku *Good Time Charlie*, ale i pozornost vyšetřovací komise. On sám by ale těžko ve své pohodlnosti dospěl k rozhodnutí, jež uvede do pohybu stovky milionů amerických dolarů a na jehož konci budou vyzbrojení mudžahedové.

Právě ženské postavy jsou tím, kdo do velké míry ovlivňuje Charlieho svět – ať je to na jedné straně hejno jeho inteligentních a vlnadných asistentek v čele s oddanou Bonnie (výtečná Amy Adamsonová) nebo bývalá milénka, milionářka a urputná antikomunistka Joanne Herringová (Julia Robertsová). Právě ona svým šarmem (prozaičtější řečeno – sexem) postrčí Charlieho k cestě do Pákistánu, kde navštíví rozlehlý uprchlický tábor a začne se navzdory mlčícímu kongresu angažovat.

Tajný přesun milionů dolarů a nákup zbraní, jež nejsou americké výroby, ale vyžaduje postavu s více zkušenostmi, což beze zbytku plní věčně cynický realista Gust Avrakotos (Philip Seymour Hoffman), omšelý agent CIA s účesem z osmdesátých let, tlustým knírem a sošným břichem.

Američtí hrdinové?

Mike Nichols v prvním plánu sice inscenuje „příběh o záchraně světa“ (resp. konci studené války), původně snad lemované dobrými a čestnými úmysly, je však zjevné, že jádrem filmu je ironická vrstva, jež s vědoucím úšklebkem vytváří paralelu k dnešní americké politice. Žádná z hlavních postav není bez poskvrny a i jejich cesta k „vítězství“ prochází krajinou nepřiliš čistých praktik, od humanitární pomoci ve formě zbraní přes spolupráci s jasně diktátorskými režimy po bezskrupulózní čachrování se zástupci vzájemně znepřátelených států (za nepochybné pomoci šikovné barové tanečnice). Nakonec ani uzurpovaní mudžahedové nejsou žádní beránci a získané protiletecké zbraně budou v budoucnu střilet pouze do Rusů.

Možná právě „šedočernost“ reálných představ obrazů a situací vytváří komické momenty filmu, jež leckdy připomínají konverzační komedie. Už jen fakt, že zbraně ruské výroby putují z Izraele do Pákistánu (tj. dvou oficiálně znepřátelených zemí), díky tajné dohodě, jež vznikla za vlnění boků barové tanečnice, připomene spíš Jamese Bonda. Mezi nechtěně „reálnou“ komikou ale Nichols inscenuje i typicky komediální scény a jedna z nejlepších představuje střídavou výměnu Gusta a Charlieho asistentek v jeho kanceláři, kdy se paralelně řeší kokainový skandál a vojenská pomoc Afghánistánu.

Osaři

Soukromá válka pana Wilsona má nepochybně oscarové ambice, zejména v případě Toma Hankse v hlavní roli, který prakticky nesleze v úměrné stopáži z plátna. Naprostý prim tu však hraje Phillip Seymour Hoffman, jenž byl za Gusta právem nominován na Oscara za nejlepšího herce ve vedlejší roli. Jeho unavený agent, který se tři roky učí finštinu a šéf mu pak slíbené místo v zemi mnoha jezer odebere, je přesně namíchaným koktejlem cholerika, cynika a satirického glosátora. Ať už rozbíjí okna v šéfově kanceláři nebo vyhrožuje irácké spojce, film jeho přítomností získává. Při srovnání Hoffmanova Gusta s postavou Andyho z filmu *Než ďábel zjistí, že seš mrtvej* (2007), u nás rovněž premiérového, vyniká obrovský rozsah jeho herectví.

Soukromá válka pana Wilsona není jednostranně zaměřená agitka, ale naopak inteligentně natočený a zábavný snímek o muži, jenž v dobré vůli pomohl bojovníkům za svobodu země, ale nedotáhl svou pomoc až do konce. Ostatně, jak píše George Crile v doslovu své knihy: „Velké události mívají i nepředvídatelné následky. Nikdo nepředpokládal, že probudit spící sny a vize islámu může být nebezpečné. A to se samozřejmě stalo.“

Autor je filmový publicista.

Soukromá válka pana Wilsona.

USA 2007, 97 minut. Režie Mike Nichols, scénář Aaron Sorkin, kamera Stephen Goldblatt, hudba James Newton Howard. Hrají Tom Hanks, Julia Robertsová, Phillipe Seymour Hoffman, Amy Adamsová, Ned Beaty ad. Premiéra v ČR 14. 2. 2008.

depeše

Sezona braku a obscenit

Čtvrtý ročník Festivalu otrlého diváka, který se koná od 19. do 24. února 2008 v pražském kině Aero, sleduje dvě základní programové linie, nazvané *Filmové neumětelství* a *Pornografie*. Zatímco první z nich prezentuje legendární tituly spjaté s brakovou kinematografií, druhá ukrývá kolekci filmů, které netradičním způsobem tematizují sexualitu. Sekce *Filmové neumětelství* má svůj vrchol v projekci tří filmů „nejhoršího režiséra všech dob“ Edwarda D. Wooda jr. Kouzlo jeho děl v čele s proslulým *Plánem 9 z vnějšího vesmíru* (1956) pro dnešního diváka tkví jednak v bizarním stylu, pro který je typická diskontinuita navazujících záběrů v rámci jedné scény (ve scéně bitvy s létajícími talíři v *Plánu 9* jsou vedle sebe sestříhány trikové záběry UFO přelétajících nad Hollywoodem, studiové obrazy generála řídícího útok a pasáže s vojáky převzaté z dokumentárních materiálů), jednak ve zřetelném entuziasmu a uměleckých ambicích, výrazných zejména v režisérově transvestitním vyznání Glen, nebo Glenda z roku 1953. V těchto bodech Woodova tvorba přesahuje řady nechtěně zábavných, ale v podstatě rutinních snímků, z nichž přehlídka uvede italsko-americkou *Hvězdnou srážku* (1979) nebo raný film Francise Forda Coppoly *Demence 13* (1963). Z neumětelské sekce stojí za pozornost ještě mizerný, ale průkopnický snímek *Krvavá slavnost* (1963), který patří k historicky prvním explicitním filmovým krvákům.

K vyvrcholení pornografické sekce dojde při společné projekci dvojice japonských „pinku“ filmů, což je specifická národní odrůda erotických snímků kladoucích velký důraz na děj. První z promítaných titulů *Nádherný život Sačiko Hanai* (2003) předkládá ironickou metažánrovou reflexi „pinku“ snímků, jejichž počátek je spojen se společensky angažovanými erotickými filmy *Kódžiho Wakamacua* (jeho *Andělská extáze*, 1972, se promítala na loňském ročníku *Febiofestu*). Sex, politika a filosofie se v *Nádherném životě Sačiko Hanai* prolínají do absurdní směsi, jež kulminuje ve scéně, kdy hlavní hrdinku znásilní naklonovaný prst George Bushe jr., zatímco samotný státník komentuje celou akci z televizní obrazovky. Netradiční a komediální pojetí žánru předkládá i druhý promítaný „pinku“ film *Sexuální mašina: Sezona obscenit* (2005). Ústřední hybatelkou děje tu je ženská hlavní hrdinka, zatímco mužské postavy vystupují jen jako pasivní sexuální hračky, nadané pouze elementární inteligencí. Ve stínu těchto dvou děl stojí americká felační klasika *Hluboké hrdlo* (1972) i francouzské surrealistické drama *Zvíře* (1975), které stojí za pozornost především kvůli závěrečné sekvenci znásilnění mladé šlechtičny příšerou s gigantickým koňským chujem.

Zbytek programu čítá například předpremiéru iniciačního westernu *Alejandra Jodorowského Krtek* (1970), zdařilou hororovou komedii *Černé ovce* (2006) či výstřední česko-kazašskou filmařskou družbu s Oldřichem Kaiserem a Jiřím Lábusem *Revue na zakázku* (1982). Mexický hrdina *El Santo* letos nebude jediným wrestlerem, který změní síly s nelidskými příšerami. Stejný úkol čeká i hlavní postavu japonského snímku *Och, ten domovní profi wrestling!* (2004). Extrémní podívanou slibuje také večer s českým videoartem, nazvaný *Po kundě ti upadne péro*, v jehož rámci bude promítnuto osmnáctiminutové porodnické porno Ondřeje Brodyho Dominík. Co a po čem upadne návštěvníkům letošního Festivalu otrlého diváka, je otázka, která zůstává otevřená minimálně do 19. února. Možností se naskýtá jistě dostatek.

Antonín Tesař

Výkřiky pro markýze

Divadlo a filosofie krutosti v abstraktním zvuku

Svět románů markýze de Sade inspiroval mnoho tvůrců extrémní elektronické hudby. Jsou proto společensky nebezpečnými devianty?

THOMAS BEY WILLIAM BAILEY

Jake a Dinos Chapmanové jsou v novém tisíciletí jedněmi z nejoslavovanějších umělců vizuálních extrémů: i když od svého téměř směšného panorámatu *Peklo*, postaveného v letech 1998–2000, nevytvořili žádné nové dílo, jejich reputace je pro jednu dána. Dílo, o němž je řeč (a které v důsledku požáru v ateliéru již neexistuje), bylo pracovanou krajinou ve tvaru svastiky. Mýtiny a potoky byly posety tisíci malinkými vojáčky v regáliích Wehrmachtu a stejným počtem zmučených nahých plastových figurek. Detailně vypracovaný lesní porost se skládal z hustě vysázených kůlů s naraženými lidskými hlavami. Konvoje transportérů vezly náklady lidských těl a jejich karoserie byly vyzdobeny amputovanými končetinami. Zkrvavení kostlivci, nespokojení s bezohlednou destrukcí, již byli kdysi účastní, ožívají a tloučou se navzájem rukama a nohama svých nevinných obětí. A *coup de grace* (který musel způsobit mnoho neklidných nocí právním poradcům Chapmanových) – dělostřelectvem pocuchaná pobočka McDonald's se stala dějištěm strašlivých orgií znásilňování a drancování. Spatřit *Peklo*, i když jen na obrázcích, je zážitek jen o krůček vzdálený efektu vyvolanému halucinogeny. *Peklo* není ve světě umění zcela ojedinělým počinem – škála zobrazeného utrpení přivádí na mysl spisy markýze de Sade. Jake Chapman v jednom rozhovoru na toto téma řekl, že Sadův román *120 dní Sodomy* je „tak vyčerpávající, že způsobuje únavu...“, místo aby činy měly nějaký obsah, jsou jen výrazem jakési konvulze, jako fyzický úkol“.

Bolest a vzrušení hlukem

Bratři Chapmanové díky své estetice přinášející divoštství do věku masové výroby, zaujímají zvláštní místo ve světě „postindustriálního“ umění. Není tedy překvapením, že když jim v roce 2004 bylo nabídnuto kurátorství na festivalu *All Tomorrow's Parties*, pozvali jako hlavní hvězdy industriální pro-

vokatéry Throbbing Gristle. Undergroundová hudební scéna vzniknuvší na základech kontrakulturních konceptů Throbbing Gristle není na explicitní sadovské reference nijak chudá: pro začátek vyzkoušejte album *150 Murderous Passions*, vytvořené ve spolupráci Stevena Stapletona z Nurse With Wound a Williama Bennetta ze skupiny Whitehouse. Masami Akita alias Merzbow si pro název svého alba *The Prosperity of Vice*, *The Misfortune of Virtue* rovněž půjčuje dobře známý sadovský motiv. Alba obsahují křísťalově ostrý lidský a elektronický křik a záplavu hluku napodobující tep krve a frenetické vzrušení. Na rozdíl od mnoha Sadem inspirovaných alb na undergroundové scéně drsné elektroniky nejsou díla Bennetta a Akity didaktická. V určitých momentech – podobně jako Sadovy spisy – jako by se drsná hudba ptala, je-li posluchač opravdu schopen *ustát* úplnou svobodu, i když v rámci činnosti tak pasivní, jako je poslech hudby. Jedno je jisté, v této hudbě není místo pro Rousseauovo osvícenecké přijetí „dobra v člověku“. Sadova idea „libertináže“ měla na evropskou historii mnohem větší vliv a Julietta, chladná intelektuální antihrdinka a titulní postava Sadova románu, je někdy dokonce považována za parodii Rousseauovy hrdinky Julie.

Whitehouse se vyhýbají většině důvěrně známých hudebních referenčních bodů a prohlašují, že hudba je „zábavná, ale neinspirativní“ – kořeny skupiny je tedy lépe hledat v říši literatury: hlavně ve šízavých sférách sociopolitické satiry a písemného zhmotnění hlubin obsesí a mezilidských manipulací. Chceme-li pochopit bezostyšnost a profánní porušování „zakázaných zón“ literatury bratří Chapmanů a Whitehouse, markýz de Sade je výchozím bodem. Mladý William Bennett našel mnoho svých hudebních idejí v sadovských překladech nakladatelství Grove Press – komicky zveličené scény sexuálních orgií a lidských obětí s všudypřítomnou premisou,

že člověk je vlastně jen trochu lépe se vyvíjejícím zvířetem, které nad zbytkem přírody nemá žádnou morální převahu. Vzhledem k časté kritice údajné misogynie Whitehouse (a Sada samotného) je zajímavé, že Sadovy hrdinky, jako například majestátní madame de Clairvil, se často tyčí nad submisivními muži coby zobrazení konfliktu mezi přírodou a člověkem-mužem, u nějž předpokládáme vyšší postavení. A protože popsání, s chutí páchané zločiny žen nemají v reálném světě žádný zdokumentovaný precedent, domnívá se literární kritik Camille Puglia, že je Sade psal z jiného důvodu: „Sade zvýraznil ženské postavy. Barbarství madame de Clairvil, která orgiasticky trhá svým obětem úd po údu, je zobrazením její větší konceptuální síly.“

Kdo to říká, ten to je?

I když v dnešní době už téměř nikdo nepovažuje markýze de Sade za devianta podobného postavám z jeho díla, myriády posluchačů selhaly v odlišení hudebního komentáře od propagandy a – bez dostatečně průkazných zdrojů – dospěly k názoru, že umělci typu Whitehouse jsou neoddělitelní od svých písní a aspirují na to být opravdovými dědici krvavého odkazu Caliguly a Nera. William Bennett si tyto předsudky uvědomuje a koncerty Whitehouse občas zahajuje zvednutým palcem – pozdravem inspirovaným caligulovskou hereckou kreací Malcolma McDowell. Frontman Current 93 a občasný spolupracovník Whitehouse David Tibet označil Bennetta za „experta na římskou dekadenci“. Černý humor Bennettových caligulovských póz a vůbec textů Whitehouse (a to nemluví o tom, jak tahají za nos důvěřivý hudební tisk) je uším posluchačů populární hudby, které je zvyklé, že je jim každý aspekt jejich oblíbené hudby rigorózně nadiktován, zcela skryt – všimněme si výkřiků „why don't you stand up for what you believe in“ ve skladbě *Rock'n'Roll*, kousavé parodii na škádlivé výkřiky, jimiž častuje publikum uprostřed písně Paul Stanley ze skupiny Kiss. Rozhovory s hudebníky postindustriálního undergroundu často ukazují nezájem o nové „konvertity“ – podobně o Sadovi říká Georges Bataille: „Jeho postavy nehovoří k člověku obecně, jak literatura činí i v případě soukromých deníků. Pokud vůbec hovoří, pak k někomu jejich druhu.“

Bataille si také dobře všiml, že Sade napsal své nejdráždivější dílo v podřízené pozici oběti. Jeho *120 dní Sodomy*, které se točí kolem erotických zvěrstev čtyřlístku aristokratických přátel, bylo napsáno obětí přehnané horlivosti státního soudnictví. De Sade byl držen pod zámek poté, co o vlásek unikl trestu smrti za sodomii. Bataille soudí, že zuřivost *120 dní* vyvěrala ze Sadovy touhy soudit ty, kteří mu za triviální přestupek vyměřili tak tvrdý trest. Sade, který napsal většinu svého nejznámějšího díla za takových podmínek, asi nemohl upřímně věřit, že jeho fantazie dojdou naplnění ještě za jeho života. Podobně absurdní jsou oblíbená obvinění, že Whitehouse a další postindustriální agitátoři chtějí využít svou hudbu jako prostředek k dosažení fašistické moci – Sade i jeho hudební potomstvo si ze strany společnosti užívají takovou kombinaci fascinace a odmítání, že by z hlediska vlivu stěžejí mohli doufat v něco lepšího.

Autor je hudebník, spisovatel a publicista.

Údajný deviant William Bennett. Foto susanlawly.com

INZERCE

Filharmonie Brno

KONCERTY V BŘEZNU 2008

6. a 7. 3. Janáčkovovo divadlo, 19.30 hodin

4. koncert Velkého symfonického cyklu

OLIVIER MESSIAEN

Symfonie Turangalila

KAREL KOŠÁREK – klavír

BRUNO PERRAULT – Martenotovy vlny

FILHARMONIE BRNO

dirigent CASPAR RICHTER

11. 3. Besední dům, 19.30 hodin

6. koncert Komorního cyklu SPH

Polyfonie a meditace

G. GABRIELI, A. GABRIELI, BYRD,

ČERNOHORSKÝ, J. S. BACH, SWEELINCK,

GERSHWIN, BRUBECK, improvizace na témata

z publika

CLARINET FACTORY (České klarinetové

kvarteto)

13. a 14. 3. Janáčkovovo divadlo, 19.30 hodin

3. koncert Malého symfonického cyklu

RŮŽIČKOVÁ Attitudes (Postoje)

DVOŘÁK Koncert g moll pro klavír a orchestr

JANÁČEK Taras Bulba

IGOR ARDAŠEV – klavír

FILHARMONIE BRNO

dirigent JAKUB HRŮŠA

27. a 28. 3. Janáčkovovo divadlo, 19.30 hodin

5. koncert Velkého symfonického cyklu

FRANCK Prokletý lovec

MARTINŮ Rapsodie-koncert pro violu

a orchestr

MUSORGSKIJ Obrázky z výstavy

ANTOINE TAMESTIT – viola

FILHARMONIE BRNO

dirigent JAKUB HRŮŠA

PRODEJ VSTUPENEK

Pokladna Filharmonie Brno, Besední ulice

(tel. +420 542 211 463) v pracovní dny 13.00–18.00

– rezervace vstupenek: www.filharmonie-brno.cz

– rezervace on-line a u večerní pokladny

Změna programu vyhrazena!

Filharmonie Brno, p. o.

Komenského nám. 534/8, 602 00 Brno

tel. +420 542 214 255

info@filharmonie-brno.cz,

www.filharmonie-brno.cz

Přeložil Petr Ferenc.

Autisticti: Opomíjené motivy

Fascinace detailem z dílny Davida Newmana

Dlouhohrající debut zvukového inženýra lidských duší Davida Newmana rozpoutal tanec důvěrně známých zvukových fragmentů.

PASH*

Téměř vše, k čemu se nachomýtné americký hudebník a fotograf Taylor Deupree, stojí za pozornost. Výjimkou tedy není ani nová deska Angličana Davida Newmana, jíž Deupreeho label 12k oslavil jedenáct let od založení a která brilantně vystihuje stav, v němž se prestižní vydavatelství nachází. 12k je známé jako platforma pro elektroakustickou hudbu orientovanou na microsound, zvukové inženýrství i minimalistickou kompozici a Newman zde pod pseudonymem Autisticti vydal svou první dlouhohrající nahrávku, výstižně pojmenovanou *Volume Objects*.

Newman, žijící v anglickém Sheffieldu, je takéž zakladatelem experimentálního labelu, a to méně známého Audiobulb Records, kde – stejně jako v internetových vydavatelstvích Hippocamp či již neexistujícím Kikapu – již dříve vydal několik skladeb pod značkou Autisticti. Loni si jej vydavatelství 12k prověřilo účastí na kompilaci Blueprints a pak se na základě úspěšné spolupráce dohodlo vydání dlouhohrajícího alba, na němž se Taylor Deupree zasadil o mastering a osm černobílých fotografií tvořících booklet minimalistického obalu.

Preparátor zvukového prostoru

David Newman sám sebe nazývá designérem a preparátorem zvukového prostoru. Centrem veškerého zájmu je mu zvukový

Ambientní puntíčkář David Newman. Foto archiv umělce

podnět a jeho naprosto detailní zpracování – prvořadá je pro něj kvalita fragmentů, z nichž své kompozice buduje. Newman byl již od dětství fascinován útržky každodenních zvukových podnětů – hučení ventilace, praskání vinylových desek, projevy hmyzu – a ve své práci prostřednictvím detailu a struktury nachází cesty, jak organicky propojit hudbu digitální s akustickou, přičemž nezapomíná ani na terénní nahrávky či samplování. *Volume Objects* je proto možné považovat za akustickou sochu, kterou Newman sestavil z bohaté škály motivů a zformoval průhledy různých perspektiv nabízejících se ke zkoumání.

Autisticti buduje melodická uskupení s krátkou životností a rozprostírá je do prostoru,

kde se navzájem obletují i tříští, přicházejí z různých směrů, pronikají do sebe a neustále se vyvíjejí. Skrze pomíjivost nastolených uskupení na povrch vyplouvá narativní charakter desky. Vrstevnatost a pestrost ve spojení se zvolenou kompozicí zamezila tomu, aby *Volume Objects* bylo možné pojmut na první poslech. To, co se zprvu mohlo zdát nahodilé či téměř chaotické a zpomalené ambientním hávem, začne postupně dávat smysl a vyjeví vazby i pohyb s nebyvalou dynamikou. Pomalé tempo jen podtrhuje magnetismus, jímž deska disponuje a který posluchačem pronikne především při poslechu ze sluchátek, kdy pohyb zvuku získává nejvíce plasticity. Abstraktní zvuk syntezátorů se mísí s konkrétním skřípotem dřevěné

podlahy. Útržky šepotu se pojí s šumy a brumy. V něčem tak Autisticti svou prací s reálnými ruchy připomíná tvorbu ambientního experimentátora Erika Skodvina (alias Svar-te Greinera, resp. Xhale a poloviny dua Deaf Center, jakož i majitele labelu Mahish).

Praskání dřeva a gramodesek

Skladba *9v Tree Battery* album otevře nádherně vibrující zvonkohrou a xylofonem, mechanickými zvuky přetáčení i šumem gramofonu, táhlými plochami syntezátoru a rozkvétajícím bzukotem. Motivy se zde teprve hledají v zaprášených vzpomínkách, scéna se buduje. Do *Heated Dust On A Sunlit Window* vnikají těkavé momentky praskajícího dřeva, zlehka usměrňované dunivým rytmem zdola. Nejpoutavější, devítiminutová *Attaching Softness To A Shell [C]* kombinuje temperamentní vrstvu syntetických zvuků prohánějících se zbrklými víry posluchačovou hlavou, nesmlouvavě se opakující melodii těžkopádně vytukávanou do kláves syntezátoru a změtí ruchů připomínající staré nahrávky Aokiho Takamasy pořízené na dětském hřišti. Atmosféra je neurotická i hypnotická zároveň.

Z devíti skladeb jsou pouze dvě nové, zbylých sedm Newman přepracoval ze zásoby svých nepublikovaných kousků. Přiznává, že koncipovat desku pro label s tváří, jakou má 12k, pro něj byla výzva. Výsledný zvuk je kompaktní tak, jak je v Deupreeho stáji dobrým zvykem, autorským rukopisem do ní Autisticti přinesl další výraznou osobnost. David Newman již vesele pracuje na následujícím albu.

Autor je vizuální umělec.

Autisticti: *Volume Objects*. 12k; 2007.

hudební zápisník

Kdo bude kritizovat kritiky?

Karel Veselý

Hudební fanoušci musí víceméně dobrovolně přiznat, že vychází více hudby, než jsou schopni uposlouchat. Ještě nedávno se zdálo, že v éře hudební nadprodukce vzroste role hudebních publicistů. Pak se ukázalo, že výsledkem je jen obdobná nadprodukce v hudebních publikacích, internetových časopisech či blozích. A tak jeden nejen že nestačí hudbu poslouchat, nestačí o ní ani číst.

Jako užitečný pomocník mi v tomto ohledu přijde metablogování, psaní o psaní. Zaujímat metapozici je samozřejmě ošidné, a tak i v rámci internetu existuje jen několik málo blogů zabývajících se kritikou hudební kritiky. Jedním z nich je pravidelná sekce Rock Critically Corected na agilním webu Idolator.com, v níž jsou detailní analýzy podrobována čerstvá vydání velkých hudebních časopisů (Blender, Rolling Stone či Spin). Idolator elegantně vyřešil problém s ješitností novinářů; ačkoliv je autorem vždy někdo, kdo do zmíněných publikací přispívá, pod článkem jeho jméno nenajdete. Podepsat se pod kritiku svých kolegů chce odvahu anebo respekt vybudovaný dlouholetou prací. Jason Gross, šéfredaktor nejdéle existujícího internetového hudebního časopisu Perfect Sound Forever, má obojí, a tak se může podepsat pod pravidelné výroční sumáře

Best Music Scribing Awards. Už šestý leden v řadě zveřejňuje titánský soupis nejzajímavějších i nejhorších článků o hudbě, které se za posledních dvanáct měsíců objevily v tisku a na internetu.

Letos se výsledky přesunuly z trochu stagnujícího portálu Rock Critics na stránky seriózního kulturního i-magazínu PopMatters. Gross články jako obvykle rozdělil do čtyř kategorií, od nejlepších (Super Scribing) až po nejhorší (Bottom of the Barrel). Ať už texty patří do jakékoli druhé škatulky, lze z nich poskládat věrnou mozaiku současného stavu populární hudby a psaní o ní. Aby byl novinář nejlepší, musí včas zachytit nějaký trend – jako třeba fenomén indie hvězd Feist či CSS, jež prorazily do mainstreamu díky reklamám na iPod. Najít pěknou analogii a popsat, kolik má mediální popularita současných psychicky labilních zpěváků (Amy Winehouse, Britney Spears) společného se zájmem veřejnosti o princeznu Dianu. A že fanoušci pořád dokážou zavařit svým idolům život, jen k tomu používají nové technologie – jako hacker, který se promlil do internetového účtu zpěváka Linkin Parka. Nade vše atraktivní je forma. Málokdy zklame dopisní (e-mailový) dialog, nota bene když je to debata fanoušků jazzu a klasiky (Alex Ross a Ben Ratliff), kteří se vyrovnávají s klesající popularitou svých oblíbených žánrů. Kurt Hanson pojal svůj článek o hudebním průmyslu, který si podřezává větve tažením proti internetovým rádiím, jako výměnu dopisů s právníkem zastupujícím velké nahrávací firmy. Originální článek

Psychicky labilní zpěvačka Amy Winehouse. Foto amywinehouse.com

končí vtipem: „Hudební průmysl zemře. Jde do nebe, tam potká Boha a ptá se ho: ‚Proč ses o mě nepostaral?‘ A naštvaný Bůh odpoví: ‚Cože? Seslal jsem ti iPod, digitální prodej a internetové rádio a tys je všechny zničil. Co víc jsem mohl udělat?‘“

Na druhé straně spektra Gross odhaluje publicistické nešvary. Narychlo spíchnuté články,

psané pod hrozbou poslední možné deadline, či články, které se za každou cenu snaží jít proti proudu. Johna Harrise z The Guardian možná našťvalo, že musel silvestra trávit u počítače a jeho nekrolog Jamese Browna skončil jako pamflet proti funku, který prý zabil blues. Ještě horší jsou pišící celebrity, které dostávají prostor i v místech obvykle vyhrazených jen nejlepším profesionálům. Mezi nejotřesnější články se tak zařadil i druhdy slavný rocker Ted Nugent, který pocítil nutnost sdělit ve Wall Street Journalu pravdu o Woodstocku, kde prý celá jedna generace Ameriky zničila své naděje na spořádaný život „náhodným sexem, drogami a rockem bez duše“.

Ještě lepší než vybrané články je úvodník ankety, kterým Gross rok v hudební publicistice shrnul. Zjistíme, že vydavatelé hudebních časopisů vlastně řeší stejné existenční problémy jako nahrávací společnosti a klesající prodeje je nutí k originálním řešením. Ti nejzoufalejší (Amplifier) smazali hranice mezi publicistikou a *product placement* a nechají si platit za kladné recenze. Jiné časopisy uzavřely stejně jako hudebníci exkluzivní smlouvy s obchodními sítěmi (ať už Wall-Mart nebo kavárny Starbucks) a těží z užšího provázání s „životním stylem“, další (Paste, Premier Guitar) zkusily stejný trik jako nedávno Radiohead a nabídly svá čísla nebo rovnou předplatné za čtenářem zvolenou cenu. Nemusím snad dodávat, že český hudební tisk by také potřeboval svého Jasona Grosse. Kritika kritiků je tak zatím hlavně soukromou lustrací každého čtenáře.

Autor je hudební publicista.

Kritika je dobrá pro debutanty

Osobní konexe, kontakty a mafie (v poslední době v Polsku samá populární slova) fungují dnes v česko-polských literárních vztazích, poznamenávají pobaveně Andrzej Stasiuk a Jáchym Topol. A2 požádala o společný rozhovor dva spisovatele, které sbližuje nejen undergroundová scéna a zájem o moderní dějiny střední Evropy, ale i tíhnutí k zapadlým příhraničním místům.

BÁRA GREGOROVÁ

K memoárové knize Andrzeje Stasiuka Jak jsem se stal spisovatelem, která vyšla česky v roce 2004, jste, Jáchyme, napsal beletristický doslov Jak jsme táhli za Stasiukem. Co pro vás tento váš text, popisující „pánskou jízdu“ z Čech až k Dukelskému průsmyku, znamená?

J. T.: Byla v něm především jakási zvláštní fascinace pohnutou minulostí a mám pocit, že právě tohoto spodního tónu prózy – úžasu a hrůzy z hledání vlastní historie – si žádný kritik u nás nepovšiml. V Polsku vyšlo ohromné množství recenzí, jak v seriózních denících, literárních časopisech a třeba i v Penthousu a Playboyi, a všude si všímali jakéhosi podivného žonglování s nepříjemnou historií. Vyvrcholení jsme zažili na Dukle. My jsme generace dětí, kterým vtloukali do hlavy hrdinství Svobodovy prý komunistické armády, a až později jsme přišli na to, že to byli často trestanci, lidé vytažení z gulagů a že šlo o obrovský podvod. Jeli jsme tam, protože to prožíváme, protože nejsem jediný ze své generace, kdo se až obsedantně zabývá moderní historií. V Česku tenhle text vzbudil silnou nevoli. Hodně českých kritiků hlavně zajímalo, kdože to tam se mnou jede. Jsme malý národ a každého zajímají konkrétní souvislosti, ne fikce.

A není to tím, že v Polsku máte jinou pozici? Že jste spisovatel, jehož jméno reprezentuje českou současnou literaturu?

J. T.: Vážně? Tak to jsou pozitivní zprávy. Děkuju. Ale jaké postavení mám tedy potom u nás? Asi jako novinář, co? Mně se nechce v téhle zemi vystupovat příliš jako spisovatel, snad kvůli tradici, je to moc závažné a závazné. Navíc vás neznámí lidé otravují se svými diplomkami a rukopisy a kritici vás surově drtí na prach. Můj dědeček Karel Schulz na tom byl stejně, pracoval jako novinář a romány, třeba Kámen a bolest, vydával jen tak mimochodem. Táta Josef Topol byl ve vaťáku a montérkách za socialismu dělníkem a ne dramatikem a bratr Filip zřejmě kvůli podobným paranoidním sklonům celý život celkem úspěšně – přestože se neudrží a občas nějakou knížku vydá – předstírá, že je muzikant. Jo, v Polsku, Německu nebo třeba i Norsku, to se producíruje jako spisovatel. Ale v Česku si dávám bacha. My chlapi z našeho rodu jsme prostě citliví, a proto doma radši používáme mimikry jako zvířata.

Jak je na tom polský spisovatel v Polsku?

A. S.: Já jednoduše píšu. Píšu a tím se žívím. Do novin píšu pro peníze a myslím, že je velmi důležité, aby člověk neztratil pojem o realitě – máte daný termín, rozsah, formu a nakonec za to dostanete honorář. To spisovatele učí pořádku. Jinak podle mne může trochu ustrnout v mylném přesvědčení, že svět netrpělivě očekává jeho další literární díla. Jenže svět na ně není zvědavý. Svět má rád noviny, a i ty čím dál méně.

A jak vaše knihy přijímají kritici?

A. S.: Nevím a snažím se tím netrápit. Napíšu text a je to pro mě uzavřená věc. Jsem příliš starý na to, abych ještě přemýšlel o kritikách. Ale princip literární kritiky je de facto velmi prostý: pokud je pozitivní, autora demoralizuje, mají-li kritici k textu výhrady, autor

Andrzej Stasiuk. Foto Kamil Gubała

se cítí být dotčen. Jde o jednoduché, povrchní a momentální pocity. Kritika je dobrá pro debutanty.

Jak Poláci přijímají naši kulturu a literaturu?

A. S.: Já mám pocit, že docela dobře. Mí známí ji mají rádi, naši čtenáři ji mají rádi, já ji mám rád, ale zda se to týká Poláků všeobecně, tím už bych si tak jistý nebyl. Celkově je na tom česká kultura v Polsku dobře. Společně s Jáchymem se tu vytvořila jakási česká trojice: Hašek – Hrabal – Topol, a doufám, že mi to Jáchym promine, ale já to šířím všude do světa, protože jsem věrným fanouškem tvých knih: na počest románu Sestra vždycky jezdím na Ukrajinu přes slovenský přechod Ublá, který jsi tak skvěle popsal, aniž jsi tam kdy byl. Vždycky tam stojím tak deset hodin, jednou mě dokonce zatklí a obvinili z toho, že jsem ukradl své vlastní auto. Prý v Německu. Tak až takovýhle vliv může mít česká literatura. Stojím celou noc na hranicích mezi ukrajinskými auty a vybavuje se mi Sestra. A po přečtení Noční práce si budu vždycky kupovat kofolu v bardejovské Bille.

J. T.: Tak Andrzej četl Noční práci! Já se před Andrzejem za své knížky vždycky stydím, protože vím, že píše líp. Zkrátka to líp umí, už se tak narodil, to se tak občas stane. A třeba kritik Josef Chuchma si to myslí taky. Já pořád bojuju s chaosem, pořád své texty organizuju, mám pocit, že tobě, Andrzej, to jde lehce, a docela ti to závidím. Ale je fakt, že o tom, jak se komu píše, jsme se nikdy nebavili. Mluvit se spisovatelem o takových intimnostech může fakt jen trouba. Někteří čtenáři třeba říkali – to je divný, ty v tom Supermarketu cestuješ na návštěvu za Stasiukem někam do Karpat, do horoucích pekel, a pak se potkáte a vůbec se nebavíte o psaní. Jen o takových blbostech, jako že už nepije borovičku. No jo, když my se takhle prostě dorozumíváme...

Co jste si pod pojmem polsko-české vztahy představovali za komunismu a co si pod nimi představíte dnes?

A. S.: Za komunismu pro mě českou kulturu představovali pražští hippies, se kterými jsme v polovině sedmdesátých let v malém bytě na Starém Městě ve Varšavě poslouchali Pink Floyd. Potom jsme je učili, jak si připravit drogu z máku, který tehdy rostl v každé vesnické díře, u každé škarpy. Bylo jich asi pět nebo šest, byli pěkní, ověšení, měli dlouhé vlasy a byli jeden jako druhý, k nerozeznání, holky i kluci. A přijeli dvěma starými škodovkami, pomalovanými psychedelickými obrázky. To na nás opravdu zapůsobilo, a to byl také můj první kontakt s českou kulturou, pokud do toho nebudeme počítat Haška. No a v jedenadvacátém století? Právě před dvěma týdny jsem potkal Aleše Kučeru a Aleše Bílka, což jsou karpatský jurodiví, jsou blázni do lesních úzkokolejek a jejich mentalita se mi opravdu hodně zalíbila, až jsem jim dokonce záviděl. Stejně jako každý jiný normální Polák, který Čechovi závidí jeho mentalitu.

J. T.: Já myslím, že vzájemnost se vždy uskutěčňovala přes jednotlivce, přes malé skupinky lidí a je tomu tak dosud. Pochopitelně, už dávno odpadli nadšenci z řad disentu, kteří se naučili polsky, protože je fascinovala polská opozice, třeba Petr Uhl, Petr Pospíchal, Petruška Šustrová. Snad s výjimkou českých filmů, které jsou v Polsku pojmem, se nedá říct, že bychom se nějak masově zapalovali kulturními plameny. Ty knížky ale nejsou pro každého, a to se mi líbí.

Sledujete politiku? Oba publikujete v seriózním tisku...

A. S.: O české politice nemám ánunek a Polsko mě z hlediska politiky také příliš nezajímá. Když se však na ni začnete dívat jako na divadlo, na velké národní psychologické drama, začíná to být velmi zajímavé. Je to

INZERCE

Kulturní týdeník A2, s. r. o. nabízí volnou pozici:

distribuční manažer/ka

pracovní náplň:
spolupráce na distribuční strategii kulturního časopisu, plánování a organizace speciálních promoakcí, vyhledávání nových prodejních míst, odpovědnost za distribuční procesy

předpoklady:

- > organizační schopnosti
- > orientace v kulturní sféře
- > příjemné vystupování
- > samostatnost, zodpovědnost a pečlivost
- > časová flexibilita

uvítáme zkušenosti s prací v oboru řídičský průkaz B výhodou

nabízíme:

- > kreativní a samostatnou práci
- > odpovídající ohodnocení
- > možnosti pracovního růstu
- > inspirativní kolektiv
- > krásné pracovní prostředí
- > kulturní benefity (vstupenky na akce)

termín nástupu: březen 2008

životopis a motivační dopis zasílejte do 25. února na e-mail: redakce@tydenikA2.cz s předmětem „práce distribuce“

další informace na tel.: 222 510 186

Rozhovor se spisovatelem Andrzejem Stasiukem a Jáchymem Topolem

něco mezi tragédií a bufonádou, herci jsou samozřejmě bezchybní a dokonale se sžívají se svými rolemi. Literárně to nemá chybu, politicky je to nejspíš totálně v háji. Mně to je ale docela ukradené, zabývám se literaturou a nemyslím si, že by politici měli nějaký zvláštní vliv na realitu.

J. T.: Já se v české ani polské současné politické scéně taky nevyznám, a proto jsem úspěšně odmítl do Respektu napsat reportáž o tamních volbách, hrozně se mi do toho nechtělo. Polsko je země, do které jsem od mládí zamilovaný, a to, co slyším, že se tam v poslední době děje, je pitomé a já o tom nechci přemýšlet. Navíc nejsem politický mozek. Kdybych o tom psal, musel bych tam strávit dlouhou dobu, za normální reportážní čas bych nejspíš něco někde opsal, což bych asi udělal například v případě voleb v Tanzanii, ale protože mi na Polsku záleží, nechci to dělat. Nepronikám do toho, nerozumím tomu, nejspíš tam vymetají obludy minulosti, což je ale problém všech postkomunistických zemí.

Polský komplex národní hrdosti...

J. T.: Přesně tak. To, co jsem Polákům vždycky záviděl – hrdost, bojovnost a polskost –, se teď paradoxně obrací proti nim. Najednou mám čím dál tím víc rád Čechy, což mě děsí, ten pragmatický vykuk, kojot, je mi čím dál sympatičtější. Z Poláků si dělám legraci i v Supermarketu, kde popisuju, jak jsem poprvé četl, že polští kavaleristi vyrazili proti německým tankům s šavlemi, a závistivě jsem si říkal: To jsou hrdinové! Jenže pak jsem četl o tom, jak Švédové za třicetileté války zaútočili na Polsko s prvními revolvéry na světě a Poláci zase odhalili hrudě a vytasili šavle, tak jsem si říkal, jestli nejsou blbí, takhle plýtvat genetickým materiálem, to bychom si my nemohli dovolit.

Poláků je čtyřicet milionů...

J. T.: To mě právě napadlo. Modokové, malý kmen severoamerických indiánů, válčili jinak než početní Siouxové, ti útočili na koních a ve vlnách, ale Modokové se schovávali v lávových polích a stříleli své nepřátele ze zadu. Volíš strategii podle toho, jak silný máš genotyp. A tohle Češi vlastně zvládají dobře.

A. S.: Možná že Švédové měli lepší zbraně, ale i tak nakonec prohráli. Podle mého zbraň nejsou všechno. Bude to vypadat asi hloupě, ale já na rozdíl od většiny svého národa nejsem propagátorem přehnané moudrosti. S racionalismem to nelze přehánět. Češi ho ředí ironií, surrealismem, smíchem. A Poláci zkrátka na chvíli ztratí pojem o realitě – ale když se do ní vrátí, zjistí, že se v ní mezitím nestalo nic zajímavého. S národy je to vždycky tak, že k nejzajímavějším patří národy míšené. Poláci promíchání s Čechy, Angličané s Albánci, Němci, dejme tomu, s Polynésany, a tak dál, a situace se má v dnešní době naštěstí tak, že vše se vyvíjí ve prospěch této teorie.

Opomineme-li zažité stereotypy mezi Čechy a Poláky, máte vy osobně nějaký, kterého se nemůžete zbavit?

J. T.: Já nevím, jestli je to mýtus nebo ne, ale určité jde o jistý druh udatnosti, chrabrosti, bojovnosti převrácený naruby, v negativním smyslu slova. Včera jsem se vracel z reportáže z Krnova a do vlaku nastoupila banda polských skinheadů, my jsme byli tři chlapi, ale tohle jsem neviděl. Ožralí, potetova-

Jáchym Topol. Foto Ondřej Němec

ní, nabašení kluci, kteří terorizovali celý vagón. Šel jsem na chodbičku, jeden z nich ke mně přišel a já jsem věděl, že tenhle člověk je hovoř, že je to člověk bez pudu sebezáchovy, a že když ho naštvu, je schopný mě zabít. Něco mlel, chtěl po mně vodku a byl nepřítel, tak jsem vytáhl z kapsy hrušku, dal mu ji, on ji snědl a odešel. To Čech je spíš racionální, je to vypráskaná svině, na rozdíl od prototypu Silnýho z Červené a bílé Doroty Masłowské, jde o jistou mutaci „chlopa“ do skinheada, takových typů u nás tolik nemáme. Naštěstí.

Vraťme se ještě ke genu loci beskydských, příhraničních lesů, bývalé Galicie. Jak na vás neliterárně působí?

J. T.: To je moje zamilované místo. Byl jsem u Juraje Lukáče, který žije ve vesnici Osadná, což je Bukovina, poslední vesnice na Slovensku u ukrajinských hranic. Je to tam divoké, žije tam spousta medvědů a vlků, Bieszczady z polské strany jsou civilizovanější, přesto tam moje černé srdce bilo nejvíce, protože jde o území bývalých lemkovských a bojkovských vesnic, které byly po druhé světové válce v důsledku spolupráce s Ukrajinskou povstaleckou armádou vystřílené a vystěhované. Jenže jejich zbytky tam dodneška jsou. Jde o historii nedávnou, a přesto vlastně dost neznámou. No a já jsem byl u Juraje, ráno sedíme na zápraží, pijem čaj a najednou! Od stanice autobusu přicházejí sympatičtí mladí lidi s batohy a mizí v pralese... byl jsem vlastně šťastný, že někoho tahle oblast zajímá. Na druhé straně jsem byl smutný z toho, že zaniká území, kde jsem prováděl své tajné rejdy divočinou. Že už tu nikdy nebude tak pusto.

To je myslím celosvětový problém. Andrzej Stasiuk ve svých textech hodně pracuje se středoevropským prostorem mimo státní hranice a administraci; myslíte, že takový prostor skutečně existuje?

J. T.: Já v tomhle Andrzeje hrozně obdivuju, podle mého názoru je verista, on píše o skutečnosti, která je. On ví, kde je jaké plovodí, zapadlá vesnička, všechno má pečlivě promyšlené a propracované, vždycky přesně ví, kde je, v Albánii i v Rumunsku, dokáže si do mapy zabodnout kružítko, na rozdíl ode mě – já většinou nevím, kde jsem, jak se to tam jmenuje. Pohybují se ve fantasmagorii. Jedním z důvodů, proč jsem teď už skoro tři roky reportér, je možná ten, že se tu pravdu učím hledat. V reportáži se striktně držím faktů, ověřitelné skutečnosti, v románech ani náhodou. Ale zaplaťpánbůh, že nepíše-me stejně!

A. S.: Já tedy nevím, podle čeho tak Jáchym soudí. Možná proto, že když u nás byl se svými přáteli na návštěvě, ukázal jsem jim mapu, aby se už bezcílně nepotulovali po okolí, protože se drželi na nohou. Navíc mám mapy děsně rád, nad mapou Černé Hory dokážu strávit celé hodiny, stejně jako nad nějakou starou, politicky neokretní rakousko-uherskou mapou, tam se neobjevují ani Češi, ani Slováci či Rumuni. A já mohu několik hodin sedět, studovat ji a představovat si, jak například probíhala okupace Bosny a Hercegoviny. To ale neznamená, že mám precizní pojetí o realitě. Když se odněkud vracím, ať už z mé oblíbené Albánie nebo Moldávie, musím si vzít mapu, abych se vůbec dozvěděl, kde jsem to byl a co jsem viděl. Mám deset různých map Slovenska a dokolečka je studuju. Východní Slovensko znám velmi dobře, ale nevěřím vlastní paměti, a tak si to potom musím prohlédnout na mapě. Možná že to je jistý druh verismu, spíš to však připomíná halucinace. Je to stejné jako v literatuře – čtenář má před sebou text, ale ve finále si představuje svou individuální verzi.

Jáchyme, co vás v poslední době zaujalo na polské a vlastně i české kulturní scéně?

J. T.: Nemůžu říct, že bych tu polskou sledoval soustavně, v literatuře jsem odkázaný především na překlady, na časopisy, a to čistě namátkově. Zdrtila mě sebevražda Mirka Nahacze, se kterým jsem měl mimo jiné čtení v Krakově a který mi psal předmluvu k polskému vydání Supermarketu. Třiadvacetiletý kluk, co se oběsil doma ve sklepě... Ale musím říct, že poslední dobou se raduju z českých debutů, hodně se mi líbí kniha Markéty Pilátové, potom básnická sbírka Tomáše Weissa a povídky Stanislava Berana. Mám pocit, že pokud vás za měsíc zaujmou tři české debuty, je to víc než dobré.

Andrzej, vaše nakladatelství vydalo nemálo překladů z češtiny – díla Jakuba Demla, Miloše Doležala, Bohumila Hrabala, Mileny Jesenské, Petry Procházkové, Jáchyma Topola. Co je hlavním kritériem při výběru?

A. S.: K našim dobrým přátelům patří české překladatelské lobby, například Alek Kaczowski nebo novinář Mariusz Szczygieł, takže máme přehled. Ale i u vás máme své špióny, třeba překladatele a novináře Václava Buriana. Kromě toho dlouhá léta existuje měsíčník Literatura na świecie, který je v problematice překladů neustále in. Takže takhle to u nás vypadá a funguje: osobní konexe, kontakty a mafie, v poslední době v Polsku samá populární slova.

Vy dva a Jurij Andruchovyč tvoříte jakousi moderní trojici „věštců“ středo- a východoevropského literárního undergroundu. Jaký máte vztah k textům zbylých dvou spisovatelů?

A. S.: Jsem přesvědčen, že nás spojuje jistá geoliterární jednota. Onu středo-východoevropskost beru jako naprostou samozřejmost, přestože nemá politický význam, je pro nás součástí naší identity. Jak jinak? Patříme snad k Rusku, které nás neustále chtělo začleňovat? Nebo k Západu, kterému jsme byli volní? Jsme dost staří, abychom si pamatovali a nepodléhali iluzím. A zároveň mladí na utváření originálního středněvýchodoevropského mýtu či vyprávění. Mýtu, který nás vysvobodí z dlouhého zajetí Východu a Západu, z té prapodivné myšlenkové omezenosti.

J. T.: Středoevropskost či východoevropskost, jak kdo chce, to jsou naše duše, náš domov. Ono se už dávno, před nějakými deseti lety, ukázalo, že boom středoevropské literatury byl sen vydavatelů, že ten latinskoamerický, márquezovský boom se už konat nebude a naše díla, středoevropský hlas či mýtus, rozhodně nejsou pro žádné obrovské davy. Což nám dává svobodu psát si po svém, nemusíme se už nikam dostávat geograficky ani politicky. Nejdůležitější bylo se před sedmnácti nebo kolika lety propracovat zpoza ostnů na hranicích. Teď už jsme prostě doma, pořád to cítím.

Jáchym Topol (1962), novinář v neustálém pohybu, undergroundový spisovatel a textař, cestovatel, autor knih Sestra (1994), Anděl (1995), Noční práce (2001), Kloktat dehet (2001).

Andrzej Stasiuk (1960), haličský spisovatel a dramatik, spolumajitel vydavatelství Czarna, novinář, esejista, cestovatel. V českém překladu vyšel jeho román Dukla, Haličské povídky či Jak jsem se stal spisovatelem (2004).

Jsem vyloučen z čistoty

ANNA KARENINOVÁ

Pokračování ze s. 1

Jelikož jsem byl po matce spřízněn s největšími rody v království a po otci pocházím z nejvybranějšího výkvětu Languedocu a protože jsem se narodil v Paříži uprostřed přepychu a hojnosti, domníval jsem se, jakmile jsem mohl samostatně uvažovat, že se příroda i štěstěna spojíly, aby mne zahrnuly svými dary. A tento směšný předpoklad ze mne udělal člověka povýšeného, despotického a popudlivého. Byl jsem přesvědčen, že se mi všechno podvolí, že celý vesmír schvaluje mé rozmary a záleží jen na mně, abych rozmary měl a ukájel je po svém.

Později ho zapíší do důstojnické školy, ale rodina mu nemůže zajistit náležitou hodnotu, a tak se jako devatenáctiletý nechá ohlásit budoucí markýz v paláci rodu z Montreuil v čísle 6 v rue Neuve de Luxembourg: přichází domluvit předem sjednaný sňatek se starší dcerou Renée. Za oné jediné návštěvy se zamiluje do mladší dcery Louisy. Žádá svého otce, aby si směl vzít za ženu tu, kterou miluje. Otcí je jedno, se kterou dcerou se jeho syn ožení, hlavní je spojení obou rodů. Jenže budoucí tchyně chce vdát nejdřív starší Renée. A tak Louisu pošlou do kláštera a markýz si 17. května 1763 v chrámu svatého Rocha bere za ženu Renée. Ta bude dlouho oddaným svědkem jeho života a všech veřejných pohoršení:

Ty znáš svět lépe než já. Rozhodni se sám, jak si přeješ. Nechci být při tom nic než pouzdro, do něhož se ukládají tvé rozkazy. Víš dobře, že se na mě můžeš spolehnout jako na svou nejlaskavější přítelkyni.
(Na rubu jejího dopisu Sade připsal: „Je možno lhát tak nestoudně?“)

Už měsíc po svatbě si novomanžel najal takzvaný domeček, mezi šlechtou v módě. Tady mohl projevovat svou sexualitu. Za čtyři měsíce byl poprvé vsazen do žaláře pro nemravnost, rouhání a hanobení obrazu Kristova. Projevená lítost mu pomohla na svobodu, ale už v listopadu 1764 inspektor Marais doporučil kuplířce, ať mu nedodává holky. Nevyhověla: markýz patřil k jejím nejlepším zákazníkům.

K markýzově legendě přispěly pak dvě aféry: příhoda se sadistickým bičováním v Arceuil a skandál s omamnou drogou podanou prostitutkám v Marseilli. Díky nim Sadovo jméno vyvolává dodnes představu erotického šílence a pitvače živých žen a „ke škodě krásné literatury jsou jeho díla zaměňována za obludné rapsodie, prýstící z představivosti šíleného zločince“ (Guillaume Apollinaire). Mezitím se Sadovi narodili v manželství dva synové a dcera markýzina oddanost mu byla v protivenstvích vyvolaných jeho sklony jedinou jistotou. Za to se jí později z vězení odvděčil hysterickými žárlivými dopisy:

Dovolte, abych vám řekl, paní markýzo, že Váš opuštěný muž se necítí schopen vzdávat Vám hold; počestná a rozumná žena mohla spatřit u svých nohou vavříny hrdiny a sestřenice Condého mohla milovat člověka, který chtěl napodobit své předky. Avšak žena, která jediné pro nízkou pomstu nebo, což je ještě horší, z oplzlé a surové touhy ukojit svou povahu, se bezostyšně oddá sluhovi, venkovanovi nejnižšího druhu, jehož otcí její manžel dával almužny,

taková žena, tvrdím já, je pouhá nestoudná děvka, která má jen právo na potupu a zhýralost a podlost, je to obluda, která zneuctuje jak své děti, tak svého manžela i sebe a která si může pouze činit nároky na to, že bude vegetovat jako svině v téže špíně, kde sebrala mrzký nástroj svého zločinu.

Přítom v Sadově knize *Filosofie v budoáru* (souboru fiktivních rozhovorů a jakéhosi manifestu Sadovy filosofie) čteme:

Říkám proto, že ženy, kterým se vskutku dostalo k smilným slastem větších sklonnů než nám, se jim budou smět oddávat podle své vůle, absolutně oproštěné od veškerých závazků manželských, falešných předpokladů studu, zcela ponechány svému přírodnímu stavu. Chci, aby jim zákony povolovaly oddat se tolika mužům, kolika uznají za vhodné, aby jim bylo povoleno získávat tělesnou slast ze všech částí těla. A aby i ony rovněž požívaly svobody oddávat se smilstvu s každým, koho uznají za hodna svého uspokojení.

Markýz je střídavě vězněn a propouštěn s intermezzy v ústavech pro choromyslné. Když ho propustili po revoluci v březnu 1790 (dekretem, jak uvidíme dále), řekne: „Přišel jsem tam o oči, o hruď, z nedostatku pohybu jsem natolik ztloustl, že se nemůžu hýbat. (...) Všechny vzruchy tam vyhasly, nic mě už netěší; svět, jehož jsem tolik želel, mi teď připadá tak nudný... tak smutný!“ A jeho žena se s ním tentokrát už nechce setkat. Uchýlí se do kláštera v Saint-Aure a 9. června 1790 dosáhne rozluky od stolu i lože. Zemře oddána pouze Bohu na svém zámku v Echauffouru 7. července 1810.

Osamělý markýz mezitím žije svým obvyklým způsobem a živí se psaním: vydává knihy a píše divadelní hry, které jsou uváděny v Paříži, ve Versailles a zřejmě i v Chartres. Jeho sídlo Lacoste (ve kterém kdysi obnovil milované divadlo) je ale vyrabováno, později je nucen hrad prodat, upadá do finanční tísně, musí žádat o různé podpory. Celou dobu píše i politická pojednání, stýká se s konstitučními rojalisty, je uvězněn, tentokrát z důvodů politických. Před gilotinou ho zachrání v předvečer Robespierrova pádu vlastně administrativní nepořádek. Osvobozen píše 9. vendémiaire 8. revolučního roku dopis:

Vy všichni občané poslanci jste toho názoru, a dobří republikáni smýšlejí stejně, že jedna z nejdůležitějších věcí je povzbuzovat ducha společnosti dobrými příklady a dobrou literaturou. Říká se, že mé psaní má ten účinek, dokázal to můj filosofický román Alina a Valcour. Nabízím tedy Republice své prostředky z upřímného srdce. Za minulého režimu jsem neměl štěstí a víte, že se musím obávat návratu minulého řádu věcí, neboť bych byl jistě jednou z prvních obětí.

Prostředky, které Republice nabízím, jsou nezištné: naznačte mi, co potřebujete, já to vyplním a doufám, že budete spokojeni. Avšak občané poslanče, ať už ta hrozná nespravedlnost přestane ochromovat mé city. Proč mi berou už dva roky můj majetek a proč mi od té doby ponechali jen pouhou almužnu, aniž bych si tak strašné zacházení zasloužil? Cožpak není dost přesvědčivé, že jsem místo toho, abych odešel do ciziny, stále pracoval, i za nejhorších let Revoluce? Nabízím vládě své pero a své prostředky, ale ať hrubé bezpráví, smůla a bída netíží nadále mou mysl.

Podle Apollinaira možná Francouzská revoluce začala dobytím Bastily právě díky markýzovi – v té době zde totiž bylo velmi málo vězňů, a „je tedy s podivem, co přimělo národ, aby vytáhl mezi jinými zrovna proti této liduprázdné věznici“. Markýz, který tu byl v letech 1784–1789 vězněn, prý mívával rozepře s velitelem Bastily De Launayem. „Vzal dlouhou plechovou trubku zakončenou trychtýřem, kterou mu dali, aby mohl vylévat splašky na ulici Svatého Antonína, a křičel do ní jak do hlášené trouby, že v Bastile ubíjejí vězně a že je třeba je osvobodit“. Možná že i jeho papírky, které házel z okna a na nichž podrobně popisoval mučení, jakému jsou vězni v pevnosti vystavováni, mohly ovlivnit rozrušené mínění davu, nasměrovat vzbuření lidu a vyprovokovat jej k dobytí právě této pevnosti. Ovšem 14. července už markýz v Bastile nebyl: 2. července byl převezzen do útulku pro choromyslné v Charentonu, odkud se dostal na svobodu již zmíněným dekretem ústavodárného shromáždění v roce 1790.

Teď tedy obdivoval Marata, ale stavěl se proti trestu smrti.

Zákon sám o sobě nesmí podléhat vášním, které u člověka mohou případně ospravedlnit krutý akt vraždy. Člověk dostává od přírody dojmy, pro které mu může být podobný čin odpuštěn, avšak naopak zákon, vždycky v protikladu k přírodě a nikdy nic od ní nedostávající, si stejné poklesky dovolit nesmí: protože nemá stejné důvody, nemůže mít stejná práva.

Za Teroru kritizoval Sade veškerý nátlak společnosti, který se jakkoli pokouší omezit nespoutaný lidský projev. Jako osvobozující čin vzniká řada jeho „Justin“, především *Nehody ctnosti*, a také *Příběh její sestry Julietty aneb Slasti neřesti*. Píše *Filosofii v budoáru*, *Alinu a Valcoura*, roku 1800 k souboru povídek *Zločiny lásky* přidává jako předmluvu *Úvahy o románech*, vyznání své morálky a poetiky. Svůj nejdůležitější román, *120 dní Sodomy*, ale napsal jako vězeň Bastily. Od 22. října do 28. listopadu 1785 v cele přepsal načisto jeho náčrtky: na svitek tenkého papíru, dlouhý 12 metrů a 10 centimetrů, který vytvořil splením malých, 12 cm širokých lístků. Když markýze

Man Ray: Markýz ztloustlý po letech žalářování, 1938

Markýz de Sade. Volné pásmo

2. července narychlo přestěhovali do Charentonu, nestačil si rukopis vzít. Věděl, že přišel o své vrcholné dílo. V ruinách cely ho pak našel při vyplnění Bastily Arnoux de Saint-Maximin. Ten jej věnoval markýzi de Ville-neuve-Trans, v jehož rodině zůstal po tři generace. V roce 1900 byl rukopis prodán neznámému německému sběrateli. Roku 1904 jej pod pseudonymem Eugen Dühren vydal berlínský psychiatr Iwan Bloch jako studijní dílo lékařů, právníků a antropologů, ovšem pro množství chyb nepoužitelné. V majetku Iwana Blocha zůstal rukopis až do roku 1929. Po jeho smrti ho v lednu 1929 získal lékař, komunista vyloučený ze strany, Maurice Heine (1884–1940) a vydal ho ve třech svazcích v letech 1931 až 1934. O skutečné „proslavení“ se zasloužila až série procesů, které rozpoutalo vydání sebraných spisů markýze de Sade v letech 1947 až 1953 nakladatelem Jeanem Jacquesem Pauvertem. Trestní řízení proti Pauvertovi bylo zahájeno v roce 1953 zejména za publikování *120 dnů Sodomy*. Soud, jehož se jako svědci zúčastnili mimo jiné i Jean Cocteau a André Breton, ve svém závěrečném rozsudku 10. ledna 1956 rozhodl o zákazu integrálního šíření děl *120 dnů Sodomy*, *Nová Justina*, *Julietta a Filosofie v budoáru*. Sadovo dílo nicméně během let 1962–1967 vydal v 15 svazcích Cercle du livre précieux (Kruh vzácné knihy) a tato edice sloužila jako východí pro souborné dílo ve 12 svazcích, které připravili Annie Le Brun a Jean-Jacques Pauvert (vydávané od roku 1986). Paralelně vychází Sadovo dílo rovněž v nakladatelství Gallimard v edici Pléiade.

Sadova rozsáhlá skladba *120 dní Sodomy* je první osvícensky literární pokus klasifikovat sexuální anomálie. Podobně jako Boccacciův *Dekameron* a *Heptameron* Markéty Navarrské má kniha čtyři části pojaté jako deník, které postupně odpovídají měsíci listopadu, prosinci, lednu a únoru a vášním nazývaným „prosté“, „dvojité“, „zločinné“ a „vražedné“, jejichž líčení se prolíná se „skandálními událostmi v zámku“. Poslední tři části se dochovaly pouze v podobě podrobného plánu s poznámkami. Právě v těchto částech výčet pečlivě očišlovaných jevů předběhl o sto let deskriptivní sexuální psychopatologii a předjal některé základní pojmy freudovského systému. Už koncem 18. století Sade píše:

V lůně matky se tvoří orgány, které způsobují, že podléháme té či oné fantazii. První viděné předměty, první zaslechnutá slova završují toto určení. Sklony se utvoří a pak už je nic na světě nedokáže zničit.

Nejznámější knihou markýze de Sade je ale jistě *Justina* a její varianty. Existují tři základní odlišné verze příběhu Justiny a její sestry Julietty: *Justina aneb Nepříjemnosti s ctností* z roku 1791, *Nová Justina aneb Nepříjemnosti s ctností* z roku 1797 a *Nehody ctnosti*, které zůstávaly neznámé až do roku 1909, kdy je ve fondech tzv. Pekla Národní knihovny v Paříži objevil Guillaume Apollinaire:

Prosté srovnání oněch tří textů nám ukáže vliv událostí na Sadovo pojetí románu nejprve v kobkách vězení takzvaného starého režimu, později rozvinuté domnělou svobodou a opět zatrpklé hrůzami Teroru.

Podle Apollinaira a jeho Předmluvy k Sadovu dílu je Justina žena ze starých časů, spoutaná,

Dvacetiletý Sade v roce 1760, jak ho zachytil Van Loo.

ubohá a téměř nelidská; Julietta naopak představuje ženu nové doby, která teprve přijde, bytost, o které zatím nemáme tušení a která se zbavuje pout lidskosti, povznáší a obnovojuje svět.

Příběhy Justiny a Julietty byly záminkou k dalšímu Sadovu uvěznění. O jeho zatčení bylo rozhodnuto 5. března 1801. Markýzův spoluvězeň, rojalista Ange Pitou, o té době vypráví:

Ve věznici Saint-Pélagie jsem strávil 18 měsíců v roce 1802 a 1803 v očekávání, že mi udělí milost. Byl jsem na stejné chodbě jako vyhlášený markýz de Sade, autor nejhanebnějšího díla, jaké kdy lidská zvrácenost vytvořila. Ten ubožák byl tak poskrvněn malomocenstvím nepochopitelných zločinů, že ho vrchnost umístila až za odsouzené k smrti, dokonce až za bestiální zločince, a přidělila ho k šilencům: soudcové nechtěli své archívy špinit ani pouhým jménem této bytosti, nechtěli, aby ho katův pacholek stál a zajistil mu tak slávu, a zavřeli ho až do nejzazšího kouta vězení, aby tím dali každému vězni povolení zbavit se toho břemene.

Nakonec byl markýz de Sade v dubnu 1803 umístěn opět do útulku pro choromyslné v Charentonu.

Vedoucí lékař útulku v Charentonu Jeho Excelenci panu senátorovi ministru císařské policie:

Je mi ctí obrátit se k autoritě Vaší excelence ve věci, která zasahuje do mého úřadu i do dobrého chodu domu, jenž mi byl svěřen do lékařské péče. V Charentonu je muž, kterého neblaze proslavila jeho sverepá nemorálnost a jehož přítomnost v domově s sebou nese nejvážnější nepříjemnosti: chci mluvit o autorovi hanebného románu Justina. Tento muž není choromyslný. Jeho jediným poblouzně-

ním je neřest a není vůbec v silách zařízení určeného k ošetřování bláznů, aby potlačovalo takový druh pomatenosti. Jedinec stížený touto vadou musí být co nejpřísněji uvězněn tak, aby ostatní byli uchráněni jeho nepřítelosti a aby byl on sám izolován od všeho, co by v něm mohlo vzbudit a podporovat jeho zvrhlé vášně. Charentonský domov v tomto případě nesplňuje ani jednu, ani druhou podmínku. Markýz de Sade se těší naprosté svobodě. Je mu povoleno procházet se v parku a tam často potká nemocné, kterým jsme udělili stejnou výsadu; některým káže o svých strašných doktrínách, jiným půjčuje knihy. Neprozřetelně jsme v útulku založili divadlo v naději, že pro choromyslné budeme předvádět představení. Markýz de Sade je vedoucím tohoto divadla. On vybírá hry, rozděluje role a vede zkoušky. Je učitelem hereckého projevu herců i hereček a připravuje je k uměleckým výkonům na scéně. Sám je dokonce autorem her pro zvláštní příležitosti. Není myslím nezbytně nutné, abych Vaši Excelenci popisoval všechna nebezpečí, která jsou s takovým člověkem a jeho konáním spojena. Věznice či pevnost by mu vyhovovaly mnohem lépe než zařízení určené k léčbě nemocných, kteří vyžadují starostlivý dohled a nejcitlivější mravní opatrnost.

V hluboké úctě Váš ponížený služebník Dr. Royer-Collard

Dnes už slavné „první ateistické“ divadlo, které markýz de Sade v Charentonu vedl, mělo promyšlenou dramaturgii a bylo mu nepochybně útěchou. Markýz, mučený vlastně za to, co v sobě nemohl změnit, zůstal v Charentonu až do smrti. Jednácet let. V pátek 1. prosince 1814, poté, co se jeho zdravotní stav už delší dobu zhoršoval, přestal chodit. V sobotu 2. prosince odpoledne přijel markýzův syn Donatien-Claude-Armand. Kněz, který vycházel

na sklonku dne ze Sadova pokoje, vypadal spokojeně.

Bože, požaduji od vás jedinou milost a vy mi ji nechcete poskytnout, jakkoli naléhavě jsou mé modlitby. Tato milost, tato nepatrná laskavost, och, můj Bože, by pozůstávala v tom, že byste jako mé napravovatele nevybíral lidi ještě mnohem horší, než jsem já. (...) Neboť, och, můj Bože, musím být obětován, neboť je psáno ve vaší velké knize, že jste mi dal zrodit se, abych vydržoval dívky a sloužil jako pastva pro prasata, a protože vy víte lépe než kdokoli jiný, že z toho pro mě může vzejít jediné to, že budu ještě horší než dřív v důsledku prudší nenávisti, kterou budu nucen pocítovat ke svým bratrům, necht alespoň můj příklad vaším svatým přičiněním slouží mým spoluobčanům jako poučení a necht si bídní darebáci, kteří se mě pokoušejí napravit, vidouce pro nevalný úspěch svých metod, že nemohou nadále zahalovat své hrůzy maskou tak chimérické spravedlnosti, konečně vymyslí jiné způsoby, jak podřídít své bližní obludné zvrhlosti své pomsty a svého chtíče. Amen. Fructus belli.

Markýz de Sade zemřel 2. prosince 1814 ve věku 75 let, z nichž dvacet osm strávil v jedenácti různých vězeních a bláznincích.

Absolutně si zakazují, aby mé tělo bylo otevřeno pod jakoukoli záminkou. Velice naléhavě žádám, aby bylo ponecháno po čtyřicet osm hodin v místnosti, v níž zemřu, v dřevěné rakvi, která bude teprve po čtyřiceti osmi hodinách zatlučena. Mé tělo ať je dopraveno na káře do lesa na mém panství Malmaison v obci Émancé u Epernonu, kde si přeji, aby bylo uloženo bez jakýchkoli obřadů do prvního houští po pravé straně lesa, přicházíme-li směrem od starého zámku velkou alejí, která les rozděluje. Jakmile bude hrob zaházen, ať je oset, aby jeho povrch zarostl a houští opět vzrostlo jako dřív, a stopy po mém hrobu aby zmizely z povrchu zemského, stejně jako si lichotím, že vzpomínka na mne vymizí z paměti lidí s výjimkou malé skupiny osob, které mě nepřestaly milovat do posledního okamžiku a na něž si odnáším do hrobu velmi něžnou vzpomínku.

V rozporu s ustanovením závěti byl markýz církevně pohřben na hřbitově v Charentonu. Na hrob nebylo vyryto jméno. Byl do něho zasazen kamenný kříž. Neví se, kdy se obřad konal a které osoby markýze de Sade provázely do jeho posledního vězení. Jen jedno lze připsat Donatienovi-Claudu-Armandovi k dobru: poslušen otcova zákazu požádal, aby tělo markýze de Sade nebylo přes platná nařízení pitváno, a jeho žádosti bylo vyhověno.

Je-li literatura „zprávou, která nepřestává být zprávou“ (Ezra Pound), dokázal Alphonse-Donatien-François markýz de Sade podat o tom, čím ho nadala přirozenost a dobový kontext, zprávu výsostnou. Zda svým dílem svůj život vykoupil, či zda životem za své dílo zaplatil, to už zarostlo houštím po oné pravé straně lesa. Autorka je překladatelka a literární scenáristka.

Tato montáž na téma Sadova života vznikla na podkladě různých pramenů francouzských i českých, které byly dále upraveny, a nečiní si nárok na žánr přísné odborný s bibliografickými odkazy. Není-li uvedeno jinak, pasáže v kurzívě jsou citacemi ze Sadových písemností.

Udělám cokoliv

Občanská výchova podle České televize

Navzdory rozšířenému hořekování nad nedůstojností prvního kola prezidentské volby byl jeho televizní přenos skvělou šancí k občanské výchově. Diváci si mohli lépe uvědomit, jak to u nás je s politickou kulturou a jak důležité jsou procedurální záležitosti. Bohužel, Česká televize a především moderátor Václav Moravec takové poučení příliš neusnadnili.

PETR ŠAFAŘÍK

Redaktoři ČT a daleko nejvíc Václav Moravec chybovali tím, že velkou část první prezidentské volby či dokonce celou společnou schůzi obou komor parlamentu označovali za obstrukce. Moravec opakovaně mluvil o pěti, ale i jedenácti hodinách pátečních obstrukcí, což je naprostý nesmysl. A velmi závažný, protože veřejnoprávní televize by měla lidem pomoci „čist“ hlubší souvislosti volby a poučit je také o – pravda, divácky nevdečné – problematice procedurálních otázek.

Předně se ČT měla pokusit objasnit, proč se o způsob volby na Hradě svádí tak urputná bitva. Toto zásadní téma, které si žádalo také důkladný rozbor problému české politické korupce, ale kromě ojedinělých, moderátorem nevyžádaných zmínek přizvaných politologů zůstalo stranou. A to za situace, kdy i tak proklausovský časopis jako Týden psal o tom, že podle zasvěcených zvolení Václava Klause prezidentem v roce 2003 stálo ODS sto dvacet milionů korupčních korun. Na úkor prostoru pro tolik potřebou analýzu těchto souvislostí prezidentské volby Václav Moravec, nejpreferovanější a velice přecitlivěný moderátor ČT, místy pouze pobízel k beztak již rozšířenému paušálnímu opovrhování politikou. Kromě nesprávného nakládání s pojmem obstrukce nadužíval expresivního typu „politický handl“ a různými populistickými poznámkami dával najevo svou distanci od „špatných politiků“. K obecnému znevažování demokratických politických procesů nejvíce tíhnou ti, kteří mají nejmenší znalosti o jejich rozměrech ideových, právních, historických a procedurálních. Pro takové lidi je zvláště parlament jen „žvanírnou“, proto nejochotněji tleskají populistickým či autoritářským politikům. Všichni dohromady – vůdci i lehce manipulovatelná masa – jsou velkým nebezpečím pro demokracii. A jsou jím i nepoučení a jednostranní novináři, ať jsou jakkoliv populární.

Kde končí signál

Pokud se nemýlím, Václav Moravec během kontinuálního zpravodajství ČT o první prezidentské volbě nikoho z přizvaných odborníků či komentátorů nepožádal o definici pojmu „obstrukce“. Přitom by se to hodilo, vždyť i nejrozšířenější český slovník cizích slov (Klimešův) uvádí na prvním místě vysvětlění poněkud zavádějící („snaha opozice zmařit sněmovní jednání“), a na Pražském hradě skutečné obstrukce prováděla i nejsilnější vládní strana. Václavu Moravcovi ovšem jako by se onen termín pevně spojil jen s opozicí, přesněji řečeno s ČSSD. Navíc poté, co senátorka Jana Juřenčáková před kamerou ČT řekla, že dostala vulgární SMS, Moravec opakovaně naznačoval, že za onou textovou zprávou stojí ČSSD. Z vyjádření Juřenčákové ale nic takového nevyplynulo, naopak výslovně uvedla, že vůbec netuší, od koho to noční psaní bylo. Václav Moravec tak hrubě porušil základní novinářské zásady. Podezření, že jeho tým ve vysílání nepatřičně projevuje své vlastní politické preference, zesílil fakt, že mezi komentátory finále prvního kola do studia ČT pozval Petra Macha, výkonného ředitele Centra pro ekonomiku a politiku, velmi blízkého spolupracovníka Václava Klause. Kýžená vyváženost by přitom žádala, aby Mach ve studiu seděl ne vedle politoložky a dvou novinářů, nýbrž vedle člověka s analogickým vztahem k prezidentskému kandidátu Janu Švejnarovi. Takto se ČT dopustila velkého pochybení, dokazujícího mimo jiné to, že si nic nedělá z opakované kritiky vyslovované v různých nezávislých médiích ani z občanských protestů reagujících na její dosavadní zpravodajská a publicistická selhání. Jedno z největších v poslední době – ignorování kritiků plánované americké základny v Brdech – vepsalo na transparenty občanských protestů také tvrzení „Názorová pluralita začíná tam, kde

končí signál České televize“. Kéž by se nad tím na Kavčích horách zamysleli!

Hovězí na oltáři

Jak známo, Mirek Topolánek, jehož projevy ve Španělském sále působily až surreálně, jako kus hovězího na oltáři, hned po sobotním třetím kole prezidentské volby obvinil ČT z nevyváženosti. Můžeme se jen děsit, jakou představu mají občanští demokraté o vysílání veřejné služby, když jim nestačil jejich spřízněnec Petr Mach, rozhovory téměř výhradně s pravicovými komentátory ani tendenčnost Václava Moravce (ten navíc při citování z tisku jasně upřednostňoval sesterské deníky koncernu Mafra, velké mediální opory ODS). Obzvlášť trapným momentem bylo, když moderátor požádal politoložku Vladimíru Dvořákovou a Petra Macha o jakési doporučení či předpověď situace. Petr Mach to odmítl s patrnými rozpaky, ale Moravec na něho naléhal slovy „předpokládám, že jste oba nezávislí“. Zvláštní situace: ředitel Klausova think tanku projevil více smyslu pro takt a fair play než moderátor České televize. Ten také – s týmž politickým vyzněním – jeden z výroků nejméně důvěryhodného místopředsedy ODS reprodukoval tímto způsobem: „Ivan Langer to (obvinění z nátlaku na poslance Snětilého – P. Š.) považuje za skandální a také výslovně nehorázně lži odmítá.“ Tato Moravcova směs nepřímé řeči a citace mohla nejednoho diváka zmást, protože Langer neodmítal „nehorázně lži“, ale výroky několika sociálních demokratů, které v dané chvíli měly z perspektivy třetích osob (včetně moderátora ČT) stejnou pravdivostní hodnotu jako jeho vlastní tvrzení.

Nepovedené bylo i to, že Václav Moravec hledal oporu svého „spravedlivého rozhořčení“ nad politiky také v titulku jednoho bulvárního listu. I při rozhovoru s dopisovatelem pravicového německého deníku Die Welt mu pojem výstižnosti splýnul s bulvárností. Ani fakt, že elitní novinář místy oslovoval politoložku Vladimíru Dvořákovou, jež by mohla být s ohledem na svůj věk jeho matkou, pouze křestním jménem, kultuře ČT nepřidal.

Velice závažným porušením principů otevřenosti, nestrannosti a plurality byla skutečnost, že reportéři ČT v předsáli Španělského sálu natáčeli rozhovory jen s vyhraněně pravicovými novináři, jako je Bohumil Pečinka, který se objevil i ve studiu ČT. Na Českou televizi si proto mohou stěžovat hlavně občané, kterým záleží na tom, aby dodržovala alespoň svůj vlastní kodex. Z politických stran by měli podat stížnost sociální demokraté, přinejmenším kvůli nekorektním dohadům Václava Moravce o urážlivé SMS adresované senátorce Juřenčákové.

Na Silvestra jsem zhlédl část „zábavného pořadu“ ČT *Udělám cokoliv*. Účinkoval v něm také Václav Moravec a já jsem si pomyslel, že je nejspíš moderátorem bývalým: žertoval totiž na jakési sjezdovce s ministryní obrany Vlastou Parkanovou. Když nenapadlo tvůrce onoho pořadu, že je něco takového u redaktora prestižních politických debat veřejnoprávní televize zcela nevhodné, mělo to napadnout Moravce samotného, vždyť vyučuje budoucí žurnalisty novinářské etice. Bohužel, nestalo se. A bžunda jede, obstrukce neobstrukce, dál i v novém roce.

Autor působí na Fakultě sociálních věd UK.

INZERCE

AUDIOVISUAL

každý týden v kině Světozor uvádíme to nejlepší z videoartu, animace, videoklipů, speciálních efektů, netartu, reflexe médií a dalších současných trendů.
www.kinosvetozor.cz/audiovisual

CESTA NA SLAVNOST

Rituály a magie v aktuálních videoklipech
13. února 2008, 20.30h. středa
uvádí: Pavel Klusák

TŘI KROKY DO TICHÁ

O čase tance a několik tichých videografií
20. února 2008, 20.30h. středa
uvádí: Hana Valentová

RAMMA DAMMA

Město z nás udělalo bezdomovce
27. února 2008, 20.30h. středa
uvádí: Zuzana Štefková
a Kamil Nábělek

přešlap

Hnusná demokracie

Nemá smysl nechat se zlobit jazykem či názory převládajícími ve vlivných médiích nadmíru, podobně jako nemá smysl, aby majitel domu popsaného graffiti psal článek protestující proti tomuto žánru. Buď to vyjde z módy, anebo nevyjde. Dřív nebo později to lidi přejde a budou si říkat, tak tím se bavili pradědové, tohle četly prababičky... Ale člověk bez této velkorysosti, dané historickým odstupem, hledá útočiště. Hospodářské noviny přes kompromisy s masovou kulturou i náklonnost k módnímu stříhu pravicovosti jsou pro dospělé. Bylo takové i poslední číslo, které mělo uzávěrku před první prezidentskou volbou? V zásadě ano. Na první straně Jan Švejnar dostal dokonce víc místa než Václav Klaus, za to musel strpět westernový titulek („Se mnou přijde slušnost a úcta“); nevypadá to, že by si ho sám vymyslel. Václav Klaus dostal titulek neutrální („Nabízím zkušenosti i pevný názor“). Vlivný komentátor Jan Macháček v čísle vyložil, proč by byl lepší Švejnar. Šéfredaktor Petr Šimůnek naproti tomu doporučil – přes všechny výhrady jednoznačně –Klause. Zrovna v posledním čísle před volbou? Nebylo by elegantnější, kdyby si šéfredaktoři vlivných médií brali v takových situacích hlas, jen pokud hrozí státu vážné nebezpečí? Určitě by to pak bylo pro dospělé ještě víc. Inspirativní byla poslední věta šéfredaktorova: „A toho dalšího si vybereme s dovolením sami.“ Náklonnost k přímé volbě je rozšířená, až je to překvapující. Hlasy, které upozorňují na jiné než jasné její stránky, jsou vzácné. Třeba na to, že vzrušení, které teď trvá nejvýš pár týdnů, potrvá – s celou kampaní – při přímé volbě nejmíň rok; že bude ještě horší uhlídat angažmá podezřelého kapitálu; že český prezident má pravomocí a autority, plynoucí i ze samotného úřadu, už dost; že přímá volba může otřásat koalicemi mnohem víc než dosavadní; a tak dále. Ale abychom opustili český deník buď jak buď nejkultivovanější: Nepřijímáme příliš snadno i jiná tvrzení? Byla tato volba opravdu nejošklivější? Zpomněli jsme na smečku republikánů vypuštěnou, s tichým souhlasem dalších, na Václava Havla? Zdá se, že i komunisté se proti své minulosti, i polistopadové, lépe ovládali. Dokonce ve zprávách veřejnoprávní televize padla však z úst moderátorky slova o tragikomedii. Ve zprávách, tedy mimo žánr, ale i mimo chladný rozum. Ovšemže jsme viděli mnoho hnusného, ale viděli jsme také politický boj. Lepší než důstojnost volby jediného kandidáta, ne? Byly časy, kdy se dal průběh přesně odhadnout: hodina volby, hodina přísahy, hodina hymny. Akorát to nebyla ohavná demokracie, ale diktatura. Václav Burian

Útočná zbraň v imaginárním boji

Válka obrazů a zvuků

Francouzský filosof a kulturní teoretik Paul Virilio popsal, kterak se důležitou součástí konfliktů 20. století stalo využívání technik kinematografie. Válka již nemá přinášet „hmotná“ vítězství, ale má si přisvojit nehmotné pole vnímání. Epocha jaderných zbraní spolu s vidinou naprosté destrukce s sebou přinesla nový typ konfliktu, v němž zastrašování protivníka nespočívá v brutální síle.

JAROSLAV FIALA

Strategie hrozby je dnes založena na odhalení, družicovém sledování a na optické výhrůžce, jejímž sloganem bude: mířit a nespouštět z očí znamená vyhrát. Pohled znamená výstřel, z funkce oka se stal nástroj duše. V tomto kontextu je třeba chápat i studenou válku: byla střetem percepčních polí, v nichž zvítězila vyspělejší technologie; naplnila totiž zásadu, že to, o čem se dozvěděla jedna strana, bylo předem zničeno.

Na tuto tematiku upozornil v nedávném rozhovoru pro Hospodářské noviny ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. V souvislosti s výstavbou prvků americké protiraketové obrany v Česku uvedl, že nechápe, proč by mu mělo vadit, že bude území Ruska sledováno radarem: „Teoreticky víme, že naše území je z ruských radarů pokryto, a my se kvůli tomu nerozčilujeme. Radarů je ostatně habaděj. Mluvíme o postojích Rusů, kdy oni se na nás můžou dívat, ale vadilo by jim, že nějaký radar u nás by se na ně podíval. Ale já se ptám, proč?“ Součástí válečného umění však byla odjakživa schopnost dozvědět se, co chystá protivník, a zmobilizovat potřebné zdroje. Rusko nechce přistoupit na symetrii ve sledování, jeho území ale má přitom sledovat asymetricky silná supervelmoc. Odpověď tak můžeme najít ve výroku bývalého amerického ministra obrany W. J. Perryho, který prohlásil: „Řekl bych: jestliže terč vidíte, pak ho zpravidla můžete zničit.“

Americká politika a česká identita

Argumenty zastánců i odpůrců amerického systému protiraketové obrany se točí okolo několika základních témat. Obhájcí chtějí prokázat, že Češi jsou dobrými spojenci a mají se jednou provždy vymanit ze sféry vlivu Ruska; dále poukazují na nezbytnost

dostát smluvním závazkům a na nevyzpytatelné nebezpečí mezinárodního terorismu. Útok ze zálohy může přijít odkudkoli z území mezi Beringovým mořem a Středomořím, tedy z barbarského východu. Takovému nebezpečí je možné čelit ušlechtilým způsobem: jelikož systém zničí nepřátelskou raketu ve vzduchu, není nutné bezprostředně napadnout území protivníka. A dále, přestože Írán jako současný „vyzyvatel“ Západu číslo jedna jaderné zbraně nevyvíjí, stejně je lepší „mýlit se s Bushem nežli mít pravdu s Putinem“. Dokud odpůrci základěn nepřijdou s lepšími argumenty, je lepší si podle slov kritika Jiřího Černého „pískat pochod amerických námořníků“.

Na proamerickou zahraniční politiku se však můžeme podívat i z kulturně-ideologického úhlu: viděna v tomto světle se stává součástí souboru ritualizovaných praktik, jež oddělují „normální od patologického“. Artikulace ohrožení totiž funguje jako norma, jež lidem sděluje, čeho se mají bát, a určuje, kým mají být. Označení vnějšího nepřítele v protikladu k vnitřní civilizované společnosti bylo podle teoretika mezinárodních vztahů Davida Campbella klíčové při vytváření americké identity, kde „barbarská jinakost“ sloužila k vymezení institucí americké civilizace. Pokud obhájcí základěn poukazují na nebezpečí terorismu, popřípadě dokládají nevypočitatelnou ruskou reakci na výrocih prezidenta Putina a jeho generality, bezděčně přijímají stejnou logiku. Označují-li určité jednání jako hrozbu, „tvarují“ tím člověka v rámci omezeného teritoria.

A dále, jelikož si nositelé identity partikulární (elity) mohou přisvojit ideologicko-univerzalistickou legitimitu, lidé na znepřátelených stranách zpravidla žijí ve stavu permanentního napětí či vojenské mobilizace. Bojují-li totiž ve jménu absolutního dobra proti zlu, akceptují tím nesmiřitelnou povahu souboje. Americká politoložka Mary Kal-dorová na tyto metody poukázala v díle *Imaginární válka*. Studená válka byla podle ní „fiktivní válkou“, kdy dva bloky, „atlantismus a stalinismus“, využily mocenského soupeření k legitimizaci svých vnitropolitických systémů. Termín je analogický k technologii disciplinace, kterou svého času pojmenoval Michel Foucault: souboru diskursivních praktik, pomocí nichž hegemonní kultura vytváří sociálně-vztahovou síť, konsoliduje politickou moc a formuje kolektivní identitu. To neznamená, že by konflikt neexistoval, avšak konfrontace a eskalace nejsou nevyhnutelné. Politici v znesvářených táborech (tak jako v případě bipolárního soupeření) ale brzy zjistí, že uměle udržovaný stav permanentního ohrožení konsoliduje vládnutí a usnadňuje mobilizaci zdrojů.

Jestliže tedy oponenti základěn tvrdí, že radar nebezpečí vytváří, tj. že se sám o sobě může stát hrozbou, jsou označováni jako slabší. Pokud odpůrci namítnou, že je okolo celého podniku příliš mnoho nejasností kvůli technickým parametrům, špatné komunikaci mezi politickými elitami a veřejností, popřípadě financováním a dopady na životní prostředí, jsou odkázáni na příklady ze zahraničí, kde žádné problémy nebyly. Hlas více než dvou třetin populace nemají žádnou váhu, neboť nejsou kompetentní a snadno podléhají iracionálním vášním. Kdo se však cítí popuzen, měl by si uvědomit, že čeští politici pouze kooptovali logiku diskursivních praktik americké politiky. Nejisto-

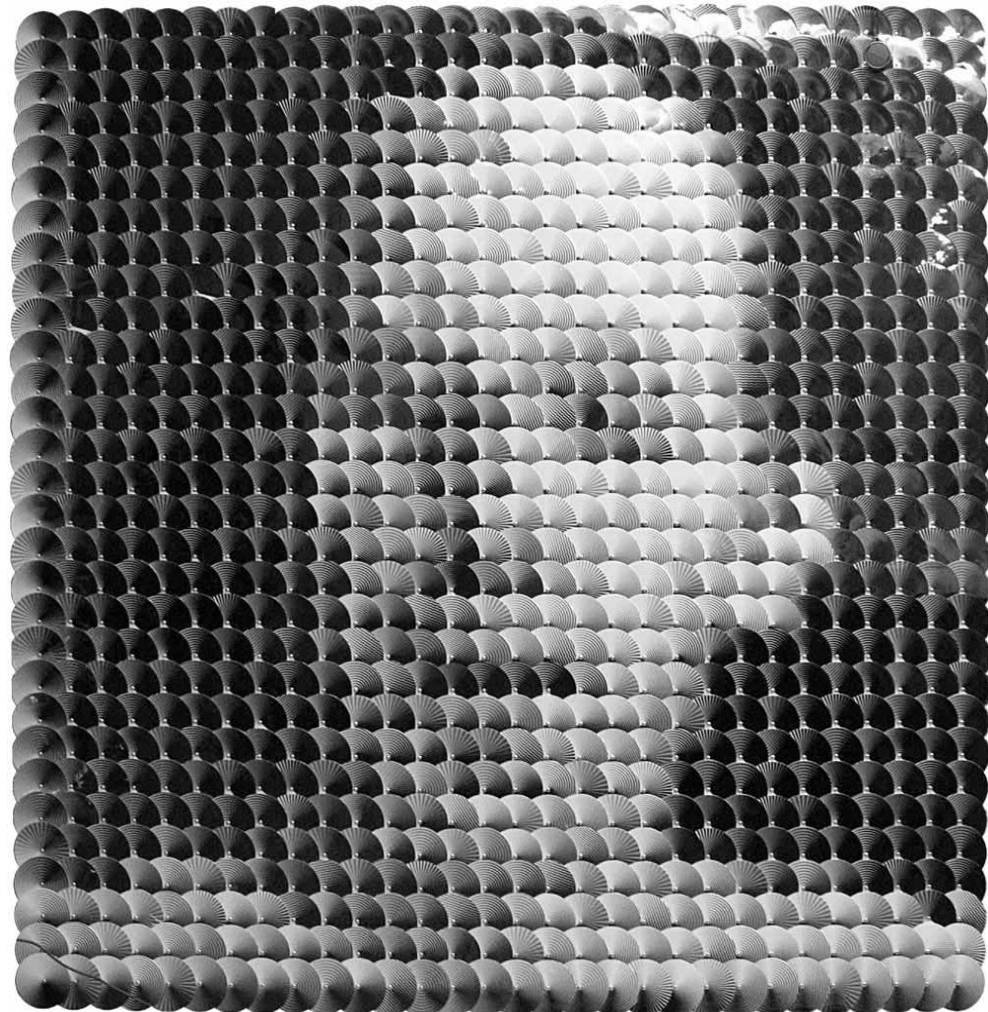
ta české sebedefinice po roce 1989 s sebou přináší řadu problémů a připomíná starý problém „mostu mezi Západem a Východem“. Argumenty obhájců základěn proto mají svůj intelektuální rozměr v přijetí neokonzervativního stanoviska: spojení s nejsilnější velmocí je nezbytným východiskem v současném světě plném hrozeb, a jestliže chce Česká republika patřit k západní civilizaci (dobru), musí být její zahraniční politika proamerická. K tomu je však nezbytné označit stejné nepřátele (zlo), umlčet jinakost a stejným směrem reformulovat českou identitu.

Dozor nad komunikací

Vraťme se na chvíli k argumentům Paula Virilia. Podle něj je třeba zabývat se prostředky k zobrazování války, neboť právě ty slouží k výrobě symbolů a sdílených představ – podílejí se na vytváření identit. K systémům tradičních viditelných zbraní se přidávají neviditelné zbraně digitální války, jejichž síť pokrývá celý svět. Každý radar přináší elektronický obraz nebe, každá družice může zaměřit kohokoli. Válečný prostor získává průsvitnost a z vojenských představitelů se stávají jasnozřiví bojovníci všudypřítomnosti. Časoprostor se zhušťuje, neboť nebezpečí současně prožívají miliony diváků. Přestože nemusí záležet na objektivní povaze hrozby, jejím domnělým odhalením se moc ocitá v přímém záběru. Potenciální nepřítel je obnažen, a tudíž předem zlikvidován. Radar je ve skutečnosti útočná zbraň.

Odlišení blahobytného „uvnitř“ a nehostinného „vně“ pomocí elektronického dozoru však nepřipouští, že oba póly jsou vzájemně podmíněné. Čím více takových prostředků k vedení válek budou státy vyvíjet, tím více v nich bude stoupat nejistota. Jestliže je kolektivní identita založena na odmítání jinakosti, a nikoli na komunikaci, lidé tím podléhají strachu z nevyhnutelné konfrontace. Takové obavy jsou přitom tou nejlepší zbraní v rukou teroristů, neboť podrážkují vůli k dialogu. Radar není pojistka proti fanatikům z barbarského východu nebo půjčka za oplátku americkým či ruským politikům. Je to zejména prostředek teledohledu, pomocí kterého budeme určité odlišnosti vnímat jako a priori nepřátelské. Naše identita tak může ztratit obsah ve smyslu rovnoprávného partnerství a práva na demokratickou volbu. A navíc, v dnešním světě se nikdo nemůže cítit bezpečně, aniž by komunikoval takové otázky s ostatními a sdílel s nimi zodpovědnost. Česká vláda v této komunikaci selhala. Neobtěžovala se lidem vysvětlit, proč je podle ní nezbytné na uvedenou logiku přistoupit. Ve chvíli, kdy čelí odporu 70 % populace, smetla ze stolu problém referenda a marginalizovala nejasnosti do sporů o kompetenční záležitosti: experti vyhotovili zprávu, v níž se popírá negativní dopad zařízení na životní prostředí; případné technické nedostatky se vyřeší v budoucnu. Důležitým momentem jsou ekonomické výhody, popřípadě splnění českých požadavků typu zrušení vízové povinnosti (která ale jde ruku v ruce se zaváděním čipových karet do cestovních pasů). Česká identita tak má být založena na výlučnosti, jež přijímá hodenou rukavici civilizačního a technologického zápasu, aniž by o problému mohli rozhodnout ti, kterých se to týká nejvíce.

Autor je student politologie a historie na FF UK.

Daniel Rozin: Kruhové zrcadlo

Hledání ztraceného

Antisemitský rozměr hlavního vykonstruovaného politického procesu v Československu přímo nabízí jeho reflexi v širším transgeneračním kontextu židovské diaspory v novodobé české společnosti a často až existenciální naléhavosti jejího údělu.

MATĚJ KOTALÍK

Kniha *Praha za zrcadlem* od Ivana Margolia, syna jednoho z popravených v „procesu s vedením protistátního spikleneckého centra“, spatřila původně světlo světa v anglické verzi. Na českých knižních pultech se objevila teprve loni, v kvalitní grafické úpravě Luboše Dřtiny i znamenitém překladu Víta Penkaly.

Krev není voda

Tragický osobní vztah k hekatombám holocaustu i ke stalinským politickým čistkám, stejně jako matkou jen v útržcích odkrývaná skutečnost o smrti jeho otce, přiměly Ivana Margolia zúčtovat s minulostí nepoměrně komplexněji než pouhým svědectvím o truchlivé roli Rudolfa Margolia ve Slánského procesu: „Dokud se mi nepodaří Rudolfa opět najít, můj vlastní život nebude mít smysl. A abych se dobral celého jeho příběhu, musel jsem podniknout obtížnou cestu celým stoletím.“ Vydává se proti proudu času, až kamsi k pogromům evropského středověku, ve snaze osvětlit a rekonstruovat vlastní rodové kořeny. Zpočátku tak činí formou jakési rodinné kroniky. Dozvídáme

Tak tenhle netvor se nám přisál na lodní šroub...! Kresba Otakar Štembera, 1952

se mnoho o životě Ivanových rodičů – českých židovských asimilantů, vzešlých z rodiny selfmademanů, živnostníka na straně jedné a reprezentanta průmyslových elit na straně druhé, o jejich dlouholetých úzkých osobních vazbách na čelné osobnosti tehdejší kulturní Prahy (počínaje Maxem Brodem přes Franze Kafku až po Pavla Tigrida). Ke slovu přichází i ústřední životní zkušenost válečných útrap v lodžském ghettu a později v Osvětimi. Heda a Rudolf Margoliové přežívají válku z obou rodin jako jediní, bolestný prožitek bezprecedentního však o to více živí jejich víru v sociální projekty poválečné doby. Vítězství komunistické levice je jim novou nadějí na svobodu, rovnost a plnou integraci, tak jako jejich rodičům o generaci dříve Masarykova první republika. Inklinace mnoha českých Židů ke komunismu i krutý epilog nové vlny antisemitismu

mu padesátých let dokresluje mnoho z tragiky jejich válečného i poválečného údělu a zdůraznění jim právem náleží.

Dichtung und Wahrheit

Slepit střípky rodinné historie tam, kde drtí část předků zahynula v soukolí osvětimské vyhlazovací mašinerie, kde osobní vzpomínky na otce končí velmi raným dětstvím a ty ostatní jsou povětšinou zprostředkované, není úkolem z nelehčích. Margoliova próza nabývá podoby kompromisu mezi memoáry, tradiční literaturou faktu a historickým románem. Tato vícerozměrnost, ať už plod postmoderní žánrové anarchie nebo snah o autostylizaci (za jeden z extrémních případů lze považovat před čtyřmi lety vydanou autobiografii Valtra Komárka *Kronika zoufalství a naděje*), se v současné memoárové literatuře těší značné oblibě. *Praha za zrcadlem* osciluje na široké škále poloh,

od lyrických obrazových popisů se sugestivitou takřka filmovou („filmovost“ knihy podtrhují i diskontinuita dějové linie s častými retrospekce) přes střizlivě historizující pasáže až po výbuchy kruté expresivity, směšnosti a hrůzy v těsném sousedství (především v kapitole o „poslední cestě“ popela popravených a jeho konci pod koly policejního tatraplánu).

Margoliův život a smrt ke komplexnějšímu literárnímu zpracování bezpochyby vybízejí. Patrná je ambice knihy plnit více funkcí, být zároveň rodinnou ságou, subjektivním vyrovnáním se ztrátou otce i jakýmsi beletristickým nástinem moderních českých dějin. Odtud i četné výkladové pasáže o Mnichovu, pražském povstání, Kafkovi aj., jež ocení anglofonní čtenář, na toho českého však mohou působit nadbytečně. Je otázkou, zda autora snaha říci toho mnoho najednou nepoznamenala text knihy jistou vnitřní roztříštěností, roztržitostí. Uznání si zaslouží výběr fotografií v textu, jenž propojuje rodinné snímky s dobovými fotografiemi Prahy od Václava Jirů a také (v tom je znát autorství architekta) s ukázkami dobového užitého umění.

Žánrovou mnohorozměrností, prolínáním faktického s magickým, volbou několika ústředních leitmotivů, zrcadlením pohnutých česko-židovských osudů „do třetího i čtvrtého pokolení“, i jakoby podprahovým motivem ahasverovského bloudění, cest a návratů v prostoru i čase, tím vším připomíná Margoliova *Praha za zrcadlem* snad nejvíce jedno z děl českého posrpnového exilu, autobiografickou novelu básníka a novináře Ivo Fleischmanna *Arcanes aux cent tours*, jež by si po čtvrtstoletí rovněž zasloužila nalézt v českém prostředí svého překladatele a editora. Autor je historik a archivář.

Ivan Margolius: Praha za zrcadlem. Putování 20. stoletím. Argo, Praha 2007, 340 stran.

INZERCE

HLEDÁME ZAJÍMAVÉ FILMOVÉ NÁMĚTY

Přihlaste svou původní filmovou povídku nebo scénář celovečerního hraného filmu a získejte finanční podporu. Nejbližší uzávěrka je 31. března 2008.

- Navazujeme na činnost Nadace Miloše Havla
- Již třetím rokem systematicky hledáme a podporujeme tvůrčí talenty
- Vybíráme projekty podle rozhodnutí nezávislé odborné komise
- Letos rozdělíme mezi vybrané autory minimálně 800 tisíc korun
- Zabezpečíme realizaci nejlepších projektů

Detailní informace naleznete na: www.barrandov.cz/nadace a www.rwe.cz
Filmová nadace RWE & Barrandov Studio, Kříženeckého nám. 322, 152 00 Praha 5 – Barrandov
T 267 072 012, F 267 072 013, E nadace@barrandov.cz

laboratorní dny 13. 2./2. 3. 2008 tranzitdisplay

Série aktivit, pokusů a omylů grafického studia

Petra Babáka Laboratoř. Koná se při příležitosti vydání katalogu prací studia Laboratoř 2002–teď.

www.laboratory.cz

tranzitdisplay, Dittrichova 9, Praha 2,

www.tranzitdisplay.cz, otevírací doba: út–ne 12:00–18:00

Ministry of Culture
Czech Republic

Ministry of Culture
Czech Republic

Ministry of Culture
Czech Republic

Ministry of Culture
Czech Republic

Ministry of Culture
Czech Republic

Ministry of Culture
Czech Republic

Ministry of Culture
Czech Republic

Ministry of Culture
Czech Republic

Taneční centrum Praha – konzervatoř talentové testy

**střední škola (maturita) poskytující současně vyšší odborné vzdělání (absolutorium)
eklektická vzdělávací koncepce vytvořená pro kombinaci
gymnázium – tanec – umění**

Konzervatoř TCP vychází z koncepce osmiletého gymnázia a nových požadavků profesionálního tanečního umění (klasický, současný a jazzový tanec, taneční sporty, akrobacie, taneční pedagogika). Je určena pro talentované uchazeče, kteří chtějí studovat kvalitní střední školu a současně se intenzívně věnovat tanečnímu divadlu, tanečním sportům a dalším atraktivním uměleckým a sportovním oblastem.

Taneční centrum Praha produkuje studentská umělecká tělesa BABY BALET PRAHA a BALET PRAHA JUNIOR.

Talentové testy, které se konají téměř každý pátek, nahrazují tradiční přijímací zkoušky na střední školy, ověřují talentové, intelektuální, fyzické a psychické předpoklady uchazečů ve věku minimálně 11 let (zahájení studia min. po 5. třídě ZŠ)

Info o konkrétních termínech talentových testů získáte na tel. +420 220 611 980

**Taneční centrum Praha – konzervatoř o.p.s., Pod Žvahovem 463, 152 00 Praha 5, tel. 220 611 980,
tel.+fax 220 610 306, fax 220 610 308, e-mail tcp@tanecnicentrum.cz, www.tanecnicentrum.cz**

Co číst v roce 2008?

Výběr z letošních edičních plánů

Přestože čeští nakladatelé vydali již téměř všechnu klasiku, která se k nám za dob komunismu nedostala, počet vydaných titulů rok od roku stoupá. Objevuje se velké množství nových jmen a situace na knižním trhu začíná být pro běžného čtenáře nepřehledná. V následujícím výběru přinášíme seznam titulů, které si letos zaslouží naši pozornost.

JIŘÍ G. RŮŽIČKA

Narůstající knižní produkci už nestačí sledovat ani čtenáři, ani knihkupecké výlohy. Foto Jiří G. Růžička

Podstatným vodítkem ve výběru překládaných titulů jsou pro nakladatele literární ceny. Loňská nositelka Nobelovy ceny Doris Lessingová byla na českém knižním trhu zastoupena pouze opětovně vydanou novelou *Tráva zpívá* (původně vydanou v roce 1974). Na letošní rok připravilo nakladatelství Odeon další, tentokrát však redakčně upravenou reedici, sbírku povídek *Muž a dvě ženy* (česky 1970). Těšit se můžeme také na další román Orhana Pamuka *Sníh* (Argo), vyprávějící příběh básníka a politického exulanta Kaa, který jede do malé vesničky v tureckých horách napsat reportáž o sebevraždách muslimských dívek a od civilizace ho odřízne sněhová vánice. Z dalších laureátů jmenujme Nadine Gordimerovou s jejím „ekologickým románem“ *Začni žít* (Mladá fronta), v prvním vydání se objeví také kniha Gabriely Garcíi Márqueze *Pohřeb velké matky* (Odeon) z roku 1984.

Opus loňské vítězky Bookerovy ceny Anne Enrightové *The Gathering* zatím nikdo v edičním plánu nemá, zato hned v únoru by se měla objevit kniha předloňské vítězky Kiran Desaiové *Dědictví ztráty* (Odeon). Autorka v ní srovnává život ve vesnici v Indii ko-nepálských hranic se životem v Americe, „kde každý má televizi a účet v bance“. Vyjde také kniha jednoho z favoritů loňského ročníku Lloyda Jonese *Pan Pip* nebo *Zvířetoví lidé* dalšího autora z užšího výběru, Indry Sinha (Mladá fronta). V létě se objeví první kriminálka nositele Bookerovy ceny Johna Banvilla (napsaná pod pseudonymem Benjamin Black), nazvaná *Kdo je bez viny?* (BB art). Do dalšího žánru, tentokrát sci-fi, zabrousila i další laureátka této ceny, Margaret Atwoodová, jejíž kniha *Příběh služebnice* (BB art) z roku 1985 patří k nejznámějším antiutopiím minulého století. S třiletým zpožděním se objeví poslední novela Salmana Rushdieho *Klaun Šalimar* (Paseka), v níž autor „v pěti retrospektivně komponovaných částech rozkrývá pozadí vraždy Maxe Ophulse, někdejšího hrdiny protinacistického odboje, charismatického velvyslance USA v Indii a respektovaného experta v oblasti boje proti terorismu“.

Téměř všechny významné francouzské literární ceny získal v roce 2006 román francouzsky píšícího Američana (žijícího ve Španělsku) Jonathana Littella *Laskavé bohyně* (Odeon),

který se odehrává během druhé světové války a je ovlivněn fotografií ruské partyzánské oběšené nacisty, kterou autor jednou viděl. Hlavní hrdina, bývalý důstojník SS, v knize vzpomíná na zvěrstva, která spáchal za války.

Archivní i mladá tvorba

Kromě oceněných děl nás však čekají i další pozoruhodné tituly. Z angloamerické oblasti to je další novela Philipa Rotha *Sabatovo divadlo* (Mladá fronta) z roku 1995, pojednávající o bývalém loutkáři Sabatovi, který miluje lehké dívky a cizoložství. V nakladatelství Paseka vyjde zatím poslední román Johna Updikea *Terorista* (2006) o mladíkovi vyrůstajícím v americké periferii, který se rozhodne žít v souladu s islámskou vírou. Třetí, údajně nejlepší knihu Sebastiana Faulkse, *Ptačí zpěv* (1993), odehrávající se v době první světové války, vydá nakladatelství BB art. Již měsíc po březnové premiéře v rodné angličtině vyjde novinka Louise de Bernièresové *Partyzánská dcera* (BB art). Podruhé se u nás představí skotský prozaik Michel Faber, jehož sbírku povídek *Fahrenheitova dvojčata* vydá na jaře Kniha Zlín. Debut Scarlett Thomasové *Konec pana Y* (Host) by měl být dobrodružnou četbou o vzácné knize, kterou mladá dívka objeví v antikvariátu. Objeví se také nový román Ira Patricka McCabeho (Řeznický kluk) s názvem *Zimní les* (Host), popisující proměny irské společnosti v osmdesátých letech 20. století. V rámci sebraných spisů Vladimira Nabokova v nakladatelství Paseka vycházejí další dvě knihy – krátká próza *Čaroděj*, která završuje ruské období Nabokovy tvorby, a jeho první publikované dílo *Mášenka*.

Odeon vydá knihu frankofonní Kanadanky Nancy Hustonové (manželky Tzvetana Todorova) *Rodová znamení*, pojednávající o šesti dětech, které zastupují pokaždé jinou generaci jedné rodiny rozmístěné po celém světě. Na sklonku loňského roku u nás vyšla první novela Francouzky Yasmíny Rezy *Zoufalství*, na niž letos naváže román *Adam Haberberg* (Fra) z roku 2003. Pokračuje také vydávání děl Michela Houellebecqa, letos se objeví jeho zatím předposlední kniha *Platforma* (Garamond). Nakladatelství Dauphin se po textu *Locus solus* chystá představit další obskurní vizi Raymonda Roussela v knize *Dojmy z Afriky*.

Speciality vonící dálavami

Japonsko zastoupí již tradičně Haruki Murakami, tentokrát s knihou *Konec světa* (Odeon), vydanou poprvé v roce 1985. Novým jménem je naopak jeho jmenovec Rjú Murakami, jedna z nejvýraznějších postav současné japonské literatury. Opus *V polévce miso* (Argo) v sobě spojuje žánr thrilleru a psychologického románu. O knize nakladatel píše: „Čtenář, který začne postmoderní balení thrilleru plného krutého násilí a sexu postupně loupat jako cibuli, objeví příběh o samotě, lásce a přátelství.“ Poprvé se u nás představí Islandan Sjórn s novelou *Syn stínu* (Argo, ukázka v A2 č. 16/2007). Nakladatelství Paseka pak slibuje nový román dánské autorky Helle Helle *Ženy bez mužů* o dvou sestrách, které „nevybočují ze stereotypu životního stylu dánského venkova“. Událostí jistě bude také vydání dosud nepublikovaných povídek, esejů a básní Portugalce Fernanda Pessoa pod názvem *Nevinnost je nemyslet* (Garamond).

Středoevropské odrůdy a burčák

Nejnovější německou literaturu reprezentuje Ilija Trojanow s románem *Sběratel světů* (Host), inspirovaným životem britského poručíka Richarda Burtona. Ten „místo aby za svého pobytu v koloniích dbal anglického životního stylu, se učí místním jazykům, hloubá o jiných náboženstvích a cestuje anonymně po území kolonií“. Mezi ještě čerstvá díla patří také *Komisař Schlif* (Odeon) spisovatelky Juli Zeh a *Nejdelší den v roce* Tanji Dückerové. Po *Vystěhovalcích* (2006) vychází další román Němce W. G. Sebald, nazvaný *Austerlitz* (Paseka). Vypráví příběh židovského uprchlíka z Prahy, který se vydává po stopách osudu svých rodičů. Poprvé vyjdou krátké prozaické texty švýcarského modernisty Roberta Walsera (Opus).

V loňských literárních anketách v Polsku bylo často zmiňováno jméno nového románu Olgy Tokarcukové *Běguni* (Host), v němž se autorka zaměřila na kulturní fenomén cestování, vychází ale i její předchozí dílo *Anna In v katakombách* (Kniha Zlín). Dále vyjde poslední text Jerzyho Pilcha *Moje první sebevražda* (Kniha Zlín) a hiphopová próza Doroty Masłowské *Královnina šavle* (Fra, ukázka v A2 č. 32/2007), za níž dostala autorka v roce 2006 cenu Niké. Tu obdržel v roce 2004 za novelu *Hnůj* (Havran) také Wojciech Kuczok. Současný maďarský spisovatel László Krasznahorkai se už u nás představil románem *Satanské tango*; nyní mu vyjde v Mladé frontě předposlední kniha *Na severu hora, na jihu jezero*. Na úspěch románu *Simion Vytažník* Petra Cimpoeșu se pokusí navázat nakladatelství Dybbuk vydáním knihy *Hotel Europa* od dalšího současného rumunského autora, Dumitra Țepeneaga, která rovněž pojednává o situaci v Rumunsku po roce 1989. Nakladatelství Havran možná také stihne vydat další Cimpoeșův román *Kristina*.

V české literatuře by vedle nových románů Michala Viewegha (*Román pro muže*), Miloše Urbana (*Lord Mord*) nebo Emila Hakla (*Let čarodějnice*) měl vyjít také další fiktivní příběh filosofa Michala Ajvaze (*Cesta na jih*), nová kniha Davida Zábranského (*Šternův pokus milovat*) nebo Pavla Brycze (*Svatý démon*). K příjemným překvapením by mohl patřit Marek Šindelka se svou prozaickou prvotinou *Chyba* (Pistorius a Olšanská), který v roce 2006 získal za svou básnickou sbírku *Strychnin* Cenu Jiřího Ortena.

INZERCE

ŠVANDOVO DIVADLO
V NOVÉM KABÁTĚ!

**Využijte
výhodné nabídky:**

FIRST MINUTE

Nabízíme vstupenky vždy
na první tři reprízy nové hry
za jednotnou cenu 99 Kč.
Přijďte k nám novou inscenaci
„vyzkoušet“ za velmi
příznivou cenu!

LAST MINUTE

Vždy hodinu před představením
se začnou na naší pokladně
prodávat zbývající vstupenky
s 50% slevou!

A čekejte s námi...

Sledujte

www.svandovodivadlo.cz

ŠVANDOVO DIVADLO NA SMÍCHOVĚ
Štefánikova 57, tel.: 257 324 219, 257 318 666

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Nejradikálnější umělecká avantgarda

Kniha a filmy Guye Deborda

Umělec a myslitel Guy Debord byl posledním velkým revolucionářem Západu. „Od samotného počátku jsem se oddal úkolu rozvrátit tuto společnost a podle toho jsem také jednal,“ tvrdil. Jeho nejznámějším dílem je kniha Společnost spektaklu z roku 1967, která nyní vyšla česky. Debord v ní analyzuje proměnu západních společností v šedesátých letech.

PAVEL BARTOŠEK

Základní tezí Guye Deborda je, že západní společnost přestala být v šedesátých letech ryze kapitalistickou a stala se spektakulární. „Spektákl je kapitál na takovém stupni akumulace, že se stává obrazem,“ prohlašuje Debord. To je východisko jeho kritiky společnosti i jejího odlidštění. „Čím více se člověk rozpoznává v dominantních obrazech spotřeby, tím méně chápe vlastní existenci a touhu.“ V jeho literárním stylu se odráží vliv La Rochefoucaulda či Chateaubrianda a jejím inspiračním zdrojem je především mladý, humanisticky naladěný Marx.

Umělecká avantgarda

Debordova hvězdná hodina přišla v předvečer studentských a dělnických bouří v květnu roku 1968. Tehdy se jeho myšlenky staly katalyzátorem revolty, která podle současného prezidenta Nicolase Sarkozyho vnutila Francii morální a intelektuální relativismus. Považovat Deborda za politického myslitele by ale bylo zkratkovité. Především to byl avantgardní umělec a filmař, vůdčí osobnost Situacionistické internacionály, jež navazovala na dřívější umělecká hnutí dadaismu, surrealismu a lettrismu.

„Dadaismus chtěl zrušit umění, aniž je usku-tečnil, a surrealismus chtěl uskutečnit umění, aniž je zrušil,“ prohlašoval Debord. Situacionisté podle něj chtějí umění zrušit tím, že ho uskuteční. Jejich uměleckým cílem je revoluce každodenního života. „Jediným zajímavým podnikem je osvobození každodenního života, ne pouze v historické perspektivě, ale teď a pro nás,“ hlásají noví revolucionáři, ne komunisté, ale zkrátka situacionisté. Jejich hnutí se nesnáší s komunistickou stranou a Debordova kritika režimů v zemích východního bloku je stejně pronikavá a odmítavá jako kritika západního kapitalismu.

Situacionisté reagují na to, že nás osvícenství nedovedlo k vytoužené emancipaci člověka, ale pokrok techniky a rozumu jen zavedl mnohem důkladnější formy podrobení. Moderní avantgarda ještě věřila v sílu rozumu, v racionalistickou teleologii a politický mesianismus. Postmoderna už neohlašuje lepší svět, raději modeluje možné světy. „Není to však moderna, která je mrtvá, ale její idealistická a teleologická verze,“ připomíná teoretik umění Nicolas Bourriaud. Totéž říká i filosof François Lyotard, když postmodernu definuje jako modernu ve stavu zrodu. Debord pak stojí na samém okraji této změny. Konstruované situace ještě vnímá jako „překročení umění“. Přesto jsou předchůdcem možných světů a metoda vychy-

lování připomíná dnešní umělecké užívání předmětů namísto jejich vytváření.

Filmová revoluce

„Také film musí být zničen,“ tvrdil Debord. Jeho umění je tedy nejen avantgardní, ale i neexistující. Představit si výstavu děl situacionistů je nemožné. Umění nemůže být produkcí oddělených děl, ale konstruováním situací, které jsou negací moderní společnosti spektaklu a její změnou. Přesto po něm umělecká díla zůstala. „Tuto knihu je třeba číst s vědomím, že byla napsána s výslovným záměrem uškodit spektakulární společnosti,“ vysvětluje.

Prvním Debordovým filmem je *Křik za Sada* (1952). Pro dějiny filmu představuje obdobný počín jako pro dějiny malířství Malevičův *Černý čtverec na bílém pozadí* (1913). Na plátně se střídá černá a bílá barva a jeden z hlasů na začátku filmu říká: „Před začátkem projekce měl Guy-Ernest Debord vystoupit na pódium a přednést pár úvodních poznámek. Kdyby to byl býval udělal, prostě by řekl: Žádný film neexistuje. Kinematografie je mrtvá. Žádné další filmy nejsou možné. Chcete-li, můžeme rovnou přistoupit k diskusi.“

Další snímky už kromě zvukové složky obsahují i vizuální část. Jak ale říká hned ten následující, *O průchodu několika osob skrze spíše krátký časový úsek* (1959), „myslem není přidávat starému světu spektaklů a vzpomínek další ruiny, ale pochopit, co se udělalo a co je třeba ještě udělat“. Snímek požaduje takovou dokumentární práci, která by zachytila veškerou složitost chvíle bez zjevného významu a bez nahodilého omezení na děj či téma, tedy „konfuzní totalitu“ našeho života.

Divácky zřejmě nejpůsobivější je *Kritika oddělenosti* (1961). „Nejde o to uznat, že jedni jsou více či méně chudí než ti druzí, ale že my všichni žijeme způsobem, který je mimo naši kontrolu,“ vysvětluje Debord název filmu. Prohlašuje v něm kritiku tradičního dokumentu. Filmy nabízejí falešné a izolované souvislosti jako náhražku za chybějící komunikaci a aktivitu. Demystifikace dokumentárního filmu proto vyžaduje zrušení jeho tématu, prohlašuje v něm. „Nemluví například o ní,“ říká vypravěč o krásné dívce, kterou kamera několikrát sleduje.

K vrcholným dílům patří Debordovy snímky *Společnost spektaklu* (1973) a *In girum imus nocte et consumimur igni* (1978). Umělecká forma je podobná. Debordův hlas recituje úryvky z jeho knih, v druhém případě jde o autobio-

grafii, a text doprovázejí obrazy: záběry Paříže, reklamní šoty, úryvky ze sovětských i amerických filmů atd. „V přítomném filmu prohlašuji několik pravd na pozadí obrazů, které jsou triviální anebo falešné. Tento snímek opovrhne obrazy, z nichž je sestaven.“ Místo aby prý připojil k tisícům banálních filmů další, vysvětlí raději, proč nic takového neudělá.

Debord se rovněž hájí proti námitkám, že jeho filmy jsou nesrozumitelné. „Neudělám divákům jediný ústupek,“ zdůrazňuje úvodní věta autobiografického filmu.

Debordovy paradoxy

Debord se celý život řídil heslem, které údajně v mládí namaloval na jednu pařížskou zeď: Nikdy nepracujte. Nevadilo mu přitom, že jeho první žena, ještě než se stala úspěšnou reklamní textařkou, jej musela živit psaním horoskopů pro závodní koně. Podobně paradoxně může vyznít i jeho pokus o změnu každodenního života, který u něho skončil silným alkoholismem a v samém důsledku i sebevraždou. Situacionistická internacionála také nikdy neměla víc než dvě desítky členů. Její hlavní činností bylo nejspíš jen řešení vnitřních rozporů a Debord se po jejím rozpuštění uzavřel do samoty.

Nemělo by smysl zkoumat, nakolik je jeho popis spektakulární společnosti adekvátní. Stále všude vidíme přetrvávající důsledky spektakularity, systémy celebrit jako vyprázdněných modelů konzumního života, ryze zbožní charakter informací, primát obrazu nad realitou. Přitom ale sledujeme i to, jak z dnešního světa pomalu mizí obrazy zboží vystaveného za výlohou a stále výraznější roli hrají všudypřítomné značky jako nadsmyslné duše zboží.

Poukazovat na Debordův osobní krach je ale jen hloupá zlomyslnost. Také hledání nepřesností v jeho popisu společnosti, v níž žijeme, se bude nutně mýjet cílem, neboť jeho síla tkví v celistvosti deskripce, ne v jejích částech. Jako hlavní problém se však ukazuje Debordův marxistický slovník. Jeho důvěra v nevinost slov a pravdivý jazyk reality dnes působí poněkud naivně. Je patrné, že Debord tak zůstal věznem i těch myšlenkových koncepcí, které se třeba pokusil opustit. Lze říci, že v tomto ohledu jeho dílo definitivně zastaralo.

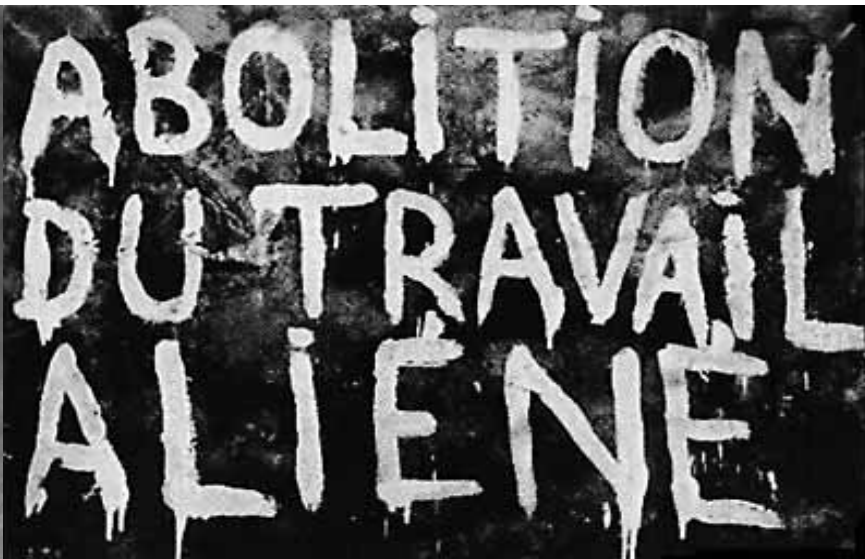
Autor je filosof a redaktor ČTK.

Guy Debord: Společnost spektaklu.

Přeložili Josef Fulka a Pavel Siostrzonek. Poznámkami opatřil Pavel Siostrzonek. INTU, Praha 2007. 158 stran.

Guy Debord a Alice Becker-Ho; požadavek situacionistů: zrušení odcizení práce

Když ruka ruku přestane mýt

Filipínský politický koktejl se zamíchal

Španělé kdysi obrátili Filipíny na křesťanskou víru. Pak přišli Američané a dali jim demokratické instituce. Výsledek? Nad tamními zkorumpovanými politiky dnes kdekdo dělá kříž. Poslední skandál však přinesl nečekané změny.

PAVEL VONDRA

Když v říjnu 2003 americký prezident George Bush přijel na státní návštěvu Filipín, vzdal při slavnostním banketu v prezidentském paláci v Manile „coby zástupce nejstarší demokracie na americkém kontinentu hold nejstarší demokracii v Asii“.

Potěšil tím nejen prezidentku Glorii Macapagalovou-Arroyovou, která je dodnes jeho nejbližší spojenkyní v jihovýchodní Asii, ale i všechny přítomné – podle transkriptu zveřejněného americkým ministerstvem zahraničí následoval po citovaných slovech druhý z celkem pěti potlesků provázejících Bushovu kratičkou zdрави.

Možná šéfa Bílého domu tehdy napadlo, že jednou třeba budou jeho následovníkům podobně aplaudovat i v Iráku, kde americká okupační správa tou dobou zrovna hledala spolehlivé lidi, s nimiž by se pustila do budování demokratických institucí v čerstvě post-saddámovské éře.

Obdobným způsobem vznikaly před sto lety také pilíře moderních Filipín, odkud předtím Američané vyhnali Španěly. Těm ale zároveň za souostroví zaplatili „odstupné“ ve výši 20 milionů dolarů. O něčem podobném se Saddámovým baasistům mohlo leda tak zdát.

Kongres pro bohaté

Kongres, který byl vůbec první vlaštovkou filipínské politické autonomie, loni oslavil své narozeniny. Je pozoruhodné, jak málo se za to století změnilo jeho složení. Nadále v něm dominují příslušníci úzké majetné vrstvy, z níž se rekrutovali budovatelé filipínského státu podle amerického vzoru už na počátku 20. století.

V mnoha případech jde i o stejné rodiny, což má za následek mimo jiné to, že se filipínská demokracie přes svůj kmetský věk vlastně nikdy nezbavila dětských nemocí. Neúměrný vliv tradičních politických dynastií na politiku také způsobuje, že drtivá většina kongresmanů důsledně hájí zájmy horních deseti tisíc, zatímco dvě třetiny populace živoříci na hranici chudoby nemají v parlamentu prakticky zastání.

V zemi sice od konce šedesátých let probíhá ozbrojené komunistické povstání (vůbec nejdelší v Asii), ovšem vidina nastolení spravedlivějšího sociálního řádu v zemi zůstává dnes stejně vzdálená jako v době, kdy propuklo. A tak si filipínská oligarchie může dovolit i luxus střelby do vlastních řad, jako se to sta-

lo tento měsíc, kdy v čele Sněmovny reprezentantů došlo za mimořádně dramatických okolností k doslova historické změně.

Předsednický post opustil po rekordních 12 letech José de Venecia, šéf vládní strany Lakas a dlouholetý blízký spolupracovník prezidentky Arroyové. Neodcházel však z vlastní vůle – koaliční blok mu vyslovil nedůvěru, a za pozornost stojí především fakt, že celou šarádu organizovali synové hlavy státu, poslanci Juan Miguel Arroyo alias Mikey a Diosdado Arroyo, řečený Dato.

Válka superklanů

Filipínští političtí komentátoři v této souvislosti hovoří o válce superklanů. Arroyovi a De Veneciovi totiž patří k nejmočnějším politickým dynastiím v zemi. A co přesně narušilo ekvilibrium mezi dlouholetými spojenci, jež mimo jiné uchránilo prezidentku Arroyovou hned třikrát za poslední tři roky před hrozbou impeachmentu? V čem je mimořádný korupční skandál, který na rozdíl od mnoha jiných, jež filipínskou politiku permanentně pronásledují, odmítá odeznít?

Jde o loni uzavřený kontrakt mezi filipínskou vládou a čínskou telekomunikační společností ZTE, která měla na Filipínách vytvořit celonárodní širokopásmovou síť (NBN), jež by vzájemně propojila všechny státní úřady v zemi.

Zakázka v hodnotě 330 milionů dolarů se však stala předmětem ostré kritiky a poslé-

ze i vyšetřování na půdě filipínského senátu poté, co vyšlo najevo, že její cena byla zřejmě uměle navýšena o nezanedbatelnou sumu určenou na úplatky pro filipínského činitele, kteří přidělení lukrativní zakázky napomohli.

Do celé věci byl prý zapojen i prezidentčin manžel José Miguel Arroyo, přezdívaný Mike. Alespoň to v senátu opakovaně tvrdil José de Venecia nejmladší alias Joey, syn čerstvě odvolaného šéfa sněmovny, jehož firma se o zakázku rovněž ucházela a jemuž byl nejprve nabízen tučný úplatek, pokud se z tendru stáhne, a později mu bylo vyhrožováno násilím.

Věc vyplula na povrch už loni v září a prezidentka následně kontrakt zrušila, „aby rozptýlila jakékoli pochybnosti“. Opozici ovládaný senát se ale rozhodl vyšetřování dokončit a poté, co se nedávno za dramatických okolností vynořil klíčový svědek, který byl ke kontraktu přizván jako odborný konzultant, kauza ožila s nebyvalou intenzitou.

Senátorům jde především o to zjistit, nakolik byla s neregulérnostmi provázejícími inkriminovaný tendr od samého počátku srozuměna hlava státu. A jelikož nyní mohou počítat i s podporou prominentního přeběhlíka z donucení, který vyzval všechny, „kdo k tomu strašnému kontraktu mají co říci, aby v Senátu vyjevili osvobozující pravdu“, nedá se vyloučit, že „nejstarší demokracii v Asii“ čekají v dohledné době další seismické otřesy.

Autor je editor zahraniční rubriky Aktuálně.cz.

par avion

Problém islamismu zaujímá zásadní místo v rozpravě o politice Blízkého východu. Ne vždy přitom diskuse reprodukuje pouze stereotypní vnímání islamistů jako vousatých teroristů neschopných jakéhokoliv konstruktivního dialogu. Politickým islámem se dlouhodobě zabývá egyptský badatel Amrú Hamzáwí, který mimo jiné působí v liberálním think tanku Carnegie endowment for international peace. V mezinárodním arabském deníku al-Haját na toto téma uveřejnil článek nazvaný Islamisté nejsou jediní, kdo je zodpovědný za demokratický deficit v arabských zemích. Hamzáwí si všímá čtyř jevů, které bylo možné v poslední době v souvislosti s islamismem pozorovat. V první řadě je to relativní volební neúspěch islamistických stran v nedávných volbách v Jordánsku a v Maroku. Tyto strany se změnou rétoriky neúspěšně pokusily rozšířit svůj elektorát i o umírněné voliče z řad střední třídy. Za druhé je to dlouhodobě slabá výkonnost těchto hnutí v národních parlamentech spojená se zásadním nedostatkem pravomocí těchto institucí. Dalším problémem je nesmiřitelný vztah vládnoucích režimů k těmto hnutím, který pak vede k represím a tím pádem i k blokaci celého procesu demokratického přechodu. Za čtvrté pak mezi problémy současného islamismu autor řadí ochotu alespoň určitých částí těchto hnutí uchýlit se k použití zbraní, a to zejména v případě Libanonu a Palestiny. Z blokadě demokratizačního procesu na Blízkém východě a v Severní Africe podle Hamzáwího nelze v žádném případě vinit pouze islamistická hnutí, ale rovněž vládnoucí režimy

a nenábožensky orientovaná opoziční hnutí. Vlády proti islamistům používají celou škálu metod, od represe až po manipulaci s volebními systémy. Autor zde obecně poukazuje na celkově nízkou úroveň arabské politiky. I přesto však lze podle autora považovat zapojení islamistických hnutí do politického života za relativně úspěšné. V zemích, kde vládne relativní stabilita a kde má již legální působení islamistů jistou tradici, lze pozorovat vcelku pozitivní trend odpoutání se pragmatické části islamistů od jejich radikálních frakcí. Rozdíl mezi nimi se přitom prohlubuje každým dnem.

Soupeření mezi kandidáty v amerických primárkách vzbuzuje celosvětový zájem. Arabové doma i v diaspoře doufají, že listopadové prezidentské volby a spolu s nimi očekávané změny se projeví i na Blízkém východě. Komentátor arabskojazyčného týdeníku amerických Arabů al-Watan, Málik Džazajrí, vsadil jednoznačně na demokratického uchazeče Baracka Obamu. Již v název článku ovšem prozrazuje autorovu obavu, že jeho kandidáta může zradit jeho plné jméno: **Barack Hussein Obama**. Letošní kampaň je totiž velmi bohatá na osobní invektivy, a tak zatímco Obamova soupeřka je prý často přezdívána „mužná čarodějnice“, její stranický soupeř je údajně kvůli svému jménu označován jako „prezident terorista“. Nejedná se přitom jen o drsný humor. V nedávném pořadu o Baracku Obamovi totiž prý stanice Fox News kandidátovi na prezidenta – rodákovi z Havajských ostrovů vyčítala, že během dětského pobytu v Indonésii chodil dva roky do islámské školy financované saúdskými wahábovci, kteří nezdírkou káží nenávisť vůči USA. Rozhlasový komentátor Bill Kingham pak zase

vyjádřil nedůvěru vůči kandidátově schopnosti vést válku proti muslimským radikálům. V závěru pak autor článku připomíná, že soudit někoho na základě jména může být zavádějící, a pobaveně glosuje fakt, že semitské jméno Barack sdílí „obávaný“ Afroameričan s dlouhodobým americkým blízkovýchodním spojencem, izraelským ministrem Ehudem Barakem.

Komplexněji přistoupil k americkým primárkám egyptský spisovatel Džamíl Matar na stránkách již citovaného listu al-Haját. V příspěvku s výstižným názvem **Objevování Ameriky** skrze prezidentskou kampaň se zamýšlí nad současnou Amerikou a změnami, které mohou jednotliví kandidáti přinést. Podle autora prochází společnost ve Spojených státech výraznou proměnou, které ovšem neodpovídá dynamika změn v politickém systému. Vládnoucí garnitura se tak podle něj pravděpodobně příliš nezmění, ať už vyhraje jakákoliv strana. Určitou naději však vidí v senátorovi z Illinois Baracku Obamovi s jeho heslem o souboji „starého a nového“. V souvislosti s ním se pak Matar pozastavuje u problému rasismu, který je podle něj v Americe stále nebezpečně přítomný. Svědčí o tom poznámky Billa Clintona o Obamově úspěchu mezi černými voliči. Sám Obama prý ale na rasovou strunu nehraje a je schopen sbírat hlasy zejména mezi mladými lidmi bez rozdílu pleti. Dalším, relativně novým problémem je potom antagonismus mezi Afroameričany a Hispánci, což je znát na předvolebních komentářích, ve kterých se příslušníci obou komunit značně rozcházejí. Co se týče americké zahraniční politiky, ani zde se postoje republikánů a demokratů příliš neliší, samozřejmě s výjimkou Oba-

my. Ten se totiž na rozdíl od Clintonové vždy stavěl proti válce v Iráku a i nyní je zastáncem jejího ukončení. Za to si podle Matara vysloužil hněv „vojensko-politicko-průmyslovo-naftového“ komplexu. Vyjma Iráku ale podle autora nelze v žádném případě čekat zásadní změny v situaci na Blízkém východě, kde je americká politika pouze jedním z mnoha faktorů.

„Spisovatelé jsou živoucím svědomím arabského národa,“ prohlásil v deníku Chalídž egyptský autor divadelních her Muhammad Salmáwí. Reagoval tak na postoj jordánského svazu spisovatelů a přidružených profesních organizací, které se usnesly bojkotovat knižní veletrh v italském Turíně. Jeho organizátoři se totiž rozhodli připomenout 60 let od vyhlášení izraelského státu a pozvat představitele tamní literární scény jako čestné hosty. To se ovšem dotklo **arabských spisovatelů**, kteří v otevřeném dopise vyzvali ředitele veletrhu ke změně postoje, jinak pohrozili bojkotem. V emotivně laděném dopise apelovali na italský humanismus a oddanost idejím demokracie. Připomněli mimo jiné stovky let společné historie v rámci středomořského prostoru a vyjádřili úctu italským obětem nacismu a fašismu. Na druhé straně se podivili nad tím, jak mohli být jako čestní hosté pozváni představitelé státu, jehož politika se přičií zmíněným hodnotám. Odpověď organizátorů, že literatura jako nepolitická oblast by měla být otevřena všem názorům, byla odmítnuta s tím, že autoři původem ze „sionistické entity“ ve svých dílech šíří rasismus, nenávisť a povýšenost, a tvoří tak ve zjevném protikladu ke všeobecně sdíleným hodnotám humanismu.

Z arabského tisku vybíral Zdeněk Beránek.

Chladné dějiny a horké vzpomínky

Historiografie se snaží nebýt emocionální, ale o tom, co je významné a co se prosadí, rozhodují právě pamětníci, tvrdí německý egyptolog a historik Jan Assmann.

Blahoslav Hruška

Nakolik jsou vzpomínky a vzpomínání důležité pro Evropu 21. století? A co z nich můžeme vytěžit?

Neexistuje společnost, která by žila bez paměti. A to platí i pro naše 21. století, i když já se zabývám spíše 21. stoletím před Kristem. Otázkou ale je, jestli i v následujících stoletích bude existovat stejná forma minulosti, jakou známe my. Budeme například i za dvě stě let poslouchat klasickou hudbu, nebo to všechno zmizí?

Na druhé straně jsem přesvědčen, že katastrofické události 20. století – holocaust a gulag – postupem času ještě získají na důležitosti, a to přímo mytologické. Nemyslím mýtus ve smyslu fikce, ale zakládajícího příběhu, podle něhož se orientujeme v naší skutečnosti.

Existují pozitivní, ale i negativní vzpomínky a člověk si často klade otázku, jak s nimi má zacházet... Negativní vzpomínky měli samozřejmě i staří Egyptané, i oni zažívali doby utrpení. Ernst Renan ve studii Co je národ napsal, že společný útrpný zážitek je silnějším faktorem identity než společné triumfy. V Egyptě se tato doba bolu zachovala v největších literárních textech, a sice jako éra, která se nesmí opakovat.

V Renanově době hrály prim národní dějiny, dnes se objevují snahy o celistvé pohledy na historii. Evropská komise dokonce plánuje jednotnou učebnici evropských dějin. Je něco takového vůbec proveditelné? Je to nejen proveditelné, ale i nutné. V éře sílící globalizace jsou společné dějiny požadavkem doby. Vůbec to ale neznamená, že by národní dějiny byly něčím nahrazeny. Spíš jde o to vzít v úvahu i jiné přístupy. Neexistuje jen rovina národa, ale také mezinárodní vztahy. Psát klasické národní dějiny je stále obtížnější, je stále těžší odhlížet od toho, co se děje za humny, především proto, že národní dějiny trpí triumfalismem. Taková historie je vždy na úkor dějin jiných národů, protože je konfliktní – triumf jedněch je traumatem druhých. Vezměte si nejdrastičtější případ – Izrael a Palestinu. Rok 1948 je pro Izraelce triumf, pro Palestince hotová katastrofa. Obdobné problémy ale existují také mezi Českem a Německem, na obou stranách jsou konkurující si vzpomínky na pohyby obyvatelstva po druhé světové válce. Porozumění je možné jen tehdy, když nalezneme společnou vzpomínku.

Obejdou se ale takové společné dějiny bez leitmotivu? Neskončíme zase u jiné formy vědeckého pozitivismu? Pozitivismus se stará především o fakta, která ovšem získávají význam úplně jiným procesem. Dám příklad: Nikdo nepochybuje o tom, že nacisté spáchali nejhorší zločiny. České pocity pomsty na Němcích jsou tedy zcela srozumitelné, i když přinesly utrpení těm, kteří za to vůbec nemohli, žili tu stovky let a s nacisty neměli nic společného. Odlišné významy poválečných událostí s pozitivismem nesouvisí, nejde o hledání jednoho společného výkladu. Jde spíše o to sladit odlišné významy a pokusit se uznat utrpení druhých.

Jan Assmann. Foto Blahoslav Hruška

Existuje nějaká hranice mezi individuálními vzpomínkami a historií? Kde leží? Pro někoho může být vzpomínka na holocaust ještě velice živá, pro jiné je to jen kapitola z učebnice...

Rozdíl spočívá v emocionálním náboji a perspektivě. A je v tom i zajímavá dynamika. V padesátých letech byl holocaust pro historiky jen okrajovým fenoménem. Teprve postupně vzpomínky přeživších, jejich výpovědi a memoáry způsobily, že se šoa stalo i tématem pro historiky. Věda se tedy snaží nebýt emocionální, ale o tom, co je významné a co se prosadí, rozhodují právě pamětníci. Historická věda má jiné metody a nástroje, ale nakonec je na vzpomínkách také závislá.

Zpracovávali také staří Egyptané své vzpomínky jakožto dějiny? Ve starém Egyptě neexistovalo žádné dějepiscectví v našem slova smyslu, což je fascinující. Egyptané se do minulosti nepouštěli, oni si o ní vedli jen účetnictví. Vypracovávali dlouhé seznamy králů a záznamy o pyramidách, které sahaly tisíce let do minulosti. Historie nebyla doménou dějepisců, ale byrokratů, o minulosti se nevyprávěly příběhy. Egyptané zkrátka z minulosti nežili. A srovnajte si s tím Bibli, od Geneze po Druhou královskou, od stvoření světa po pád Jeruzaléma, to všechno je samé vyprávění, které bylo pro židy důležité. Rozdíl mezi Egyptany a židy reprezentuje kontrast mezi chladnými dějinami a takřkajíc horkými vzpomínkami.

Vyprávění bylo ale v Egyptě přítomno v mytologii... Jistě, nešlo však o minulost, ale o čas bohů, stvoření světa, které se neodehrává v dějinách, nýbrž v oné době. Egyptské vyprávění o tom, jak se vše událo, bylo nedějinným mýtem, v židovské kultuře se ale odehrálo dějinně. A tento model převzala Evropa. V tomto smyslu se pro nás dějiny staly mýtem, protože jsou příběhem o cestě utváření, podle níž se orientujeme a která je pro nás důležitá.

Je tedy mýtus důležitý i pro moderního člověka? Dokonce velmi důležitý. Náš mýtus totiž není nějaká absolutní minulost, ale jsou to svým způsobem dějiny samy.

Jan Assmann (1938) je profesorem egyptologie na univerzitě v Heidelbergu a autorem desítky monografií o náboženství a kultuře starého Egypta. Společně se svou ženou Aleidou proslul také teorií kulturní paměti, v níž navázal na dílo Maurice Halbwachse. V Praze nedávno pobýval na pozvání DAAD.

Úvahy „státníka bez státu“

Proč může o důsledcích války s terorem zasvěceně mluvit finanční spekulant a filantrop v jedné osobě?

Robin Ujfalusi

Sorosovo základní curriculum vitae je dobře známé: poté, co koncem čtyřicátých let opustil rodné Maďarsko, vystudoval prestižní London School of Economics a vydělal miliardy dolarů díky úspěšnému obchodování na finančních trzích, investuje od sedmdesátých let masivně v různých částech planety do projektů podporujících myšlenku otevřené společnosti – podporu českých disidentů za normalizace nevyjímaje. Byl žákem filosofa Karla Raimunda Poppera (který pojem otevřené společnosti zavedl) a kromě kritiky za dopady svých finančních spekulací a „zasahování do vnitřních záležitostí států“ si vysloužil i obdivné označení „státník bez státu“. Ve své nejnovější knize George Soros znovu promýšlí koncept otevřené společnosti, který ho zaměstnává celoživotně. Tentokrát se zaměřuje na tuto ideu ve vztahu k současné globální politické situaci a tématu, jež ji podle něho určuje rozhodujícím způsobem – válku s terorem. Na své si přitom přijdou jak příznivci filosofické abstrakce, tak analýzy konkrétních geopolitických realit. Kniha je totiž rozdělena do dvou metodicky velmi rozdílných částí, jež se mají vzájemně doplňovat.

Věk omylnosti Soros nejdříve nabízí svou rámcovou teoretickou koncepci. Myšlení vykládá jako bytostnou součást reality (nikoli jako něco odděleného a nesouvisejícího) a omylnost jako základní princip lidského poznání. Hlavním přečinem uzavřených společností je podle něj právě to, že tento princip popírájí a vládnoucí ideologie – ať už komunistická, nacistická či jiná – si činí nárok na vlastnictví absolutní pravdy, která nepřipouští možnost zpochybnění.

Pojem otevřená společnost se podle Sorose může do značné míry překrývat s tím, co dnes označujeme jako liberální demokracie, zároveň ale zdůrazňuje, že zdaleka nejde o totéž. Otevřená společnost je pojem týkající se lidského poznání a přístupu ke skutečnosti, nikoli politická kategorie.

Soros v této části není původní a ani to nepředstírá. Částečně vychází z Poppera, čas-

tečně z analytické filosofie, ale i z ekonomické a kognitivní teorie. Nejzajímavější jsou přitom pasáže, v nichž propojuje obecné výklady se svými praktickými zkušenostmi – například s popisem mechanismů chování investorů na finančních trzích, kteří svými činy nejen reagují na určitý stav skutečnosti, ale sami ho zároveň spoluvytvářejí, nejvýrazněji v čase investiční nejistoty či paniky, ve chvílích „mimo rovnovážný stav“.

Manipulace skutečnosti „Mimo rovnovážný stav“ se nachází podle Sorose i současná globální politická situace, a to nejpozději od 11. září 2001. Největší světová velmoc od té doby naplňuje valnou část své politické vize válkou s terorem a ohrožuje základní principy otevřené společnosti. „Pokud nejsilnější národ na zemi překrucuje pravdu, nevěnuje pozornost světovému mínění a chová se přezíravě vůči mezinárodnímu právu, je světový řád ve velkém nebezpečí,“ prohlašuje Soros.

Tato politika zásadně komplikuje stav dalších akutních problémů, z nichž Soros akcentuje především šíření jaderných zbraní, globální energetickou krizi či změnu klimatu. Blízký východ je pro něj nejjasnějším příkladem, na němž se dá chybný přístup demonstrovat: invaze do Iráku a destabilizace regionu způsobila, že vyjednávání s mnohem nebezpečnějším Íránem dnes fakticky nemá rozumné řešení; projekt „demokratizace Středního východu“ je kvůli americkému stylu v troskách, ač obecně jde podle Sorose o nanejvýš potřebnou záležitost.

Tím, že Amerika tak jednoznačně podlehla válečné metafoře, dosáhla pravého opaku svých záměrů, tvrdí Soros. Její vliv a vůdčí postavení ve světě se podle Sorose nikdy v poválečné historii neotřásl tak výrazně jako v posledních letech.

Příspěvek do české kotliny Sorosova kritická pozice je výjimečná v tom, že autor má – díky své letité a tematicky pestré nadační činnosti – mimořádně bohaté zkušenosti z nejrůznějších koutů světa jak s občanským sektorem, tak s vládami, jejich nejvyššími představiteli i nadnárodními institucemi. Také proto se nemusí spoléhat na předsudky vůči konkrétním subjektům a kriticky a věrohodně hodnotí jejich reálné pravomoci, ale i meze a nedostatečnost.

České diskuse o roli Ameriky ve světě mají ke kritickému nadhledu stále daleko. Situace před invazí do Iráku dobře ukázala, že naše společnost se v zásadě dělí na ty, kdo Americe připisují roli ochránce naší civilizace a zdroje stability ve světě, a na ty, kdo to zpochybňují, a tak na ně zbývá nálepka „anti-amerických nálad“. Dnešní debaty o radaru potvrzují, že po pěti letech se toto prizma příliš nezměnilo. V takovém kontextu je Soros nesmírně cenný, protože jasně dokazuje, že právě toto černobílé bushovské „jste s námi, nebo proti nám“ je nejvlastnějším symptomem současné americké krize.

Sorosova kniha není jen jednou z mnoha, které zaplavují český knižní trh. Proto je škoda, že ji provází nekvalitní redakční práce. Obsahový přehled je u takto netriviálně komponované práce nutností, přesto chybí; redaktor neovládá zásady větné interpunkce a přehlíží evidentní omyly překladatele (Soros například neinicioval vznik „ústřední evropské univerzity“, nýbrž univerzity středoevropské; nic jako „vývojové cíle nového tisíciletí“ neexistuje, nýbrž jen rozvojové cíle; Lévi Strauss (francouzský antropolog) není totéž co Leo Strauss, americký politický filosof německého původu, a tak sotva může být vykládán jako protipól Popperova myšlení, apod.

Autor je koordinátor česko-keňského projektu Fotbal pro rozvoj.

George Soros: Věk omylnosti. Důsledky války s terorem. Přeložil Václav Procházka. Evropský literární klub, Praha 2007, 172 stran.

S/M

Jestli někdo není mladší manažer (MM), pak to je rozhodně Václav Klaus, říkají starší manažeři (SM) ve zde přítomném textu. K sadovskému tématu přinášíme na stránkách beletrie agresivní prózu, inspirovanou mediálním nadreálnem – v týdnech, kdy volení představitelé SM volili nám prezidenta, značně rozbujelým –, a neuhlazené verše surrealisty Františka Dryjeho.

„Čeští manažeři nad 45 let jen neradi otevřeně přiznávají, že něco nezvládají. Spíše deklarují, že žádný problém necítí. Důvodem je velká konkurence na trhu práce. (...) Malá autorita, kterou uvádí jako svůj největší handicap pětina manažerů, ukazuje, že proklamovaná celková schopnost řídit lidi má patrně slabá místa. (...) Podle všeho se lze více o sledované skupině dovědět z výčtu nedostatků. Kromě již zmíněné chybějící autority považují starší manažeři za svůj nedostatek neznalosti jazyků, vznětlivost, vyšší věk a malou flexibilitu. To, že jsou málo flexibilní, si však myslí jen sedm procent z nich.“
Z článku Hany Kadečkové *Starší manažeři se obávají konkurence*, Právo 19. 8. 2006

20. 8. 2006 *In margine starších manažerů.* Otázka, kterou si klademe, zní: Co s takzvanými staršími manažery (SM)? Jejich zjevný přebytek je neoddiskutovatelný a nelze zastírat, že představuje společenský problém značného rozsahu. Když jsme uvažovali o možnosti dláždit nadbytečnými staršími manažery chodníky, narazili jsme hned na počátku na několik úskalí: Hlavní hygienik ČR (HHČR) Jan Poněšický takové variantní řešení jednoznačně odmítl s poukazem na fakt, že, jak řekl doslova, „nebylo by to hygienické“. Inovovaná varianta, spočívající v možnosti, že by jinak nepoužitelní starší manažeři byli zabudovávaní přímo do podloží chodníků, tj. v principu by nebyli vystaveni rozkladným oxidačním vlivům (například celkové zalití do betonu či asfaltu apod.), narazila na námitku hlavního statika ČR (HSČR) Jindřicha Rulíka, který tuto technologii označil z hlediska elementárního statického zajištění komunikačních staveb za diletantskou. A tak kruciální otázka, co s vyřazenými staršími manažery, zůstává i nadále bez odpovědi.

21. 8. 2006 Po uveřejnění glosy *In margine starších manažerů* ozval se našemu listu čtenář Rudolf Šimáček z Nového Jičína, který navrhuje, aby byli starší manažeři (SM) recyklováni na mladší manažery (MM). Autor bohužel neuvádí technologický postup takové bezesporu žádoucí operace.
(Další čtenářský ohlas, doporučující „nechat SM na semeno“, postrádá dle soudu redakce 9/10 racionálního jádra.)

29. 8. 2006 Vracíme se k tématu SM. Na podnět šéfredaktora našeho listu byla vytvořena nevládní komise složená z předních odborných pracovníků z oborů: psychologie, sociologie a sociální psychologie, antropologie, medicína-gerontologie, ekologie, politologie, fyzika-únava materiálu, biofyzika-recyklační fyziologie atd. Komise požádala o udělení grantu EU v rámci projektu *Evropské sulfáty a karbonáty 2007–2012*.

5. 9. 2006 Z Broumova na Náchodsku jsme obdrželi zprávu, že tamní starší manažeři (SM) založili odborovou centrálu SM-SOS Broumov. Ta se obrací na znepokojenou veřejnost formou apelačního sloganu SMMNS (STARŠÍM MANAŽERŮM MÍSTO NA SLUNCI!). Internetová verze sloganu SMNNTZP (STARŠÍ MANAŽERY NEBUDE NIKDO TAHAT ZA PINDÍKA!) se stala okamžitě populární v cílové skupině devíti- až sedmnáctiletých teenagerů – její zhudebněná verze ve formátu MP3 zdarma ke stažení na adrese [www.http://strasimanazerizeru.cz](http://strasimanazerizeru.cz).

10. 9. 2006 se dostavil do naší redakce aktivista RD s návrhem, aby byli starší manažeři (SM) využíváni na pomocné práce, zejména ve stavebnictví, při zemních pracích, v těžko dostupných lesních a horských terénech apod. Deset minut poté, co byl tento diskusní námět zveřejněn na našem internetovém serveru, obdržela redakce e-mail podepsaný Odborovým sdružením nelegálních ukrajinských pracovníků v ČR (OSNUPČR), jehož plné znění přetiskujeme:
„OSNUPČR prohlašuje, že vrazda SM není resenim. Avsak existují situace, kdy vrazda SM představuje jediným možným a správným resenim.“ OSNUPČR

12. 9. 2006 Návrh čtenáře Lubomíra Stejskala z Karlových Varů, aby byli SM drcení na prášek, „jež by bylo využívat při hnojení bramborových polí na Havlíčkobrodsku a Svitavsku“, považuje redakce vzhledem ke známé rigiditě českých zákonodárců a příslovečné předsudečnosti HHČR Poněšického za neprůchodný až do nového stavu věcí.

15. 9. 2006 (Vlastní zpráva) Starší manažer (SM) František Vodák (49) z Rybné v Podještědí se včera kolem dvacáté hodiny večerní pokusil v prostoru před Centrálou obchodních řetězců (COŘ) v Krčmářově ulici v Praze 10 o sebevraždu upálením. Muž se svlékl do naha, polil se neznámou hořlavinou a zapálil. Poté byl s popáleninami třetího stupně převezen do Fakultní nemocnice v Praze na Vínohradech a jeho stav zůstává kritický. Redakci našeho listu se podařilo zachytit začátek „dopisu na rozloučenou“, který SM Vodák zanechal nedaleko místa činu. Dopis začínal slovy: „JSEM PRVNÍ PLANOUČÍ SM POCHODNÍ...“ Tisková mluvčí policejního prezidenta Husáka Jarmila Šámalová odmítla text dopisu jakkoli komentovat s odvoláním na nutnost chránit dobré obchodní jméno COŘ.

25. 9. 2006 K takzvané *Broumovské výzvě SM*, o které jsme již informovali, se přihlásila další iniciativa, sama sebe označující za SMMS, což, jak vyplývá z přiloženého letáku, znamená STARŠÍ MANAŽEŘI MILUJÍ SVOBODU. Z 542 programových tezí SMMS vybíráme:
1. SMVZBS (Starší manažeři všech zemí, braňte se!)
21. MMŽH (Mladší manažeři žerou hovna!)
33. SMMPČ (Starší manažeři mají pod čepicí.)

10. 10. 2006 Skupina mladších manažerů (MM) volně sdružená kolem osobnosti multimiliardáře Petra Kellnera zaslala redakci našeho časopisu následující prohlášení:

„My, MM, se důrazně a veřejně distancujeme od všech aktivit a veřejných vystoupení starších manažerů (SM) – jako je například v poslední době nechvalně známá Broumovská výzva – a od projevů jejich intelektuálních a politic-

kých nohsledů. Ve shodě se směrnicí Vysokého komisaře EU pro záležitosti SM Bernarda Blie-ra jun. č. 5096 z roku 2002 prohlašujeme svorně, že SM jsou ve skutečnosti Senilní Mrdáci a jejich situace si žádá konečné řešení.“

16. 10. 2006 Z exkluzivního průzkumu veřejného mínění, který pro náš list provedla agentura Via Factum, vyplývá, že 79 % občanů ČR odpovědělo kladně na dotaz, zda by měli být SM zadlažďováni do chodníků. 1 % respondentů je proti, 35 % neví.

18. 10. 2006 Prezident České republiky Václav Klaus¹ se včera v časných ranních hodinách vyjádřil k tématu SM ústy svého tiskového tajemníka Ladislava Jakla, jenž při té příležitosti vydal následující tiskovou zprávu: „MRDÁM SM DO UCHA! VK.“ Ještě téhož dne odpoledne obdržela redakce našeho listu fax z KPRČR (Kancelář prezidenta republiky ČR): „Při rozesílání tiskové zprávy z dnešního rána stran stanoviska PRČR k problematice SM došlo ke zkomození příslušného textu, jenž správně zní: MÁDRÁM MS UCH DOA. VK. To v jihojiho-východní variantě šáhalské verze sánskr-tu znamená: „Příští MS v kopané rozhodně navštívím. VK.“

Na písemný dotaz naší redakce adresovaný tiskovému odboru KPRČR, proč byla tato zpráva vydána právě nyní, kdy do začátku Mundialu zbývají téměř 4 roky, a proč byla formulována v exkluzivní variantě sánskr-tu, jsme prozatím nedostali odpověď.

20. 10. 2006 SM protestují proti nemístné aktivitě prezidenta republiky. Citujeme z prohlášení, které bylo 19. 10. 2006 dopoledne čteno na veřejném mítinku SM v Náchodě: Je zcela zřejmé, že prezident republiky ČR Václav Klaus (PRČR VK) je typickým reprezentantem starších manažerů (SM). Jinými slovy: Jestli někdo není MM, pak to rozhodně je VK. Nemůžeme se ztotožnit s názory SM VK, který se svým výrokem „MÁDRÁM MS UCH DOA!“ zařadil mezi nejvážnější kandidáty na titul PSDVH (Pták seroucí do vlastního hnízda), jež každoročně uděluje Občanské sdružení PELÍSEK.

20. 10. 2006 Antiodborová centrála mladších manažerů (ACMM) z Votic na Benešovsku zaslala redakci našeho listu následující stanovisko: „My, mladší manažeři (MM), pro značné pracovní vytížení (v průměru 23, 5–23, 75 hodin denně) nemůžeme soustavně sledovat neplodné a značně imbecilní iniciativy starších manažerů (SM). Chceme však veřejnost ujistit, že my, MM, reálně reprezentujeme světlou budoucí stezku této země, a – ať už říkají či konají cokoli – reflexibilní, vznětliví a nedovzdělaní SM jsou tak akorát na Prd.“ (Poznámka redakce: Podle důvěrného sdělení denuncianta z řad MM, který si nepřál být jmenován, zněla původní verze závěru takto: „...SM tak akorát na Shit.“ Po pětihodinové diskusi grémia ACMM, probíhající za zavřenými dveřmi, bylo rozhodnuto změnit formulaci do konečné podoby: „...SM tak akorát na Prd.“)

25. 10. 2006 Před budovou Antiodborové centrály MM na Havlíčkově náměstí ve Voticích se včera v podvečerních hodinách konala povolená demonstrace asi padesáti starších manažerů (SM). Někteří z nich měli na sobě zavěšeny kartonové celotělové poutače-kra-bice popsané slogany kritizujícími neloajální

a krátkozraké postoje mladších manažerů (MM). Citujeme: „CO JSTE VY, BYLI JSME I MY! CO JSME MY, BUDETE I VY!“

25. 10. 2006 Se svolením autora otiskujeme báseň Mgr. Ludvíka Šebesty, s. r. o., který sám sebe označuje titulem „Bývalý mladší vynikající manažer“ (BMVM).

Vše plyne

Ludvík Šebesta, s. r. o.

Byla to doba zázraků plná
Vzrušená doba bílých košilí
A práce hrála více než vlna
A lidé manažerům věřili

Byla to doba rychlá, beze spánku
Gründerská doba – my do toho šli
My vzpírali se večernímu vánku
My tvrdý manažýrink dělati

My šli a bylo nás jen pár
Pár nebo horda, kdo to rozezná?
My šli a nikdo nebyl stár
A doba byla pevná, železná

Dneska jsme starší, starší manažeři
Prý naše zkušenosti už nic neváží
Samí jsme zůstali a naše dny se šerí
Jak na jatkách když vola poráží

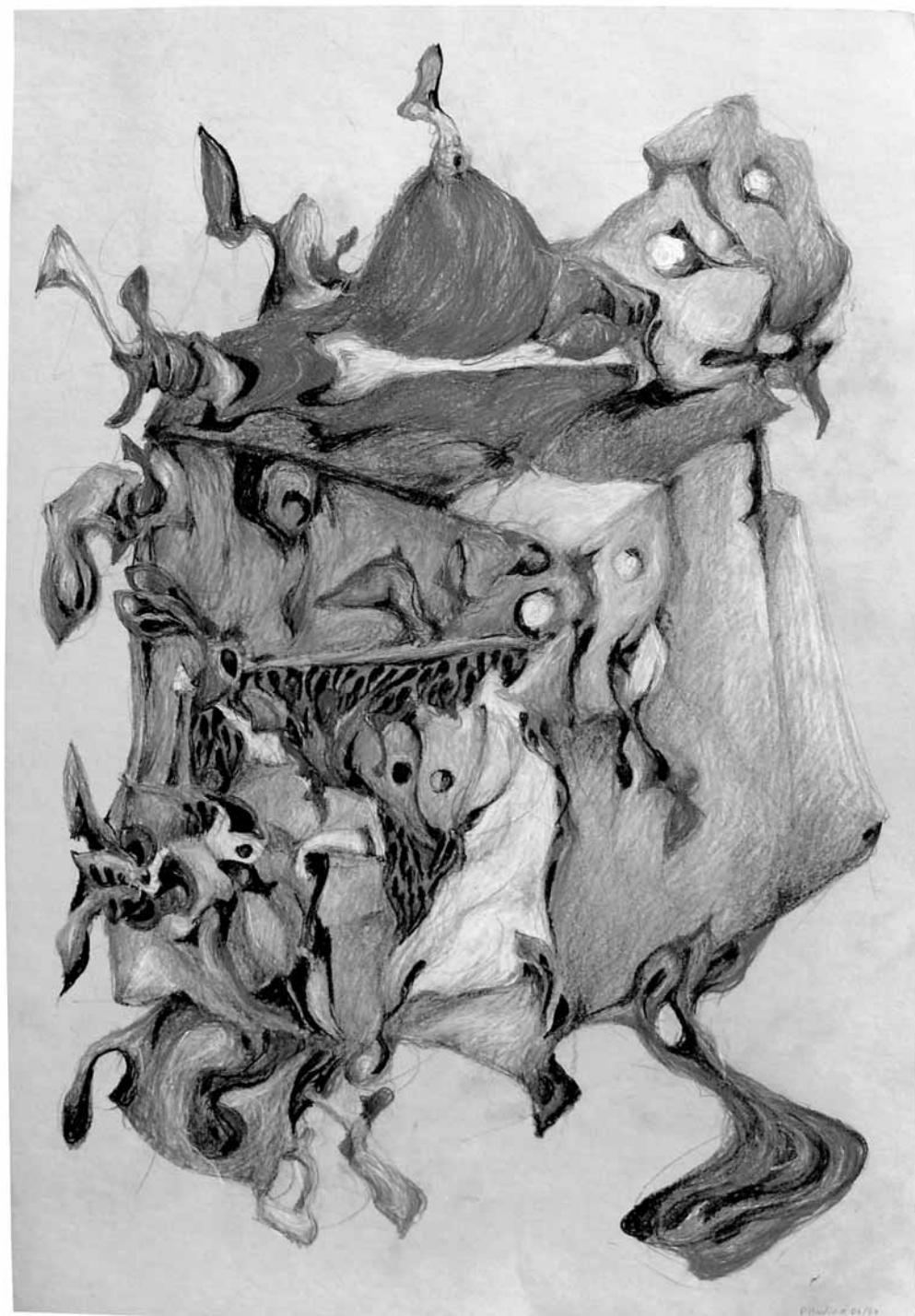
Poznámka: Ubezpečujeme čtenáře, že náš list bude problematiku starších manažerů (SM) i nadále pečlivě sledovat – v některém z příštích čísel přineseme mimo jiné rozsáhlý rozhovor s renomovaným sociologem Janem Kellerem, který se daným tématem dlouhodobě zabývá.

–r–

—

1 Václav Klaus (VK), prof., ing., CSc. (19. června 1941, Praha), je přední český politik (ČP). Původně bankovní úředník (BÚ) a prognostik; po listopadu 1989 ministr financí ČSFR, v letech 1992–1997 premiér ČR, později předseda Poslanecké sněmovny (PS), od roku 2003 až podnes druhý prezident České republiky (PRČR). V letech 1958–1963 studoval Václav Klaus zahraniční obchod na Vysoké škole ekonomické (VŠE) v Praze. Při studiu se seznámil se svou pozdější manželkou Livií. Po úspěšném absolvování studia dostal tzv. umístěnku do podniku zahraničního obchodu a nastoupil na základní vojenskou službu (ZVS) – jako ligový basketbalista ovšem do Dukly Praha (DP), takže běžnou vojenskou službou projít nemusel. V té době se také přihlásil do konkursu na místo v Ekonomickém ústavu ČSAV (EÚČSAV) a místo získal. V ústavu se setkal se zahraniční literaturou a absolvoval i dvě studijní stáže, v Itálii (1966) a v USA (1969). V roce 1968 získal titul kandidát ekonomických věd (CSc.). V roce 1970 byl, podle své autobiografie, nucen opustit vědeckou kariéru, odešel pracovat do Československé státní banky (ČSSTB), kde setkal např. s Janem Stráským (JS). Po roce práce na okresní pobočce v Praze 1 se dostal do odboru ekonomicko-matematických výpočtů při ústředí SBČS. V roce 1987 se vrátil k akademické činnosti v Prognostickém ústavu ČSAV (PÚČSAV), založeném o dva roky dříve. Několik dní po 17. listopadu 1989 se dostal do kontaktu s Václavem Havlem (VH), děním v Občanském fóru (OF), a tedy do politiky. (Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Klaus)

František Dryje

Přemysl Martinec: Způsob první, 2007

galerie

Přemysl Martinec (1957, Mělník) vystudoval Pedagogickou fakultu UK v Praze, kde také žije a pracuje. Od poloviny devadesátých let spolupracuje se Skupinou českých a slovenských surrealistů.

Věnuje se kresbě, malbě, keramice, vytváří objekty, fotografuje. Jeho tvorba bývá zařazována do souvislosti s produkcí art brut – péčí Aleny Nádvorníkové byl v nedávné minulosti zastoupen na několika výstavách (i v zahraničí). To však není zcela přesné, neboť jde o autora, jemuž nechybí elementární výtvarné školení a aktivně reflektuje dějiny umění, zejména historii i přítomnost tzv. imaginativních výtvarných projevů a postupů.

Je tedy vhodnější klasifikovat Martincovu tvorbu jako součást experimentální imaginativně-kognitivní činnosti, jak ji chápe okruh současné surrealistické skupiny (dnes mj. J. Švankmajer, A. Nádvorníková, M. Stejskal, K. Piňosová). Základem výtvarné práce je mu kresba vznikající na bázi specifického automatismu: již desítky let nutkavě zpracovává – či spíše chrlí – jedinečný kresebný deník: v mnohatisícových variantách a sériích vizualizuje obrysy svých začasté úzkostných představ a vytváří zcela původní ikonografii, stejně jako konkrétně iracionální příběhovost, jež posléze dále zpracovává v pastelech, perokresbách, malbách či keramických realizacích. Tento obsedantní rys (typický pro art brut) však u Martince prochází výtvarnou reflexí, jež je vrstevnatější a v posledku významová – to se zřetelně prosazuje například v nezastupitelných názvech jeho prací: jméno díla tu plně specifikuje a mnohdy sarkasticky hyperbolizuje témata, která většinou pramení v osobních fantasmatech; jindy autor skrze své osobnostní ikonografické figury vstupuje do interakce s dalšími tvůrci, a podílí se tak na programovém výzkumu surrealistické fenomenologie imaginace.

František Dryje

Devět způsobů, jak přijít o rozum

Způsob osmý – O sviní, slabochu a kurvě

Nakonec toho měl mladý dromedár už dost, vyskočil na pódium a kousl přednášejícího. / „Ty velbloude!“ zvolal rozzuřený přednášející. / A všichni v sále volali: „Velbloude, špinavý velbloude, špinavý velbloude!“ / Nicméně byl to dromedár a byl velice čistý.

Jacques Prévert

Tak především: musíte být svině! Alespoň napůl, možná ze tří čtvrtin Ale kdo ví, snad z jedné osminy? Svině je ten, kdo zneužívá druhé A to musíte umět, chtít a taky o tom vědět – musíte prostě... býti pokrytec Řeknete: Tohle? to dělá přece každý Vždyť nesvini bys jehlou pohledal v té sena kupce, kterou lidstvem zveme Být svině, to chce kousek charakteru! Sociopat, který se otisk na zástěru všech zrudlých sklivců? To sem nepatří! Když už, tak slaboch, to je příhodnější je taky svině, ale zbabělá (dáme si líbit, vždyť ho známe z filmů z těch nezávislých, to se rozumí)

Tak jářku... svině je obezřetná, tiše našlapuje sleduje úkosem... Jistěže ne! Ta chodí středem a bývá samý smích zdánlivé drobnosti si dobře pamatuje tu ruku stisknout, tu se rozčilit tu rámě pohladit a zahrát na kytaru tu naoko být na dně, dát si poradit... Svině je pašák, kampak na svini!

Co třeba kurva, to je pikantnější co takhle kurvou být (tvrdou a záludnou) Kurva je hrdopych, když nechceš nechej být, kurva svou cenu zná ta ví, co nabízí blbečkům, kterým sliny tečou anebo jenom nemají kam jít slabí jsou, přiboudlí a neumějí žít...

Ovšemže nemluví o sexu za peníze Takový tradiční kurevský první plán žít z ruky do huby a všeho do času! (Být stará kurva, to jistě není špás) Já přece hovořím o kurvách na zapřenou o mladých modelech v ložnici starcové ne snad o manželech tonoucích v druhé míze a dítka hladících ač hlava nehlava (to jsou jen čisté krve, upoceně svině) Vyprávím o prázdnu v útrobách korporací o dravcích, jejichž spár už nenaplní tvar (...O strany grémiu a volbách prezidenta o kurvách ve vládách, o sviních v parlamentu...) ...Temné spí tajemství i blbejch na dvoře!

Jedou Svině, Slaboch a Kurva ve vlaku A Svině povídá *Dala bych si pivo* a Slaboch odvětlí *Já nemám* a Kurva řekne *Dám ti, ale za sto* a Svině odpoví *Nebuď Svině, Kurvo* a Kurva se ohradí *Já nejsem Svině, já jsem Kurva* a Slaboch se vmísí *Já to za Svini zaplatím* a Svině se zasměje *Co za to budeš chtít?* a Slaboch jí pošeptá *Aby mi Kurva dala* A Svině mu slíbí *No to se ví, tak cáluj* A Slaboch zaplatí sto a Kurva dá Svini pivo a Svině ho vypije a řekne *Kurvě Pojďme si zamrdat* a Kurva řekne *Jasně, ale za dvě stě*

a Svině řekne *Žes to ty, tak za sto* a Kurva řekne *Tak jo, ty jedna...* Svině *Mazaná* A odejdou si zamrdat do lůžkového vozna a Slaboch nevěří svým očím a nevěří svým uším a pak se zvedne a volá za nimi: *Vy kurevský Svině! vy sviňský Kurvy!!* a dá se do pláče

Způsob čtvrtý – Výpravy mrtvým směrem

Byl jeden domeček V tom domečku stoleček Česká lidová

Z dálky to vypadá jak vodárenské věže Když ale přijdeš blíž, jsou to jen pangejty Ty štíhlé trojramenné pyramidy ...A klece plné umírajících šimpanzů

Výpravy noční, výpravy do neznáma Výpravy, ze kterých se mnozí nevrátí někteří v kusech jiní vybělení a další třeba modří na škvarek...

Ještě dnes vypráví se o tom na Blanensku My z Biafry ducha víme o tom své My v noci ztracení a ve dne nalezení s očima v hrstech a s mozky na čepicích My se svícemi v rozhozených hlavách ... které nic nebolí

...Když je mi nejšťastnější, mluví sprostě

Možná to přece byly vodárenské věže vztyčené na zadních uprostřed savany anebo maskovány květy, růžemi, řeřichou a jmelím a zahaleny prádlem ostnatým Ty věže zahloubené do terénu Kdo v nich as přebývá? Volí je vypili? Kočka je snědla, v lesy utekly...?

Výpravy mrtvým směrem

Jednou se možná vrátím nikdo mě nepozná, mé ruce budou prázdné stejně tak oči, vlasy, ramena Že prý jsem nezvěstný řeknou mi na Úřadě, a tak se (obezřetně) rozestavím v Carrefouru v rohu na zápraží Budu čist pět let staré noviny (a na tom ovšem budu trvat!) Budu se usmívat a lákat včely na jed

Kde jsou ty včely? Kde jsou ty včely? Kde jsou ty včely...? Ostatně: Kde jsou lesy?! ...Kde jsou ty lesy? Lesy utekly!

František Dryje (1951, Praha) je básník, prozaik a esejista. Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, od roku 1979 je členem Skupiny českých a slovenských surrealistů. V roce 1994 se stal šéfredaktorem časopisu *Analagon*, řídí Edici *Analagonu*, v níž vycházejí básnické, prozaické a esejistické texty členů skupiny. Autorsky se podílel na skupinových samizdatech *Otevřená hra* (1979), *Sféra snu* (1982), *Proměny humoru* (1984), *Opak zrcadla* (1986), *Gambra* (1989) aj. Knižně vydal: *Požíraný druh* (Edice *Analagonu* 1994), *Muchomůr — génius noci* (Votobia 1997), *Mrdat* (Torst 1998), *Šalamounův hadr* (*Arbor vitae* 2002), *Druhé Desatero* (Ateliér Šupina 2004), *Surrealismus není umění* (Concordia 2005).

Massimo Carlotto
Spi sladce, lásko
Přeložila Karolina Křížová
Dokořán 2007, 159 s.

Touto knihou vstoupil vloni na český trh žánr noir po italsku. Jejím hrdinou je Giorgio, před lety donucený k útěku do zahraničí kvůli působení v teroristické skupině. Nyní se vrací do Itálie s ambicí začlenit se i se svou kriminální minulostí mezi normální lidi. Podaří se mu to jen za cenu zločinů, které páchá jeden za druhým, nešetře ničeho a nikoho. Prostřednictvím postavy nahlížíme do nejčernějších hlubin duše člověka bez svědomí. Je to vrah, falešný hráč, který svůj příběh vypráví takřka nezúčastněně, přímočaře, bez jakékoliv známky lítosti. V první části je ztělesněním zla hlavně on, ve druhé se pozornost přesouvá k nekalým mechanismům vládnoucím v italském podsvětí, které zasahují do všech sfér veřejného života. Právě posun od jedince-zločince k organizovanému zločinu je výrazným tématem knihy. Obraz dnešní Itálie tak nevyznívá vůbec lichotivě; je to prohnílá struktura, v níž jedinou možnou zbraní na obranu vlastních zájmů je zločin. Díky šťastně zvolenému vyprávění v první osobě mohl Carlotto otevřeně objasnit motivy Giorgiových činů a tak ještě více obnažit pokrytectví nejenom jeho, ale celé italské společnosti, prorostlé korupcí ve všech oblastech života, s intrikami, které jí vládnou, ukrytými pod slupkou počestnosti a dobrých mravů. Čtenáře tak vede k zamyšlení a kladení otázek po tom, co se skrývá za zdánlivě poklidnou maskou uspořádaných životů našich spoluobčanů.

Věra Suková

Tereza Boučková
Indiánský běh. Křepelice. Když milujete muže
Odeon 2007, 176 s.

Výbor z próz Terezy Boučkové jsem brala do ruky s jistou otázkou, protože první z textů jsem četla naposledy v roce 1988, kdy neoficiálně vyšel. To, že žádná z próz nezestárla, ale dokazuje sám fakt, že byly několikrát vydány. Nejen v případech úvodních, někdy až poněkud pikantních „záznamů“ ze života dcery Pavla Kohouta, za které autorka v roce 1990 získala Cenu J. Ortena, se mi dostalo odpovědi. Příběh o zraní „společensky problematické“ dívky, na jehož pozadí se zračí přepychový disidentský svět otce i tupá normalizační realita, totiž okamžitě strhne osobitým, věcným, ale dojemně vypointovaným vypravěčským přístupem. Edice přetiskla klíčové novely Boučkové (oproti ostatním souhrnným vynechala prózu Krákorám), takže nechybí Křepelice z roku 1993, v níž spisovatelka svoji ironii vybrousila do formy britkých, jakoby zpravodajských hlášení o osudech dvojnásobné svobodné matky, ani podobně stylizovaná ženská zpověď o peripetiích lásky k manželovi Když milujete mladého muže (1995). Třebaže se problémy těchto próz transformovaly (nejdříve ubližovala politicky nelidská společnost, později takzvaně mužský svět, který nechťel přiznat prostor druhému pohlaví), ženská láska u Boučkové zůstala. Láska očima ženy je tak nejen tím, co uvedené prózy spojuje, ale i tím, co zakládá jejich životnost.

Lenka Jungmannová

Vlnolamy
– průvodce nakladatelstvím Malvern
Malvern 2007, 160 s.

Co si dnes může počít malý český nakladatel, aby mohl alespoň zůstat malým českým nakladatelem? Jak se neutopit ve vírech kapitalismu, který i na malém českém rybníce dělá takové vlny? Jak nepodlehnout – zvlášť máme-li na palubě vybrané básníky, hermetiky, religionisty, jichž by byla velická škoda! Jedním z řešení jsou vlnolamy: hladina se zklidní a loďka, byť může být bludnou loďkou bláznů, se nepotopí – a dokonce ji pak lze zdálky spatřit, ostatní lodě ji registrují a v přístavech mávají nedočkaví cestující, kteří si spěšně sbalili kufry, aby mohli navštívit Mundus Imaginalis, kam jiná linka nejezdí. Personál je na první pohled poněkud nepřístupný, ale vlídný; nejčastěji však bývá zalezlý v podpalubí: u sudů s elixírem. Nicméně budou-li pasažéři chtít, může jim pro ukrácení cesty pohádkový mudřec Neubauer povyprávět o Sněhurce, o Golemovi, o cestě a znamení časů; přednášky vypsal i antropolog Bateson a freudián Jan Stern. – Vlnolamy nakladatelství Malvern, které jsou ke stažení na jeho webových stránkách, jsou osobitou koláží poezie, filosofie, alchymie, mystiky, přičemž důraz je kladen na knihy dosud nevydané; a jsou také příznáním nakladatelů, že jsou svéráznou partičkou, která ví, že i označení „menšina“ je pro ni a pro její zákazníky leckdy nadsazené.

Michal Špína

Arbeo z Freisingu
Život a umučení svatého Jimrama, mučedníka
Přeložil Josef Förster
Karolinum 2007, 62 s.

Legenda Vita el passio Haimhrammi episcopi et martyris Ratisbonensis, kterou napsal ve druhé polovině osmého století frisinský biskup Arbeo z Freisingu, je většinou v našem kulturním prostředí známa jako text, jímž se inspiroval autor nejstarší dochované latinské svatováclavské legendy Crescente fide. Latinský spis vyšel v nakladatelství Karolinum na konci loňského roku synopticky s prvním českým překladem od Josefa Förstera, který do knihy zařadil i několik osvětlujících studií. Důkladně v nich představil autora legendy a podrobně vykreslil také život a duchovní odkaz svatého Jimrama, přičemž neopomněl reflektovat otázky jeho kultu a zpřehlednil i související téma jeho výtvarného zpracování (svazek nadto obsahuje obrazovou přílohu). Försterovy texty pak doplnil zasvěcenou intertextovou komparací Crescente fide a vydávané legendy přední domácí znalec svatováclavských legend Jiří Hošna. Je záslužné, že legenda vyšla doplněná o texty, které jí dodávají širší kontext a koncentrují čtenářovu pozornost k určitým stylistickým postupům (např. spojení historických faktů s tradičními prvky legendaristického žánru) a díky pečlivému jazykovému rozboru latinského textu, zaměřenému především na jeho gramatickou rovinu (podán je podrobný přehled specifik Arbeovy latiny), usnadňují i recepci originálu.

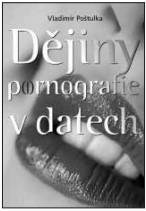
Karel Kolařík

Václav Prokopius, Petr Šulista
Tvořivá síla strachu
Triton 2007, 128 s.

Rozsahem nevelká práce se věnuje fenoménu strachu v biosociálních vazbách – konstatuje, že „fenomén strachu se vztahuje k veškerému životu“ a „strach v sobě váže energii, strach je potenciál, ne nemoc“. V pojetí autorů je strach významným faktorem dějin, či lépe řečeno dějiny života jsou také dějinami strachu. Strach má tedy konstitutivní ráz, člověk se dostal na svou úroveň i díky jemu, neboť vlastnil největší kvalitu, obsah a intenzitu strachu. Civilizační pokrok nás není schopen strachu zbavit, a pokud v některých případech přece jen uspěje, ihned vytváří strachy nové. Neobyčejně nosný námět díla je poněkud devalvován bezkonceptně kompilačním charakterem knihy, kde nalezneme vedle sebe neorganicky poskládané přetisky dopisů okupačních vězňů pankrácké sekýrárny, ukázky z próz Oty Pavla, rozhovor s pyrotechnikem, vzpomínku na srpen 1968, různé příhody ze života, citáty z psychologa Fritze Riemanna atd. Celek působí nahodile, chaoticky a rozpačitě, spíše jako průměrná diplomka než výtvar na slovo vzatých odborníků. V prestižní edici Psyché tak odbyté knihy zpravidla nevycházejí.

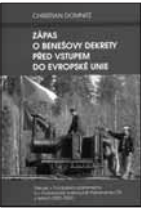
Jiří Zizler

Vladimír Poštulka
Dějiny pornografie v datech
Nakladatelství XYZ 2007, 320 s.

Knihla Vladimíra Poštulky, o němž se na záložce dočteme, že je mimo jiné autorem textů písní Sladké mámení nebo Veď mě dál, cesto má, je v dobrém smyslu slova amatérsky zkompilovanou populární publikací, z níž cítíme autorovo nadšení a sběratelský zápal, ale tento přístup knihu zároveň značně devaluje. Chronologicky řazené události různého druhu i významu, týkající se dějin explicitního zobrazování lidské sexuality, jsou skládány za sebe bez potřeby hlubší interpretace (což by samo o sobě nevadilo). Místy problemckne obraz dobového stavu myšlení či morálky a nejpřínosnější je kniha v popisu represivních mechanismů a dobových technologických možností. Pravěké a starověké informace o erotice jsou příliš zkrácené, spekulativní, zbytečně psychologizují a neobstojí ani v populární podobě. Stejně tak vratké jsou pokusy o teoretizování pornografie a interpretaci literárních děl. Napsat například o Sadově Filosofii v budoáru, že „působí jako satira a nelze ji asi brát vážně“, je minimálně odvážné. Ačkoliv kniha začne nacházet svůj smysl až v období okolo 19. století, nejcennější informace se týkají filmového pornoprůmyslu konce šedesátých a sedmdesátých let, kdy ještě pornografie byla uměním a zároveň sofistikovanou zábavou. I přes výhrady však mohou tyto dějiny posloužit alespoň jako výchozí text k primárním dílům.

Karel Kouba

Christian Domnitz
Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie
Přeložil Matěj Spurný, Dokořán 2007, 160 s.

Autor ignoruje skutečnost, že sporem vneseným do evropského parlamentu některými německými a rakouskými mandatáři se zabývala i česká vláda. Citované rozhovory s politiky nejsou sice nezajímavé, leč představují pouhý folklor. Mezi právními stanovisky pak sice figuruje i nechvalně známý Felix Ermacora, ale zcela chybějící stanoviska české strany. Jako už tolikrát jiným před ním Domnitzovi uniklo, že po právní stránce neřešily vysídlení národnostních menšin z Československa dekrety podepsané prezidentem Edvardem Benešem, ale že se tak stalo v Postupimi a dalších poválečných vyjednáváních. Navíc je těžko omluvitelné, že tu není alespoň zmínka o tom, jak se s tímž problémem na konci války vypořádaly ostatní evropské státy. Také proto může kniha sotva obstát vedle fundovaných německých prací Detlefa Brandese, Evy Hahnové či znamenité studie Völker a Zimmermanna Die Sudetendeutschen im NS-Staat. Překladatel upozorňuje, že se „historik a publicista“ Domnitz tématem zabývá „dlouhodobě“, což je vzhledem k autorovu věku tvrzení poněkud nadsazené. Není tomu tak dávno, kdy se na pražské ulici studenti německé maturitní třídy ptali svého učitele, zda je Švejk postavou z první či z druhé světové války. V tomto deprimujícím kontextu chceme být k autorovi méně přísní a rádi oceníme i pečlivost provedení. To, že nedokáže pochopit podstatu historických událostí, jej ale bohužel v odborné rovině diskvalifikuje.

Janek Zmatlík

Petr Šámal, Alexandr Rymajev
Domy na Starém Městě pražském II
Nakladatelství Lidové noviny 2007, 403 s.

Knihla vymezená jihozápadní částí staroměstského areálu české metropole slibuje „podat komplexní informaci, soustředit mnohdy dosud roztroušené údaje i vyplnit některá bílá místa znalostí o okolnostech vzniku objektů a jejich výzdoby“, je tedy dobré zjistit, zda autoři svým předsevzetím skutečně dostáli. Šámal a Rymajev misí výsledky pasportizace s kulturní historií a nijak se nepřiznávají k tomu, že spíše než komplexními nás zahrnují populárně naučnými informacemi. To znamená, že většinou recyklují údaje vyčtené z pragensijní literatury. Pak se ovšem naskytá otázka, jaký měla kniha vlastně důvod ke svému vzniku. Provázení stavební i kulturní historií této části Starého Města je skutečně podrobné, byť ne zcela „dům od domu“. Zůstalo mi však utajeno, co mínili autoři soustředěním rozptýlených údajů, neboť jsem při četbě jednotlivých hesel nenarazil na nic, co by nebylo obsaženo v dostupné literatuře, tím spíše pak neexistující bílá místa, jež by autoři zaplnili novými poznatky. Kniha nevychází ani z archivního studia, ani z nového stavebně historického průzkumu. To by vzhledem k jejímu určení nejširšímu publiku tolik nevadilo, ale i laický čtenář si přece zaslouží alespoň nástin nových souvislostí. Problémem jsou i fotografie a ještě svízelnější je typografická práce s nimi. Přes úctyhodný seznam lektorů jde o další z kompilačních pragensií.

Michal Janata

Michael Crichton

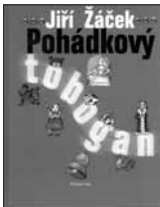
Příští

Přeložila Veronika Volejhnová

Knižní klub 2007, 416 s.

Michael Crichton by si mohl dát patent na „chytře“ thrillery. Své příběhy staví na tématech, které vycházejí z biologických, fyzikálních a chemických disciplín, pochopitelně si vybírá oblasti vesměs neprůhledné, tedy poskytující dostatek prostoru fabulovat (a strašit čtenáře). Po zneužití nanotechnologie či mýtu klimatických změn si vzal na paškál tajnosti genetiky. Jde o ideální stavební kámen – nabízí se zneužití genetické informace, etické a výzkumné překážky při míšení genetického kódu dvou živočišných druhů, problém vlastnictví patentovaných genů... Crichton vypráví paralelně desítku dějů, přičemž ne nutně se musejí navzájem proplétat, rozehrává dramata, kterých se přímo či nepřímo genetika dotýká. Románu sice chybí tajemnost Kmene Andromedy nebo ucelenost Jurského parku, zato bezesporu provokuje k otázkám. Jen je škoda, že zatímco svůj postoj autor v průběhu románu nabízí v podtextu, na samém závěru se čtenář dočká explicitního svolání, co a jak je špatně a co s tím udělat. Crichtonovi víc sluší pozice autora thrillerů než angažovaného kazatele.

Lukáš Gregor

Jiří Žáček

Pohádkový tobogan

Ilustrovaly Lenka Vybíralová, Galina Miklínová, Jarmila Marešová, Olga Ptáčková, Eva Mastníková
Albatros 2007, 64 s.

Jiří Žáček se dnes už pomalu řadí ke klasice české tvorby pro děti. Ti, kteří o jeho tvorbě nemají žádnou představu, už při zběžném pohledu do obsahu pochopí, o co tu půjde: Hrnečku, vař!, Kocour v botách, Sůl nad zlato... a vedle toho Řípa veliká jako Říp anebo O velikém Řepovi. Žáček si rád tropí žerty se slovy, rád je převrací, otáčí, mění směr příběhů, couvá anebo během svého vyprávění parkuje na zakázaném místě. A tak i z pohádek, které na první pohled nevypadají potrefeně, se vyklubou alespoň nějaká legrace, když ne přímo pohádka postavená na hlavu. Kouzlo lidových příběhů, převyprávěných kultivovaně a často s notnou dávkou humoru, v Žáčkových textech spolehlivě nalezneme, zaráží však celkové pojetí a grafická úprava knihy. Rukopisy výše uvedených ilustrátorek jsou více než rozdílné a řazení vedle sebe působí nepatřičně až rušivě. Některé pohádky jsou pojaty jako sled textu a obrázků, které nahrazují konkrétní slova, a tím dětskému čtenáři umožňují aktivní zapojení do četby. Jiné pohádky jsou víceméně klasické se standardním typem ilustrací jako doprovodného materiálu k textu, řazené samostatně, jindy komiksové, i sazba je různá, různý je také typ použitého písma, velikost a sazební zrcadlo. I když jsou důvody nakladatele zřejmé, v konečném důsledku je to s touto knihou jako se známým dortem, který uvařil pejsek s kočičkou navzdory kvalitě všech použitých ingrediencí.

Magdalena Wagnerová

odjinud

Jak se promítly severní Čechy do publicistiky **Josefa Kajetána Tyla**, zkoumal Marek Sekyra v libereckém Kalmanachu 2006/07.

Divadelní převod **Babičky Boženy Němcové**, za nějž jsou odpovědní dramaturgyně činohry ND Lenka Kolihová-Havlíková a režisér J. A. Pitínský, zhodnotili mj. Jana Machalická v Lidových novinách 17. 12. 2007, Vladimír Mikulka v Mladé frontě Dnes též den, Pavel Janoušek v Divadelních novinách č. 1/2008 a Terezie Pokorná v Respektu č. 1/2008.

V recenzi glose k prvním dvěma dílům *Dějiny české literatury* (Academia 2007) se Jaromír Slomek v Týdnu č. 5/2008 pozastavil nad tím, že „pro akademické literární historiky neexistuje **Josef Váchal**“.

Medailon historika a bibliografa české katolické literatury **Antonína Podlahy** (1865–1932), opomenutého pro změnu *Lexikonem české literatury* (díl III/2, Academia 2000), publikoval v Akademickém bulletinu č. 12/2007 Jan Chodějovský.

V 1. letošních Perspektivách, příloze Katolického týdeníku č. 1/2008, přivedl Jaroslav Med pozornost k novému vydání novel **Jana Čepa Zápisů Jiljího Klena** (Trinitas, Svítavy 2007). – Na tři výjimečná osobní setkání s Janem Čepem (v roce 1948 v Praze a v letech 1966 a 1967 v Paříži) vzpomínal v Literárních novinách č. 5/2008 **Jan Vladislav**, který se 15. 1. t. r. dožil 85 let.

Studii o „bipolárním básníku“ **Ivanu Divišovi** publikoval ve Welesu č. 30–31/2007 Norbert Holub.

Na **Janu Černou** alias **Honzu Krejcarovou** zavzpomínal v lednové Xantypě vydavatel Divokého vína ze 60. let Ludvík Hess.

Medailon „levicového šamana“ **Egona Bondyho** se objevil v 1. čísle 6. ročníku Krásné paní (leden 2008). – O pražské konferenci věnované 23. 5. 2007 Bondymu referoval ve Filosofickém časopisu č. 6/2007 Michael Hauser.

Ve dvou částech publikoval Miloslav Caňko v Analogonu č. 50/51 a 52/53 (2007) studii o poezii **Vratislava Effenbergera** ze čtyřicátých let minulého století.

„*Literárky* jsou, myslím, jen mýtus, kdežto *Tvář* si vezmeš a můžeš si ji normálně číst dodnes,“ prohlásil v rozhovoru pro revue Souvislosti č. 4/2007 publicista **Adam Drda**, vnuk spisovatele Jana Drdy.

Rozhovor s **Jáchymem Topolem** otevřel Tvar č. 2/2008. – V témže čísle se rozloučil se svými čtenáři kritik **Alois Burda**.

František Knopp

Nizozemí

Kulturně politický týdeník **Vrij Nederland** přináší v čísle 6 (9. 2. 2008) rozhovor se sexuoložkou **Marií Schopmanovou**, význačnou postavou osvěty pro mládež v 70. a 80. letech, která už třetím rokem vystupuje v televizním programu BBC Sex... with Mum and Dad. Jeho cílem je naučit rodiče a děti mluvit spolu o sexu. Pilotní díl pro americkou televizi se právě připravuje. Fotoreportáž **Anoek Steketeerové** přibližuje bejrútský Lunapark, který už sedmačtyřicet let skýtá chvíle povyražení v napjatém ovzduší, navzdory nedávnému pumovému atentátu přímo na území parku. V literární rubrice se Allard Schröder zamýšlí nad tvorbou japonského autora **Haruki Murakamiho**. Na rozdíl od nizozemského velikána 20. století **W. F. Hermanse**, který tvrdil, že každá maličkost má v románu funkci v rámci celku, se zdá, že Murakami si s něčím podobným hlavu neláme. V jeho knihách se pravidelně vyskytují události, které zůstávají viset ve vzduchu a nezapadají do schématu příběhu. Tento postup klade vyšší nároky na čtenáře, současně mu ale také připisuje důležitou roli: spisovatel neposkytuje jednoznačné vysvětlení, nevedí čtenáře za ručičku, spoléhá na jeho vzpomínky, zkušenosti, stopy dříve čtených příběhů. Po vlně demytologizace literatury v 70. a na počátku 80. let dochází k rehabilitaci mýtu a magie.

Jeroen Vullings oprašuje v rubrice o dětské literatuře klasické dílo **Ericha Kästnera Luisa a Lotka** a poukazuje na to, že se autor neobrací jen na dětské čtenáře. V rubrice o nizozemské beletrii **Vullings** příznivě hodnotí román **Keese van Beijnuma Paradiso** o vědci, který se vrací domů od milenky s úmyslem rozejít se s manželkou. Když ale zjistí, že byla kvůli povodním evakuována, ba dokonce že patří k pohřešovaným, vydává se ženu hledat a dochází k přehodnocení svého dosavadního života. **Margalith Kleiwegtová** se v trojrecenzi (**Benjamin Zephaniah: Teacher's Dead**, **Anne Cassidy: Zoeken jaar JJ**, **Gitta Sereny: Cries Unheard**) zabývá problémem násilí u dětí a mladistvých a připomíná mimo jiné případ z roku 1993 v Liverpoolu, kdy dva desetiletí chlapci zavraždili dvouletého **Jamieho Bulgera**.

Magda de Bruin-Hüblová

soutěž

Vernon Sullivan / Boris Vian
U mrtvých na barvě kůže nesejde

Napište nám, kolik knih Vernona Sullivana přeložil Boris Vian. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá knihu *U mrtvých na barvě kůže nesejde*. Uzávěrka soutěže je **27. 2. 2008**. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

–mam–

knihy v redakci

Jiří Příbáň: Právní symbolismus – o právu, času a evropské identitě / Filosofie 2007, 271 s. **Lev Šestov: Noc v Getsematech. Pascalova filosofie** / Refugium Velehrad-Roma 2007, 86 s. **Jiří David ze Zdic: Život svatého poutníka Vintíře** / Refugium Velehrad-Roma 2007, 98 s. **Jiří Pechar: Problémy fenomenologie – od Husserla k Derridovi** / Filosofie 2007, 413 s. **Martin Hemelík: Spinoza – doba, život a myšlenky novověkého filosofa** / Filosofie 2006, 733 s. **Frank O'Connor: Můj oidepovský komplex a jiné povídky** / Olympia 2007, 349 s. **Amendo Molnár: Na rozhraní věků – cesty reformace** / Kalich 2007, 414 s. **Josef Prokeš: Na sviňu svět – (příběhy z dnešního Brna a Litovan)** / Sursum 2008, 222 s. **Pavel Hrnčíř, Michaela Kukovičová: Komínek a Budiček** / Labyrint 2007, 86 s. **Peter Coles: Kosmologie – průvodce pro každého** / Dokořán 2007, 155 s. **Gilbert Keith Chesterton: Autobiografie** / Centrum pro studium demokracie a kultury 2007, 271 s. **Miscellanea Patristica** / Centrum pro studium demokracie a kultury 2007, 119 s. **Maharat Rabi Löw: Stezka návratu – výběr z knihy Netivot olam** / P3K 2007, 139 s. **Ladislav Řezníček: Česká kultura a Edvard Grieg** / Epocha 2007, 54 s. **Frank Miller, David Mazzucchelli, Richmond Lewisová: Batman – Rok jedna** / Crew 2007, 136 s. **Steve Vance, Bill Morrison: Simpsonovi – Komiksové extrabuřty** / Crew 2007, 128 s. **Grant Morrison, Frank Quitely, Ethan van Sciver, Leinil Francis Yu: New X-Men – G jako Genocida** / Crew 2007, 140 s. **Karel Vysloužil: Oblázek první** / Lipa 2008, 79 s. **Dagmar Telingerová: Tvář v hřivě** / Společnost Leopolda Vrlý 2007, 132 s. **Ivan Kraus: Ve vlastních názorech se shodnu s každým** / Garamond 2007, 135 s. **Ante Tomić: Co by byl chlap bez fousů** / Kniha Zlín 2008, 195 s. **Edward Lear: Sviňule pyramidální a jiné nesmysly** / Dokořán 2007, 75 s. **Jaromír Štětina: S Matyldou v Afghánistánu** / Nakladatelství Lidové noviny 2007, 269 s. **Jakob Arjouni: Ještě pivo – případ detektiva Kayankayi** / Nakladatelství Lidové noviny 2007, 106 s. **Jan Florian, Gabriel Florian: Být dlužen za duši** / Host 2007, 305 s. **Petra Lázníčková: Pod kůží** / Eroika 2007, 345 s. **Taťana Březinová: Tanec na paletě** / Eroika 2007, 262 s. **Helena Němcová: Andula a ty druhé** / Eroika 2007, 219 s. **Blahomil Grunda, Miroslav Starycha: Erich Roučka (1888–1986) – život a dílo „moravského Edisona“** / Technické muzeum v Brně, Host 2007, 286 s. **Božena Němcová: Korespondence IV (1859–1862)** / Nakladatelství Lidové noviny 2007, 478 s. **Ishmael Beah: Došel jsem daleko...** / Jota 2007, 285 s. **Stíny nad Baker Street – nové příběhy Sherlocka Holmese** / Jota 2007, 430 s. **Milan Tichák: Ztracené adresy – o tom, co v Olomouci bývalo a co už není** / Burian a Tichák 2007, 178 s. **Norman Mailer: Lesní zámek aneb Hitlerův přízrak** / Jota 2007, 498 s.

INZERCE

www.lapelicula.cz

¡ Vamos al cine !

III. FESTIVAL ŠPANĚLSKÝCH FILMŮ

III Festival de Cine Español

19. 2. – 23. 2. 2008 / Kino Art Brno

26. 2. – 1. 3. 2008 / Kino Světozor Praha

Všechny filmy budou promítány v původním znění s českými titulky.

Pořádají / Organizadores:

Partneři / Colaboradores:

Mediální partneři / Medios colaboradores: Radio 1 | A2 Kulturní týdeník | Mix.cz | Kult | Pragueout.cz

NOVÁ EDICE SVĚTOVÉ PRÓZY

photo © Radeq Brousil

novinka Fra

Propil jsem všechny pračky světa.

Jerzy Pilch: U strašného anděla

dpc 189 NEPRESTÍŽNĚJŠÍ POLSKÁ LITERÁRNÍ CENA NIKE 2006, 9 DOTISKŮ

knihy Fra / Café Fra, Šafaříkova 15, P2, info a eshop FRA.CZ, distribuce KOSMAS.CZ

DVD/CD

Křehké vztahy
Extension du domaine de la lutte
Réžie Philippe Harel, 1999, 116 min.
Hollywood Classic Entertainment 2007

Prvním románem spisovatele Michela Houellebecqa, který se u nás objevil, bylo v roce 2004 Rozšíření bitevního pole. Jeho filmové zpracování pak je prvním snímkem, který se od tohoto autora objevil i v oficiální české distribuci, i když až osm let po svém vzniku. Je mi trochu nepochopitelné, proč distributor vybral zcela jiný překlad názvu, navíc nepřiliš přiléhavý, když počet Houellebecgových čtenářů u nás začíná stoupat. Každopádně práce na scénáři se chopil sám autor, což by mělo být zárukou kvality. Není. Jistě, tato adaptace je velmi doslovná, k čemu ale potom je? Ve snímku se objeví pár dialogů, větší část však zabírá monolog hlavního hrdiny, doplňovaný monologem vypravěče, který tu vystupuje v trochu božském – vševědoucím postavení. Obrazově je film pouze doplňkem textu a vzhledem k tomu, že textu je tu nadměrně mnoho a navíc je vcelku složitý, divák se sice orientuje v jednoduchém ději, těžko si však odnese některou z Houellebecgových radikálních myšlenek, které jsou tu daleko podstatnější než děj. Možná potom sáhne po knize, ale to asi nebude pravý účel filmu. DVD navíc neobsahuje žádný bonus, takže i v tomto případě chybí jakákoliv přidaná hodnota.

Jiří G. Růžička

Okamžik zlomu
Fracture
Réžie Gregory Hoblit, 2007, 112 min.
MagicBox 2008

Thrillery ze soudního prostředí mají výhodu v divákově neznalosti labyrintu zákonů a vyhlášek. Mohou tak stavět napětí na odkrývání právních kliček, aniž by bylo potřeba důsledně pracovat s věrohodností a logikou. Gregory Hoblit po několika seriálech výrazně uspěl s takto seskládaným Prvotním strachem a podobného modelu se rozhodl využít znovu. Vzhledem k tomu, že dějová zápleтка by vystačila tak na jednu epizodu Matlocka, podepřel ji režisér silnými hereckými osobnostmi. Zatímco mladý Ryan Gosling dokáže ještě překvapit, Anthony Hopkins variuje tu více, tu méně potutelně tajemný výraz ve tváři. Přes to všechno mezi oběma herci ve vzájemné konfrontaci napětí skutečně vzniká a táhne snímek kupředu. Neduhem není ani tak délka filmu, jako několik prázdných motivů v čele s románkem mezi Beachumem (Gosling) a jeho nadřízenou (Rosamund Pikeová). Střetů mezi postavami zahraničními Goslingem a Hopkinsem není tolik, aby tempo neztrácelo dech. Záchrannou ruku filmu ale podává Hoblit svou filmařinou: kamerou v neustálém pohybu, pestrou nabídkou rakursů a prostřídáváním všech velikostí záběrů, díky čemuž obrazy nepodlehnu po čase sterilitě. Okamžik zlomu nabízí na DVD alternativní a vynechané scény, které však na výsledný dojem vliv nemají. Obsahově totiž snímek nepodsouvá nové cesty a interpretace, jeho jedinou doménu představuje slušné herecké a režijní řemeslo.

Lukáš Gregor

Oběť
Offret
Réžie Andrej Tarkovskij, 1986, 143 min.
Zóna, Aerofilms 2008

Snímkem Oběť uzavřel Andrej Tarkovskij své dílo nejen proto, že jde o jeho poslední film, ale i tím, že se zde završují všechny tematické linie jeho předchozí tvorby. Ve formálním smyslu je Oběť dokonalý film, v němž do sebe každá jeho část zapadá: režie, herci, scénář, dramaturgie – vše jede vpřed precizně nastavenou rychlostí jako dobře namazaný stroj. Jde o jeden z mála filmů, který se může pyšnit dokonalým zvládnutím filmového prostoru, vše je zde promyšlené, každý pohyb, každý detail jsou vycizelované, skoro se chce věřit, že do jediné možné varianty, a přitom celek působí přirozeně, zcela realisticky a věrně. Pokud Tarkovskij sochal své filmy z času, je v tomto směru Oběť technicky jeho nejdokonalejším výtvozem. České 2DVD obsahuje nejen samotný film s českými titulky, ale na druhém disku také celovečerní dokument Réžie Andrej Tarkovskij, natočený během práce na Oběti a přibližující Tarkovského tvorbu obecněji, zcela podle jeho teze o „sochání z času“. Druhý dokument Sätta ljus, vytvořený ve stejném období, sleduje přínos a metodu práce kameramana Svena Nykvista. Oba dokumenty jsou vybaveny českými titulky, jako bonusy jsou zařazeny textové biografie hlavních tvůrců a hereckých představitelů.

Petr Gajdošík

***shels**
Sea Of The Dying Dhow
Shelsmusic 2007

Při prvním setkání mohou britsko-američtí *shels působit jen jako další příslušníci „postmetalové“ škatulky, která v jejich pojetí mísí letmé doteky postrockové rozvláčnosti a zasněnosti, progresivních postupů rámovaných hutnými kytarovými stěnami či jemnými etnomotivy Orientu. Ostatně s oblastí Blízkého východu je pojí nejen libanonsko-iránský původ frontmana Mehdiho Safy, ale částečně i tematický a ideový koncept promítající se v názvu kapely a textové náplni debutu. Z pohledu hudebního rozpětí se *shels nepasují do role experimentátorů či novátorů – jejich síla tkví především ve schopnosti brát si z jednotlivých žánrů drobné střípky, vtisknout jim osobitý punc a funkčně je podřídít celkovému konceptu desky. Výsledkem jsou líbivé, nikoliv však banální melodické celky, zádumčivá zpěvnost či místy až filmová epičnost rámovaná atmosférou nostalgie a stesku po dnech minulých. Ukázkovým příkladem je hned titulní skladba The Conference Of The Birds, která kondenzuje charakteristický rukopis kapely. Upřímnost a určitá míra idealismu, s jakou hudebníci předestírají své nápady, naštěstí nepůsobí naivně. Deska i přes rozvláčnost funguje nejen díky bohatosti hudebních motivů, které se přes sebe přelévají tu hřmotně a dramaticky, jinde sametově a jemně, ale i pestré struktuře skladeb a širí nástrojového obsazení. *shels neohromují zcela neslyšeným, jejich album však působí svěže.

Pavel Škopík

Earth
The Bees Made Honey In The Lion's Skull
Southern Lord/Day After 2008

Earth z amerického Seattlu jsou mnohými považováni za otce metalového žánru zvaného drone doom. Skupina, jejíž adorace dosahuje místy až absurdních mezí, se po devíti letech bez řadové nahrávky vrátila v roce 2005 s překvapivě znějícím albem Hex, Or Printing In The Infernal Method, které nezanedbatelným dílem pomohlo dostat tento okrajový žánr do popředí zájmu. Spíše než jako drone metal se však dá nahrávka charakterizovat jako temné blues, přičemž častokrát zmiňovaná podobnost se soundtrackem Neila Younga k filmu Mrtvý muž je rozhodně na místě. Atmosféru Divokého západu zbavenou oděru naivního romantického idealizování připomíná i novinka The Bees Made Honey In The Lion's Skull. Jejím vydání však ještě v roce 2006 předcházela deska Hibernaculum, která skupinu představovala v její umírněnější a jemnější poloze. Novinka sice pokračuje v konceptu započatém na albu Hex..., které ještě více rozvíjí ve formě bohatšího vrstvení kytarových motivů; Dylan Carlson si k tomuto účelu přizval i několik hostů (např. kytaristu Billa Frisella). Album ale už není tak těžké a temné, do hry vstupují nostalgické a zasněné nálady, které tvorbu Earth posouvají ještě více mimo žánr, za jehož zakladatele jsou považováni. I přes pozitivní dojmy se však lze jen těžko ubránit pocitu nastupující omšelosti současné hudební tváře kapely. Její koncert 25. února v Paláci Akropolis však nelze než doporučit.

Dalibor Norek

Indies Scope 2007
Indies Scope 2007

Disk představuje tituly, které v loňském roce vydalo stejnojmenné brněnské hudební vydavatelství. Sborníková alba vydává Indies už tradičně každý rok a většinou na nich představuje několik nových talentů. Rok 2007 byl z tohoto hlediska spíš rokem váhavým. Mezi objevy roku patří jistě Jana Věbrová, na disku zastoupená skladbou Až mě vraní mrtvice z alba Kykry. Věbrová doprovází svůj zpěv na harmoniku, asociace s jinou výraznou českou harmonikářkou Radúzou však nejsou na místě – o co je hlas Jany Věbrové jemnější, o to jsou její texty drsnější. Na desce ji doplňuje hrou na akordeon, heligonku a piano Ivan Acher a vyvažuje tak její emocionální přednes. Díky jejich hudební spolupráci album působí vyzrálé. Dalším novým počinem je album Reynkarnace skupiny Hukl. Jak již název napovídá, skupina „reinkarovala“ některé z básní Bohuslava Reynka. Vynikající jsou aranžmá písní, slabší stránkou zpěv Petra Hudce. V některých písních je na škodu jeho vysoce položený hlas, jindy zpěvák sklouzává do folkových poloh písničkářů, což není úplně ku prospěchu věci. Ze srovnání zhudebnění Reynkových veršů například s Vladimírem Václavkem vychází Reynkarnace spíše jako poslechová deska než hluboká práce s veršem a tónem. Desku doplňuje samostatná část s názvem Best of Indies scope – osm nejlepších kapel, které se u Indies kdy objevily: Gipsy.cz, Tomáš Kočko, Hradištan, Bittová a Václavek, -123 min.

Radka Bzonková

Promýšlení věcí do konce

Umírající zvíře Philipa Rotha

V Rothově Umírajícím zvířeti podává stárnoucí profesor literatury David Kepesh dlouhou výpověď o koncích sexuální revoluce na sklonku tisíciletí. Co se stane, když se profesionální svůdník zamiluje do mladé dívky a skrze lásku k ní se přiblíží smrti?

JOSEF JAŘAB

Z výmluvných fotografií Nancy Cramptonové, která vystavovala půl stovky portrétů amerických autorů před rokem i u nás v Česku, se Philip Roth jako statný sedmdesátník dívá na svět mužně a sebejistě, jako by chtěl vzkázat čtenářům, že je v plné síle připraven nejen dělit se s nimi o svá nová vyprávění, ale i ochoten vyrovnávat se s případnými politicky, psychologicky nebo feministicky motivovanými výhradami k tomu, co píše. A Roth píše pilně, protože právě psaní, jak říká, je už po dlouhá léta jeho řeholí, naplněním jeho existence. Psaní každé nové knihy mu pomáhá prohlubovat vědomí o světě a zároveň povzbuzuje jeho autorské sebevědomí. Dávno pryč jsou prý dny revoltující mladické naivity. Cítí, že jako prozaik stále vyžívá a společnost kolem něj ho v tom utvrzuje; nadšeně mu tleská a uděluje mu nejružnější uznání a vyznamenání. Ale potěšený spisovatel si pro všechnu tu slávu nepřestává uvědomovat, že postupující vektor lidského času s sebou vleče i svůj neodlučitelný stín, připomínku, že vyžívání směřuje i k momentu dozrání, tedy ke konci.

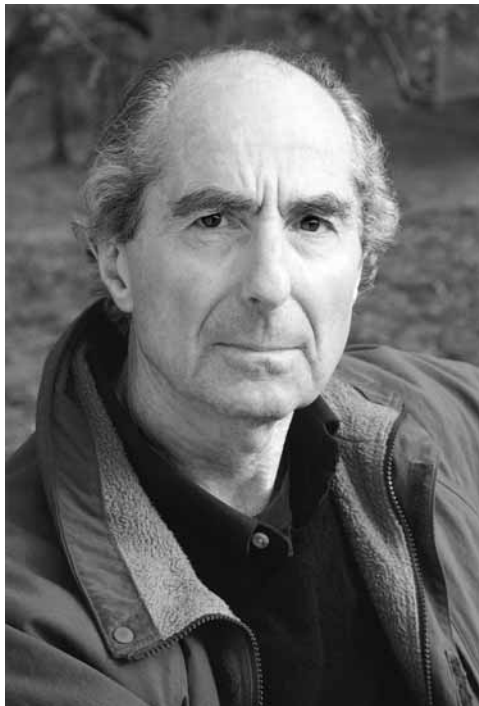
Hledání americké pravdy

Kritika sledující Rothovo literární počínání posledních dvou desetiletí mluví o druhé tvůrčí míze a množství titulů, jež v té době vyšly, je skutečně impozantní. Ale není to jenom počet knih, co vzbuzuje obdiv, je to i stále se prohlubující záběr kulturní, společenského, ideového. Zejména tři díly tzv. Americké trilogie a román *Spiknutí proti Americe* (The Plot Against America, 2004) představují závažná zamyšlení nad vývojem Ameriky minulého století – od třicátých let, kdy malý Philip vyrůstal v prostředí židovské dělnické komunity v New Jersey, přes léta válečná, následující období studené války a „bláznivá“ léta šedesátá až k přetvářce politické korektnosti konce tisíciletí. Romanopisec se tu ujímá nemalého úkolu hledání pravdy, americké, ale i obecně lidské. A samozřejmě i pravdy o sobě.

Autobiografičnost Rothova rozsáhlého díla je nesporná, ale též freudisticky komplikovaná. Je například obtížné rozhodnout, která z knih *Fakta* (The Facts: A Novelist's Autobiography, 1988) či *Odkaz* (Patrimony: A True Story, 1991) je blíže realitě a která je fiktivnější, i když by to mělo být z označení samotného autora zřejmé. Nicméně je to Nathan Zuckerman, vymyšlený autorův spisovatelský dvojník, kdo ve *Faktech* děkuje Rothovi za svou existenci, ale také mu připomíná, že dar „svobody svobodně psát“ dostává právě od něj, živého plodu vlastní imaginace. A je třeba dodat, že této svobody, kterou si sám nadělil, Roth bohatě využíval v celé dlouhé sérii zuckermanovských románů. Vztah Roth-Zuckerman se po léta proměňoval, různě relativizoval, ale výhodně trval. Až v loňské knize *Exit Ghost* Roth Zuckermana údajně propouští. A kritika mu už pohotově (ale třeba předčasně) mává sbohem.

Stárnoucí profesor touhy

Už samotná skutečnost, že Zuckerman byl spisovatel, ho situovala v Rothově hře s dvojníky do nejintimnější autorovy blízkosti. Nao-pak Davida Kepeshe muselo už jeho zaměstnání profesora literatury pro možné hlubší autobiografické sblížení diskvalifikovat, uvážíme-li Rothovy velmi kritické názory na literární vyučování a kritiku. Ne že by Zuckerman nebyl občas komický, ale Kepeshova

Nancy Cramptonová: Philip Roth, 2007

směšnost je hlubší a nemá zřejmě budit ani čtenářovy sympatie. V románě *Profesor touhy* (The Professor of Desire, 1977) je kvůli své posedlosti původcem řady trapností; jeho nezvladatelný a neukojitelný chtíč ho nutí přesáhnout meze reality do oblasti surreálna a proměnit se po kafkovsku a gogolovsku v ženský prs. V této podobě jsme ho poznali v ranější novele *Ňadro* (The Breast, 1972). Roku 2001 se Rothovi jeho Kepesh, stárnoucí profesor literatury a mediálně populární komentátor kultury, vrací na scénu v románu *Umírající zvíře* (The Dying Animal).

Protagonista je i jako sedmdesátník stále ještě profesorem touhy, ale také jejím služebníkem. Svá dobrodružství se studentkami připravuje s profesionální vypočítavostí. Kulturní arzenál stárnoucího svůdce – od uměleckohistorického poučování k vlastní hře na klavír až po omračování mladých žen ukázkou originálního Kafkova rukopisu – je docela smutný i mírně vyčichlý. Ale Kepesh to ví, Kepesh ví, co dělá. A naplňuje tak svůj boj se stárnutím. S nostalgií udržuje při životě atmosféru a postoje z doby sexuální revoluce šedesátých let. Má chvíle, kdy propadá primitivnímu, silovému chápání touhy: „V případě sexu jste zpátky v pralese. Zpátky v močálu.“ Ve společnosti vidí stále prostor pro „libertarianismus“, nutí svého syna, aby se osvobodil ze společenské přetvářky a byl sám sebou, šel svobodně za svým snem, za svou touhou, což mu prý svobodná Amerika umožňuje.

Ať už přišla Amorova šipka, která otevřela ránu a bránu nové citlivosti, odkudkoliv, milostný vztah s krásnou Consuelou, dcerou kubánských emigrantů, naplní Kepeshe kromě touhy i nekontrolovatelnou žárlivostí. Nebyl schopen tento přímo bolestný pocit překonat, ani když jej dívka opustila a on dále žil svým prostopášným a radikálně individualistickým životem. A pak nečekaně – v poslední den druhého tisíciletí, kdy celý svět prostřednictvím médií a uprostřed ohňostrojevých oslav vítal něco, k čemu nikdy nedošlo a dojít nemohlo, a kdy vše potvrzovalo „trumf trivialnosti nad tragédií“ – divukrásná Consuela přijíždí za svým starým milencem, aby mu svěřila, že má rakovinový nález a že ji po chemoterapii čeká i operace prsu. Vytváří se prostor pro skutečný cit, soucit, lásku? Mohou fotografie Consueli-

ných dokonalých ňader, které Kepesh na její přání pořizuje, nějak zmírnit bolest, kterou přinesla zvěst o neštěstí?

Nemoci, umírání, smrt

Stejně jako kdysi svěřil mladý protagonist v Rothově provokativním románu *Portnoyův komplex* (Portnoy's Complaint, 1969) své trápení psychiatrovi, je i román *Umírající zvíře* dlouhou Kepeshovou výpovědí nějakému posluchači. Těžko si bez literární licence představit, že by někdo mohl bez jediné reakce naznačenou roli sehrát. Ale Roth vskutku nechává posluchače promluvit až v samotném závěru, aby se pokusil Kepeshe přesvědčit, že za operovanou Consuelou nemá chodit. Je to dost absurdní, ale hlavně nečekané zakončení, v němž onen neznámý (nezainteresovaný, nebo profesionálně vědoucí?) člověk radí programově dlouho sobeckému Kepeshovi, aby za pacientkou, již chce poskytnout pomoc a útěchu, nechodil. Odejde-li, bude prý „vyřízený“. Ale zdá se, že profesora už nic a nikdo nezastaví. Došlo k jeho zlidštění, k jeho vysvobození ze svěracích okovů touhy? K uvědomělému přijetí smrtelnosti, včetně té vlastní?

Nemoci, umírání a smrt se staly ústředním tématem Rothovy tvorby posledních několika let. V tom zorném poli odcházení se k sobě navzájem přibližují i ony různé variace autorských já – od Kepeshe a Zuckermana k Philipu Rothovi, nebo k bezejmennému protagonistovi a vypravěči životního příběhu z románu *Jeden každý* (Everyman, 2006). Ano, název ze středověké morality má naznačit, že jde vpravdě o každého z nás smrtelných tvorů na této Zemi, že jde o skládání účtů ze života. Kniha začíná překvapivě pohřbem vypravěče, nad jehož rakví po židovském zvyku promluví každý z pozůstalých několik slov, jimiž si připomene nebo si uloží do paměti nějakou příhodu či moment ze společných životních setkání. Starší bratr, úspěšný muž působící stále atletickým dojmem, druhá ze tří manželek, jejich společná dcera, která otce milovala, a nakonec dva synové z prvního manželství, kteří otce nikdy nepřijali.

A po rozchodu pozůstalých přichází vyprávění zesnulého až k momentu, kdy odchází na operační sál k další z početných operací srdce, která se už nezdaří. Na Rothových prózách bylo kromě toho, jak rytmicky a přirozeně plynou, vždycky imponující i to, že spisovatel vše, o čem psal, poctivě nastudoval, takže se čtenář mohl detailně poučit, třeba jak se chytají ryby na zamrzlém rybníku, jak se vyhodnocují a čistí drahokamy, jak se na starých židovských hřbitovech kopou hroby a jak se pohřbívá. Roth se samozřejmě proslavil i tím, že směle a otevřeně popisoval i nejintimnější erotické scény. Po nějaký čas se však jeho prózy věnují souběžně i neduhům a nemocem, které postihují lidské tělo, stejně tak jako léčebným procesům a operacím, které mají neodvolatelný konec oddálit. Román *Jeden každý* se čte kromě jiného jako lékařská zpráva, velmi podrobná, ale ne nudná, protože životně důležitá. Morbidita? Ani ne. Stejně jako odvážné sexuální scény v Rothových prózách nebyly pornografií. Prostě jen lidský život zobrazený a promyšlený v celku a do konce.

Autor je vysokoškolský učitel, literární vědec a amerikanista.

Philip Roth: Umírající zvíře.

Přeložil Jiří Hanuš. Mladá fronta, Praha 2007, 120 stran.

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO

A2 kulturní týdeník

☒ zaškrtněte druh	noviny do schránky	elektronické noviny a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
TIŠTĚNÉ	☒		☐ 280 Kč	☐ 520 Kč	☐ 988 Kč
ELEKTRONICKÉ		☒	☐ 195 Kč	☐ 364 Kč	☐ 650 Kč
STUDENTSKÉ	☒	☒	☐ 221 Kč	☐ 429 Kč	☐ 832 Kč
KOMPLET	☒	☒	☐ 312 Kč	☐ 611 Kč	☐ 1196 Kč
SPONZORSKÉ (roční)		☐ stříbrné 2600 Kč	☐ zlaté 5200 Kč	☐ platinové 10400 Kč	

ADRESA PŘEDPLATITELE

titul

jméno

příjmení

organizace

ulice

PSČ

město

telefon

e-mail

ADRESA PRO ZASÍLÁNÍ jiná než fakturační, např. obdarovaného

titul

jméno

příjmení

organizace

ulice

PSČ

město

telefon

e-mail

PLATBU PROVEDU

☐ složenkou A, z obdržených údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČ

DIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ jménem vydavatele firma SEND

adresa: SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225 fax: 225 341 425 sms: 605 202 115

e-mail: send@send.cz www.send.cz

PŘEDPLATNÉ SE VYPLATÍ!

- neuteče vám žádné číslo
- noviny nemusíte shánět, najdete je ve středu ve vaší schránce
- ušetříte až 312 Kč ročně
- k ročnímu předplatnému zápisník MOLESKINE REPORTER v ceně 226 Kč zdarma

tydenikA2.cz/moleskine

MONSTRABARET FRED A BRUNOLDA UVÁDÍ
HOVORY Z REZIDENCE
SCHLECHTFREUND

ovšem

Kvalifikované pracovní síly chybějí v celém Česku už dlouho. Hledá je, kdo může a jak se dá. Nejnověji spustila náborovou akci Policie ČR. Hlavním logem policistů se stalo heslo „Pomáhat a chránit“. Kampaň stála 22 milionů a přiznává základní motivaci: vyřešit špatnou personální situaci policie za každou cenu. Zaměřuje se na prototyp malého chlapce-ochránce, který už od školních let ctí právo a vystupuje ve prospěch slabších. Zarážející není fakt, jak hloupě působí (v letácích se objevují například fráze o nabídce „smysluplné a společensky respektované práce v moderní a dynamicky se vyvíjející společnosti“), ale především její vylučné zacílení na mladou generaci. Masivní náborové akce pořádá policie totiž hlavně na středních školách. Podobnou kampaň nedávno připravili také pražští městští strážníci. „Akce Praha“ brala útokem podobnou cílovou skupinu. Reklama ukazovala strážníky prohánějící se metropolí na silných motorkách jako v akčním filmu. Do policejních sborů se tímto způsobem možná „svaly“ přitáhnout podaří, „mozky“ ale rozhodně ne. Kde totiž chybí prestiž povolání, ani reklama nezabírá. A policii by měl někdo pomáhat a chránit ji před hloupostí reklamních agentur.

Jan Vávra

Daniel Landa konečně zjistil, že je především umělec. „Výhodou umělců je, že něco udělají a ti druzí to interpretují“, prohlásil na tiskové konferenci u příležitosti nového turné Československo 2008. A protože plakát k pětikoncertní šňůře vypadá jako známka, z níž se na pozadí trikolory místo hlavy státu skví skinhead v bomberu s runovým nápisem na límci, můžeme interpretovat ostošest. Na myslí vytane vzpomínka na Sládkovo SPR-RSČ snící o rasově vyčištěné znovusjednocené federaci, případně povzdech nad tím, jak geniálně účinným a bezplatným průzkumem trhu jsou slovenské volby. „Do politiky nesměřuju,“ dušoval se zpěvák rovněž a já nevím, jak si interpretovat jeho přitakávání si s poslanci ODS v rámci „řádu“ Ordo Lumen Templi. Musím říci, že mě černobíle vidící světánápravce notně překvapil: pokud připustí rozdílnou interpretaci své činnosti, otupí dopad svého charakteristického vůdcovství a nezpochybnitelných pravd. Možná se ale domnívá, že interpretace se dělí na chybné a ty podle jeho gusta. Další šok z tiskovky: patetický Kryl na Vyšehradě a následné desce byl prý jen provokací. A z nehynoucího „myslím to upřímně“ se stala reality show.

Petr Ferenc

Před týdnem jsem se vracel domů do Jakarty. Několik minut před přistáním se letadlo (velkokapacitní Boeing 777-300) začalo chvět jako větévka v bouři. Po vnějším skle okna najednou začala téct celá řeka. A širokou řeku připomínala i ranvej, k níž se letoun blížil. Jakmile Boeing dosedl, začal klouzat. Motory v reversu vydávaly obudný řev. Zkušený kapitán ale letadlo nakonec zkontroloval a zastavil. Letiště bylo do konce dne uzavřeno. Jakarta se totiž opět začala potápět. Hlavní město Indonésie devastují záplavy téměř každý rok. V loňském roce se ocitlo pod vodou na 70 procent jeho rozlohy. A především chudí lidé při těchto potopách přicházejí o všechno. Proti přírodním katastrofám jsou pojištěny jen luxusní budovy. Pojišťovny totiž odmítají pojistit většinu domů v chudších čtvrtích. Většina města je pod úrovní mořské hladiny. Během období koloniální správy vybudovali Holanďané, kteří s podobným terénem měli své zkušenosti, kanály a začali regulovat průtok vody. Poté, co země získala nezávislost, se však kanály změnil v obrovské stojaté laguny, plné odpadků. Letos bylo zaplaveno několik čtvrtí a dálnice mezi městem a letištěm zůstala uzavřena téměř dva dny. Na poměry Jakarty nešlo o žádné velké neštěstí. Většina obyvatel města se však obává, že příští záplava může vzít i statisíce lidských životů.

André Vltchek

Finance na pražskou kulturu nejsou stále ještě rozděleny. Několik členů grantové komise totiž tvrdí, že minimálně 10 subjektů nesplňuje podmínky akreditace. Do těchto firem by přitom mělo odtéci až 25 milionů tzv. dotací na vstupenku. Patří mezi ně namátkou: Fantazma, s. r. o., Ta Fantastika, Hamlet prod., a. s., Divadlo Kalich, Museum A. Muchy. V oblasti víceletých dotací byla v letošním roce k rozdělení suma minus 8 milionů. O víceletý grantový příspěvek přitom letos žádají tak významné subjekty podporující mladé umělce, jako je Divadlo Archa, Divadlo Alfred ve dvoře a o. s. DEAI – Setkání. Grantová komise proto v souladu se schválenou kulturní politikou města krátila dotace jinde, ovšem právě mimo dotaci na vstupenku. Je možné spekulovat, že to bylo pod tlakem radnice, která čekala na výsledky dohody Petra Kratochvíla (Ta Fantastika) s českým státem, kterému vyhrožoval arbitráží. Nyní ale musí být přezkoumány sporné akreditace a stanoveny, zda by poskytování peněz komerčním subjektům provozujícím převážně muzikály bylo slučitelné se zásadami Evropského společenství. Zatím se na to právní názory odboru kultury a památek a grantové komise liší. Pokud toto nebude vyjasněno, pražskou radnici by docela dobře mohla čekat další žaloba, tentokrát ze strany nezávislých iniciativ.

Olga Škochová